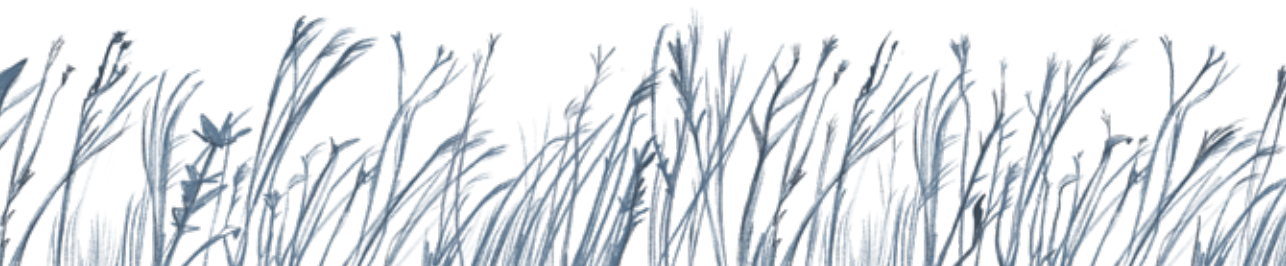

რევან
ინანიშვიდი

რჩეული
საბავშვო
მოთხრობები

რევაზ ინანიშვილი
რჩეული საბავშვო მოთხრობები

კრებულის შემდგენელი თეა ქიტოშვილი
რედაქტორები ნინო ილაშვილი, მარინე სოხაძე
ილუსტრატორი სალომე სხირტლაძე
დიზაინერი ია გაბუნია
ტექნიკური დიზაინერი ლადო ლომსაძე

ტექსტი © დავით ინანიშვილი, აკაკი ინანიშვილი, რევაზ ინანიშვილი
ქართული გამოცემა © ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, 2021
ყველა უფლება დაცულია.

შპს „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა“
დავით აღმაშენებლის 150, თბილისი 0112
ტელ: 2910954
ელფოსტა: info@sulakauri.ge

ISBN 978-9941-30-729-4

Revaz Inanishvili
SELECTED SHORT STORIES FOR CHILDREN

Published by Sulakauri Publishing, Tbilisi, Georgia 2021
All rights reserved.

www.sulakauri.ge

სარჩევი

ბოგმონა – ღიამ რომ შეუყვარდა	5
მბლის ლეხვები	19
ბუბა და ბუბა	39
თოვლი	55
ჰანო	73
ბიბო	81
თეთრცხვირიანი და შავცხვირიანი	91
ერებალე მუფა და ანანურელი ულყაფოები	103
უაუღა დაჭედილი	113
ძალიან კატარა დიდ ქვეყანაში	121

გოგონა – ღამე რომ შეუყვარდა

ნსიც თითქმის ჩვეულებრივი პატარა გოგონა იყო, გამ-
ხდარი და აქეთ-იქით გაპრეხილნაწნავეებიანი. მხოლოდ
ზეანეულნამნამებიანი ცისფერი თვალები ცოტა უფრო
ფართოდ ჰქონდა გახელილი, ვიდრე სხვა გოგონებს აქვთ, და
ყველაფერს ცოტა უფრო სხვანაირად ხედავდა, ვიდრე ჩვენ.

აი, მაგალითად, როდესაც ჩვენ ბაღში მივდივართ და ხეს
შევხედავთ, დავინახავთ, რომ ხე ან უძრავად დგას, ან არადა
მის მწვანე ფოთლებს ნიავი ამრიალებს; ან ყვავის, ან ის-ისაა,
კოკრები გამოაქვს. ის გოგონა კი ხედავდა, რომ ხის ფოთლებს
ნიავი კი არ ამრიალებს, ყუნწებში უღიტინებს და ფოთლები
ხტიან, ხითხითებენ, ღამის გული ნაუვიდეთ ხითხითისაგან;
ის ხედავდა, რომ ხე უბრალოდ კი არ ყვავის, ყოველი კვირტი
თოთო ბავშვივით იღვიძებს, თვალებს იფშვნეტს, იზმორება
და – ჭაყ! – ღიმილით უბრწყინდება სახე.

გოგონას კიდევ ისიც შეეძლო, რომ თვალები დაეხუჭა და უფრო მეტი რამ დაენახა, ვიდრე თვალხილული ხედავდა. თვალხილული თავის ოთახს, თავისი ქუჩის სახლებს, არეულ-დარეულ მანქანებს, ადამიანებს და მაღაზიებს ხედავდა, მაგრამ, როდესაც თვალებს დახუჭავდა – უუ! – მაშინ ათას უცნაურ რამეს დაინახავდა. დაინახავდა უკიდევანო ლურჯ ოკეანეს, რომელსაც ქათქათაიალქნებიანი გემი მიაპობდა სიმღერით (იალქნები მღეროდნენ); დაინახავდა მზის სხივებით სავსე უღრან ტყეს, რომელშიც ათასნაირი ფერის ჩიტები დაფრინავდნენ და ყველა თავის ხმაზე ეძახდა ერთმანეთს; დაინახავდა მაღალ, შუბის წვერებივით ალესილ მთებს, რომელთა მწვერვალებიდან მწვერვალებზე ყელმოღერებული ჯიხვები გადაქროდნენ შხივილით...

ერთ ზაფხულს ეს გოგონა დედამ და მამამ აგარაკზე წაიყვანეს. აგარაკი შორს იყო. ჩასხდნენ მატარებელში, იარეს, იარეს; მატარებლიდან ჩამოვიდნენ, ავტობუსში გადასხდნენ; ისევ იარეს, იარეს, და ბოლოს, როგორც იყო, მივიდნენ.

სანამ გოგონას ამ აგარაკზე წამოიყვანდნენ, მანამ ის სულ თავის დიდ ქალაქში ცხოვრობდა. დიდ ქალაქებში ხომ ასეა: როგორც კი ღამე დააპირებს მოსვლას, აანთებენ მილიონ ელნათურას და არ შემოუშვებენ. ამ ქალაქშიც ასე იყო: დააპირებდა ღამე მოსვლას, აანთებდნენ მილიონ ელნათურას და დაახევინებდნენ უკან. ნამდვილი ღამე ქალაქელებს არც კი უნახავთ. გოგონასაც არ ენახა და, სანამ ქალაქში ცხოვრობდა, ღამის არც სიყვარულზე უფიქრია, არც სიძულვილზე. უყვარდა

სიბნელე, ესე იგი, როდესაც სინათლეს გამორთავდა, – მაშინ მას თვალების დახუჭვაც არ უნდოდა, იწვა და ისე ხედავდა ათასნაირ სურათს, უყვარდა ასეთი სიბნელე, მაგრამ ღამისა არც სიყვარულზე უფიქრია, არც სიძულვილზე.

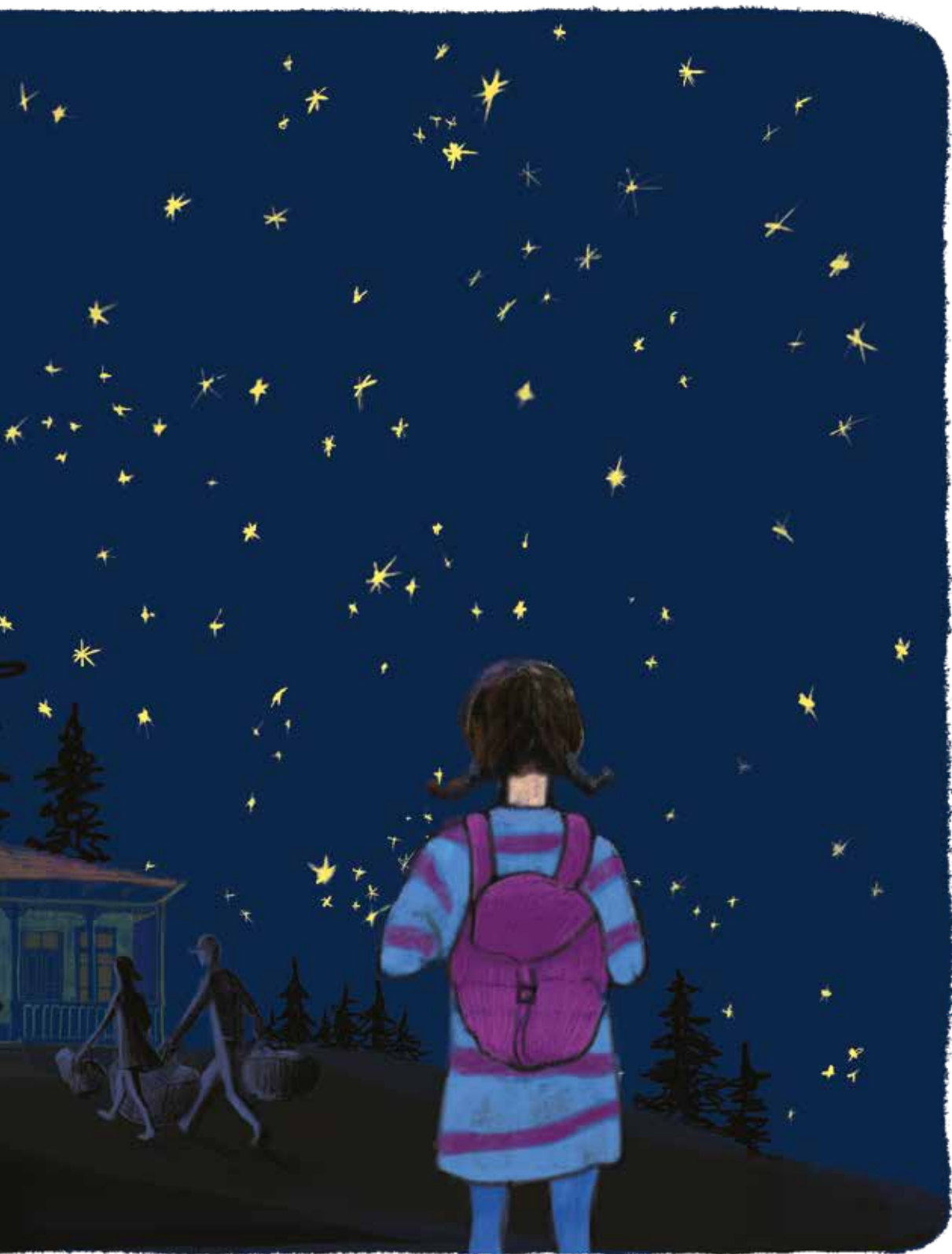
და, აი, გოგონა უკვე აგარაკზეა. ჩამოდიან ავტობუსიდან და რას ხედავს, აგარაკი ტყეშია; პატარა ლამაზი ხის სახლი, რომელიც გოგონას მამას დაუქირავებია, ვეება შავი ნაძვების ქვეშ დგას. რა თქმა უნდა, ნაძვები სინამდვილეში მწვანეებია, მაგრამ ღამით ხომ ყველაფერი შავად ჩანს – ხეებიც, წყალიც და ცაც! – აქ კი უკვე ღამეა, ნამდვილი ღამე. დაბრუნებული ნახირი, დაჩუმებულან ფრინველები, მიმწყდარა ადამიანების ფეხის ხმაც. ცაზე მილიონი დიდი, ჩახჩახა ვარსკვლავი ანთია და ისინილა კრუტუნებენ:

– კრუ, კრუ, კრუ!..

რა თქმა უნდა, ეს ვარსკვლავები კი არა, ჭრიჭინები, კალიები და სხვა რაღაც ასეთი მწერები კრუტუნებენ, მაგრამ გოგონას ასე ერვენება!.. დედა და მამა ფუსფუსებენ, ბარგს შინ ეზიდებიან, ჩემოდნებს ხსნიან, ოთახს აწყობენ, გოგონა კი აივანზე დგას, ფართოდ გახელილი თვალები უფრო ფართოდ აქვს გახელილი, თანაც უბრწყინავს, უბრწყინავს, შესცქერის დიდ, ჩახჩახა ვარსკვლავებს და ერვენება, რომ ვარსკვლავები კრუტუნებენ, ფისუნებივით ჟუტავენ თვალებს და უცინიან ჩუმ-ჩუმად.

დღისით სიცხე ყოფილა. ტოტებდაოსებული ნაძვები სულს ითქვამენ და ერთმანეთს ეკითხებიან ჩურჩულით, როგორ გადაიტანეთ დღევანდელი სიცხე, ხომ არაფერი გიჭირთო. არც ერთ ნაძვს არაფერი უჭირდა და სიამოვნებით იზმორებოდნენ,

ადიოდნენ მალლა, იზრდებოდნენ. აი, აივანზე გადმომდგარი გოგონა შეამჩნიეს.

– რა კარგი გოგონაა! რა ლამაზი გოგონაა! – აღტაცებით გადაუჩურჩულებენ ერთმანეთს, – ო, რა ლამაზი გოგონაა! შეხედეთ, შეხედეთ!

გოგონა კი ისევ ვარსკვლავების მზერითაა გართული, ისევ იმ ხმებს უგდებს ყურს:

– კრუ, კრუ კრუ!..

მერე აივნიდან ებოშიც ჩადის. უნდა, რომ უფრო მეტი ვარსკვლავი დაინახოს. გაშლის წვრილ, გრძელ მკლავებს, დატრიალდება და – უუ!.. – მილიონი ვარსკვლავიც თან მიჰყვება ბრუნვითა და სიცილით.

და უცებ ცას ერთი ვარსკვლავი მოსწყდა. წამოვიდა ელვისებური სისწრაფით, გაიზარდა, გაიზარდა და მთლად დიდი, დიდი, ჩახჩახა, სულ ახლოს, შავი ნაძვების კენწეროების იქით გაუჩინარდა. გოგონა იმ ნაძვებისაკენ გაიქცა. ის ვარსკვლავი ისე ახლოს ჩავარდა, რომ უეჭველად იპოვის! წარმოგიდგენიათ, რა ბედნიერი იქნება, თუ იმ ვარსკვლავს იპოვის! ხანდახან ფეხი უცურდება რბილ, სასიამოვნო და სურნელოვან ხავსზე, ნაიფორხილებს, მაგრამ ისევ მალე გაიმართება და მირბის, მირბის. ფართოდ გახელილი თვალები კიდეც უფრო ფართოდ აქვს გახელილი, კიდეც უფრო მეტად უბრწყინავს. სულ ცოტაც, სულ ცოტაც! ვარსკვლავი აქ თუ არა, აი, იმ ბუჩქის უკან მაინც იქნება; აქ თუ არა, აი, იმ ბუჩქის უკან მაინც იქნება აუცილებლად. წარმოგიდგენიათ, რა ბედნიერებაა ვარსკვლავის პოვნა! შეჩერდება, მიიხედ-მოიხედავს და ისევ გარბის ხეების შავად აღანდულ ძირებს შორის...

ვეება ნაძვები და მუხები აქაც აღტაცებით ეჩურჩულებიან ერთმანეთს:

– პატარა ღამაზ გოგონას ღამისა არ ეშინია... პატარა ღამაზ გოგონას ღამაზი კაბა აცვია, ღამაზად აქვს დანწული თმა! აბა, ფრთხილად, კაბა არ დავუხიოთ, ნაწნავები არ დავუშალოთ!

და ვეება ნაძვები და მუხები შეუმჩნეველად სწევნ ტოტებს, რომ გოგონას კაბა არ დაუხიონ, ნაწნავები არ დაუშალონ. აქეთ-იქით ინევიან ბუჩქებიც. გოგონა კი გარბის, გარბის...

მაგრამ განა როდემდე შეძლებდა სირბილს! დაიღალა და შეჩერდა. უნუგემოდ იხედებოდა აქეთ-იქით. იყო შავი ხეები, შავი ბუჩქები, ვარსკვლავი კი არ ჩანდა არსად. და მიხვდა, რომ ვერც ვერასოდეს იპოვიდა. საშინლად დასწყდა გული.

ხომ შეიძლებოდა, რომ ეპოვა? ო, რა ბედნიერი იქნებოდა მაშინ! ახლა კი... ცრემლებით აევსო ფართოდ გახელილი დიდი ცისფერი თვალები.

ეს დაინახეს ნაძვებმა, ეს დაინახეს ფიჭვებმა, ეს დაინახა თვით მარადნალვლიანმა ლამემაც... ლამე აქამდე უხმოდ ადევნებდა თვალს. იგი მოხიბლული იყო ამ ლამაზი გოგონათი, რომელსაც სრულიად არ ეშინოდა მისი, და, აი, ახლა, როცა გოგონას ცრემლებით აევსო თვალები, დაბალი, ალერსიანი ხმით თქვა:

– ნუ ტირი, პატარა ლამაზო გოგონავ, შენ იმ ვარსკვლავს ვერ იპოვი. იმ ვარსკვლავს ვერავინ ვერ იპოვის. ის შორს, ზღვაში ჩაეშვა, უზარმაზარმა ნათელთევზამ დაიჭირა და უკვე თავისი შვილების გასართობად მიაქვს. მაგრამ შენ ამაზე გული არ უნდა დაგწყდეს. აბა, დააკვირდი, რამდენი ლამაზი რამაა შენს ირგვლივ. აბა, დააკვირდი, აიხედე მაღლა!

გოგონამ მიმოიხედა, მერე თავი მაღლა ასწია და დიდი, ფართოდ გახელილი თვალები ისევ სიამოვნებით გაუბრწყინდა.

მაღლა, უზარმაზარი ხმელი ფიჭვის დაგრაგნილ ტოტებს შორის, დიდი ყვითელი მთვარე ამოსულიყო, იმ ხმელი ფიჭვის ტოტიდან ტოტზე მხიარული ციყვები ხტოდნენ და ისე მოჩანდა, თითქოს ციყვები მთვარეს ახტებოდნენ ზემოდან. გადახტებოდა ერთი და – **ტარც!**.. – გაპრეხილი კუდით ნაპერწკლების მთელ გროვას გაიყოლებდა, გადახტებოდა მეორე – **ტარც!**.. – და იმასაც ნაპერწკლების გროვა მიჰყვებოდა თან.

უცებ ციყვებმა გოგონა დაინახეს, შემფოთებით გადაუსტვინეს ერთმანეთს და ყველანი ერთ ტოტზე გამწკრივდნენ. სხედან ასე მწკრივად და გაოცებული თვალებით მისჩერებიან

გოგონას. გოგონამ ხელი მაღლა ასწია, ღამაზად დაუქნია თითები საღმის ნიშნად და გაუღიმა კიდევაც. ამან ციყვები გაახარა. იმათაც სტვენითა და თავის ქნევით მისცეს საღამო და მერე ისევ ტოტიდან ტოტზე ხტუნაობა განაგრძეს; თან ახლა უფრო გულმოდგინედ ხტოდნენ, ხტოდნენ და ჰაერშიც კოტრიალობდნენ სიცილით, რადგან უნდოდათ, ღამაზი გოგონასათვის ეჩვენებინათ, აი, როგორი ყოჩაღები ვართო.

სანამ გოგონა მაღლა იყურებოდა და ციყვების თამაშს ადევნებდა თვალს, ციცინათელების მთელი გუნდი მოფრინდა და მის ირგვლივ დაიწყეს ფრენა. ზოგნი აქეთ-იქით გაპრეხილ ნაწნავებზედაც დაასხდნენ – მწკრივად, მძივივით ღამაზად. და, წარმოიდგინეთ ახლა: ირგვლივ ციცინათელების მთელი გუნდი უვლის და ყოველი ციცინათელა თავის წრეს ხაზავს, ნაწნავებზედაც ციცინათელები გამწკრივებია, ფართოდ გახელილი თვალები სიხარულით უბრწყინავს და გრძელი, წვრილი მკლავები თითქოს გასაფრენად აქვს გაშლილი!..

ღამეს თვითონვე მოსწონს თავისი საქციელი, კეთილად ელიმება და კიდევ უფრო ღამაზი რამის მოგონებას ცდილობს.

– ახლა წინ წადი, აგერ, იმ ბუჩქებში გაიარე, – ალერსით ეუბნება გოგონას. და გოგონაც მიდის, მიდის

და ციცინათელების მთელი გუნდიც თან მიჰყვება. ბუჩქები ტოტებს აქეთ-იქით სწევენ, რომ ღამაზ გოგონას ღამაზი კაბა არ დაუხიონ, ღამაზი ნაწნავები არ დაუშალონ, რომლებზედაც მძივებივით გამწკრივებულან ციცინათელები. გადის

ბუჩქების იქით და აღტაცებული ჩერდება კამკამა ტბის პირას. ტბა ვარსკვლავებითა და ოქროს თევზებით არის სავსე. ოქროს თევზები სულ მაღლა ამოდიან, ნელ-ნელა ამოძრავებენ ლაყუჩებს, გაოცებულები შესცქერიან გოგონას, მერე სიხარულით ხტებიან ჰაერში და ტკიცინით ცვივდებიან ტალღებში. ტალღებში მთვარეც ანთია, დიდი, ათახთახებული მთვარე.

– მიდი ახლოს! – ალერსით ეუბნება გოგონას ღამე. და გოგონაც ფრთხილად მიდის ტბის პირას, წაიხრება, ჩაიხედავს შიგ და დაინახავს ციცინათელების მძივებით შემკულ, თავის აქეთ-იქით გაპრეხილ ნაწნავებს; დაინახავს გვირგვინს, რომე-

ლიც აგრეთვე ციცინათელებს დაუდგამთ, დაინახავს ფართოდ გახელილ თავის თვალებს...

უცებ ეს ფართოდ გახელილი თვალები უფრო მეტად უფართოვდება: წყალში ქორბუდა ირემი ჩანს. ასწევს თავს და ის ირემიც აიხედავს მაღლა. აღტაცებულები შესცქერიან ერთმანეთს. ირემს ოქროს რქები აქვს, თვალები დილის ჰაერივით უბრწყინავს. გოგონა ხელს გაუნვდის და ირემი მოდის, ნელი ნაბიჯით მოდის, მოვა სულ ახლოს და გრილ დრუნჩს შეახებს თითებზე. გოგონა შუბლზე ხელს ჩამოუსვამს. სულ ახლოს მიიწევს, ტუჩებს თვალებთან მიუტანს და ღამაზ თვალებში კოცნის. მერე კისერზე ხელს შემოხვევს, ლოყით ეხუტება ყბაზე. ირემი თვალებს ლულავს, ოდნავდა ატოკებს მოუსვენარ ყურებს. ციცინათელები ახლა ირმის რქებში ტრიალებენ და თითქოს ისინიც რაღაცას ეჩურჩულებიან ერთმანეთს. ჩუ!.. სადღაც სულ ახლოს ბუღბუღი ნამოინყებს საგალობელს, ვიღაც იცინის. სიამოვნებით იცინის. ეს მარადნაღვლიანი ღამეა. მარადნაღვლიანი ღამე ტკბება ღამაზი პატარა გოგონას მზერით, რომელსაც არ ეჯავრება იგი, არ ეშინია მისი...

მაგრამ ირემი უცებ ყურებს აცქვეტს, თვალებში ნუხილი ჩაუდგება.

– მე უნდა გავიქცე, ადამიანები მოდიან! – ეუბნება გოგონას და ორი ნახტომით შეერევა ტყეს. სანამდე ტყეში შეიმალებოდე მთლიანად, ერთხელაც მოიხედავს, მოიხედავს და გოგონა შეამჩნევს, რომ თვალები განშორების სევდით აქვს სავსე.

– ჩვენც უნდა დავიშალოთ! – ეუბნებიან გოგონას ციცინათელებიც და ისინიც ერთიმეორის მიყოლებით შეერევიან ტყეს.

გაჩუმდა ბუღბუღიც. დაბლა-დაბლა მიდიან თევზებიც.

ადამიანები ახლოვდებიან, სულ ახლოდან ისმის მათი ხმა:

– ოუუუ!

– მეც უნდა დაგტოვო, ლამაზო პატარა გოგონავ. ხომ არასოდეს შეგეშინდება ჩემი? – სევდიანი ალერსით ეჩურჩულება ლამე და ნელ-ნელა იწევს უკან. მის ადგილზე კი შემოდის ფარნების შუქი, სხვადასხვანაირი ხმები, დედისა და მამის შეშფოთებული ძახილი:

– თეაუუ!..

– აქა ვარ! – უბრალოდ, მშვიდად უპასუხებს გოგონა და ბუჩქებიდან გადის. ბუჩქები ტოტებს ისწორებენ და ცდილობენ, აღარ გატოკდნენ. მათ წინ, ერთმანეთს მიხუტებულ ბალახებზე, დიდ-დიდი მბრწყინავი წვეთებია დაბნეული და გოგონა ხვდება, რომ ეს ღამის ცრემლებია, ეს მისგან წასული დანაღვლიანებული ღამის ცრემლებია.

– მე მიყვარხარ შენ, ლამევ!

აღმოხდა ძახილი, ძახილი აღტაცებისა თუ შეშფოთებისა, მაგრამ სულ ახლოს მოსულ ადამიანთაგანაც კი არც ერთს არ გაუგონია მისი ხმა.

იმ ღამეს მთელ აგარაკზე თითქმის არავის სძინებია. ყველას აინტერესებდა გოგონას ნახვა, რომელიც ტყეში დაიკარგა და ძლივძლივობით იპოვეს. ყველას უნდოდა გაეგო, რატომ წავიდა გოგონა ისე შორს, ტყეში, და ეშინოდა თუ არა იქ. მაგრამ გოგონა არაფერს ამბობდა; დიდი, ფართოდ გახედილი ცისფერი თვალები ცრემლებით ჰქონდა სავსე და არაფერს ამბობდა. იცოდა, რომ თუნდაც ეთქვა, რისთვისაც წავიდა

★ გოგონა – ღამე რომ შეუყვარდა ★

ტყეში და რაც ნახა იქ, მაინც არ დაუჯერებდნენ. ის ხომ მართლაც ცოტა სხვანაირად ხედავდა სხვებთან შედარებით! შენ სულ ასე უცნაურად გერქვენება ყველაფერიო, – და არ დაუჯერებდნენ.

ეს კი ძალიან, ძალიან ცუდია, როცა შენ რაიმე გჯერა და სხვები არ გიჯერებენ.

მბლის ლექსები

ახეთში, წყაროსთავის ქვემოთ, ვეება ზვრებსა და ხეხილის ბაღებს შორის მოშამბული სარწყავი არხის ნაპირას, დგას ერთ ძველი, ძალიან ძველი სასახლე. არხის მხრიდან ამ სასახლეს მაღალი, ქონგურებდამახინჯებული მრგვალი კოშკი ამოსდგომია ვენახების მხრიდან – გალავანს ზურგიმბჯენილი, ღარიანი კრამიტით გადახურული გრძელი მარანი; წინ, ეზოში, თალიან ჭიშკართან, გაუქმებული პატარა ეკლესიაა; იქვე დიდი აკაცია დგას – შემხმარი, შელენილი, ფოთლებშეთხელებული. ქარიან ამინდში კოშკის სათოფურები და ქონგურები თავზარდამცემად ღმუიან, სასახლის დაძველებული სახურავიდან ავარდნილი თუნუქი გულის გამანვრილებლად რახუნობს, ეკლესიაში ერთმანეთზე მიჭუჭკული ღამურები წრიპინებენ.

ადრე, დიდი ხნის წინათ, ამ სასახლეში თავადს უცხოვრია. ამბობენ, რიკულებიან ჭრაჭუნა აივანს დღესაც ეტყობა ამ თავადის ჩექმების ნაქუსლარიო. მოდგებოდა თურმე მოაჯირთან, არწივივით დაჰყურებდა ეზოში აფუსფუსებულ მსახურებს და ქუსლით ბურღავდა იატაკს.

ახლა აქ სამტრედიის მარანია, – შემოდგომაზე, რთვლობას, ახლომახლო სოფლებიდან გლეხები ყურძენს ეზიდებიან და სახელმწიფოს აბარებენ. მარნის მუშები იმ ყურძენს უზარმაზარ ქვევრებში წურავენ, ღვინოს აყენებენ და მერე ქალაქში გზავნიან.

ეს მუშები, სულ მეზობელი სოფლელები, იმუშავებენ რვა საათს, გაიხდიან ლურჯ სპეცსამოსს, გადაიბანენ ტკბილიან ხელებს და, რანაირი ამინდიც არ უნდა იყოს, თავ-თავიანთ სახლებში წავლენ. მუდმივად კი სასახლეში ორი ოჯახი ცხოვრობს. ერთი – მარნის დირექტორისა, მაღლა, მეორე – დარაჯისა და ზვრების მეველისა, დაბლა. დირექტორს საკუთარი „ვოლგა“ აქვს, როცა მოესურვება, ქალაქში მიდის და იქ იძინებს. დარაჯს ცოლიც აქ ჰყავს და შვილებიც – ორი ბიჭი.

ბიჭები ჯერ პატარები არიან, ერთი შვიდის ხდება, მეორე – ექვსის. უფროსს პეტრე ჰქვია, უმცროსს – პავლე. მაგრამ ერთსაც და მეორესაც მგლის ლეკვებს ეძახიან. დიდი მგლის ლეკვი და პატარა მგლის ლეკვი! არც დიდს და არც პატარას ეს ზედმეტი სახელი არ სწყინს. საქმე ისაა, რომ მათ მამას, ლევანს, მგელი ჰქვია. მგელიკა კი არა, ან მგელუა, – პირდაპირ მგელი! ხასიათითაც მგელს ჰგავს – მუხლმაგარი და შეუპოვარი. მიიღებს მომუჭულ ხელს ტუჩებთან და ისე დაიყმუფლებს, შიშის ზარი გაგივლის ტანში. ბევრი მგელი მოუტყუებია ამ ყმუილით და მოუკლავს. ერთი დიდი, ქეროჯაგარა, ბრჭყალებგამეშებული ტყავი ახლაც პეტრეს და პავლეს საწოლის წინ უგდიათ (ძმებს ერთად სძინავთ, თავშექცევით). ძალიან სასიამოვნოა ლოგინიდან ამ ტყავზე შიშველი ფეხით გადმოსვლა.

მგლური ყმუილი პეტრემ და პავლემაც იციან. სადამო-
ბით, კოლმეურნეები რომ სოფელში ბრუნდებიან, ჩასხდებიან
სადმე ჩირგვებში და აუშვებენ ნელ-ნელა:

– უუუ!

ვინც არ იცის, რომ ამ მიდამოებში მგელი და მგლის ლექვები
ცხოვრობენ, შეშინებულები გარბიან. ვინც იცის, ეცინებათ.

მოჰკრავენ თუ არა მათ ხმას ყურს, თვითონაც მგლურად
გაეპასუხებიან:

– უუუ! უუუ!

მაგრამ მათი ყმუილი ისე ჰგავს მგლის ყმუილს, როგორც
ცხენი და რქებმოკაუჭებული ძროხა ერთმანეთს.

დედას გული უსკდება:

– ემანდ, ვინმემ თოფი არ გესროლოთ, შვილოო.

მამაც ეტყვით ხოლმე:

– ნუ წკნავით წარამარა, საცა არა მგონიაო.

მაგრამ პეტრე და პავლე თავისას არ იშლიან, ან კი სხვა
რა უნდა აკეთონ! ტოლი და სწორი არავინა ჰყავთ. მთელ
დღეს ან მარანში ატარებენ, მუშებთან, ან არადა, აუშვებენ
ყურებდაჭრილ დიდ ქოფაკს, ბოინას, აჰყვებიან ვენახების გზას,
თუ ვინმეს ძალლი ჰყავს შინიდან წამოყოლილი, გამოიტყუებენ,
ბოინას მიუსევვენ და ცოტა ხანში გამარჯვებულები წავლენ
სხვა ძაღლების დასამარცხებლად. ან ბარდებში დაძვრებიან,
ჩიტის ბუდეებს ეძებენ, ან არა და კომკზე ავლენ, სხედან იქ
ხშირბინდამდე, გადაჰყურებენ ქვეყანას და ნამდვილ მგლებს
მოუხმობენ:

– უუუ! უუუ!

მაგრამ ჯერჯერობით ვერც ერთი მგელი ვერ მოიტყუეს. ეგ

კია, ხანდახან თვით ბოინა ველარ სცნობს მათ ხმას, ატეხავს ლავლავსა და ხათქახუთს, მერე მიხვდება თავის შეცდომას, შერცხვება, წავა, შეძვრება სათივეში და გარეთ აღარ იყურება. პეტრე და პავლე კი სხედან კოშკზე, ეჭუქუკებიან ერთმანეთს და იცინიან, იგუდებიან სიცილით.

ახლა იანვარია, მთელს კახეთში დიდი თოვლი დევს, ბავშვები ცას სწვდებიან სიხარულით: გუნდაობენ, ციგაობენ, ტყიდან მოფრენილ ფერად-ფერად ჩიტებს დასდევენ. მგლის ლეკვები კი დაღონებულები დადიან. თვითონ არ ამბობენ, მაგრამ ყველამ იცის მათი დაღონების მიზეზი: ძლივს ერთი მეგობარი გაიჩინეს და ისიც დაკარგეს, არ გაუფრთხილდნენ და დაკარგეს.

აი, კიდევ ვის შეეძლო მათსავით ზუსტი მგლური ყმუილი! დეკემბრის ბოლოს, სანამ თოვლი მოვიდოდა, მარნის დირექტორმა ცოლი და გოგონა – ექვსი წლის ლი – ჩამოიყვანა. მგლის ლეკვებს პირველად ასე ეგონათ, რომ გოგონას ჩვეულებრივი სახელი ლია ერქვა, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ლია კი არაა, ლი რქმეოდა, და თუ ვინმე ლიას დაუძახებდა, ძალიანაც სწყინდა.

ლი მთლად მოულოდნელად გამოეცხადათ.

გაიღვიძეს ერთ დილას მგლის ლეკვებმა, ჩაიცვეს, გავიდნენ გარეთ და რას ხედავენ: მაღლა, რიკულებიან მოაჯირთან, დედოფალასავით ლამაზი გოგონა დგას. ნითელი, ფუმფულა

ქუდი ჰხურავს, ცისფერ ქურთუკზე წითელი შარფის ბოლოები გადმოჰფენია, წითელივე რეიტუზი აცვია, წითელივე ჩექმები. დგას მოაჯირთან და თითქოს წვიმას უშვერს სახესო, დახუჭავს თვალებს და გაახელს, დახუჭავს და გაახელს. ცხვირი სულ არ ეტყობა. ვეება კასრებს ამოფარებულმა მგლის ლეკვებმა ნელა, სულ ნელა უყმუვლეს:

– უუუ!

გოგონა შეკრთა, უკან დაინია. მერე თითქოს ყველაფერს მიხვდა, მოაჯირს გადმოეყუდა, თვალები გაუბრწყინდა. მგლის ლეკვებმა კიდევ უყმუვლეს, ჯერ დიდმა, მერე პატარამ. გოგონას თვალები კიდევ უფრო გაუბრწყინდა, მოაჯირს მოსწყდა, კიბე ჩამოირბინა, თამამად გაძვრა-გამოძვრა კასრებს შორის და ახითხითებულ ბიჭებს წაადგა. ერთსაც მამის დიდი ქურთუკი ეცვა, მეორესაც. წამოდგნენ. ხელებზე უფრო გრძელი სახელოები ერთმანეთს მიუტყაპუნეს და მორჩილად თავდახრილები გაუჩერდნენ წინ. გოგონამ შვებით ამოისუნთქა, გაელიმა და თქვა:

– აბა, კიდევ!

ბიჭებმა ქვემოდან ახედეს, ჩაიმუხლეს, თავები მაღლა ასწიეს და ნელ-ნელა აუშვეს:

– უუუ! უუუ!

გოგონა იცინოდა და ხან ერთ ფეხს მოინაცვლებდა, ხან მეორეს.

– ლაპარაკი არ იცით?

ბიჭებმა უარის ნიშნად თავები გააქნიეს.

– აბა, მე როგორ გელაპარაკოთ?

– უუუ! – ამოიძახა დიდმა მგლის ლეკვმა.

– უუუ! – უპასუხა გოგონამ.
ბიჭები სახტად დარჩნენ. გაკვირვებული
თვალებით გადახედეს ერთმანეთს.
– აბა, ერთხელაც!
გოგონამ ერთხელ კიდეც ამოიყმუვლა, ახლა უფრო
კარგად, გაგრძელებულად.
ბიჭებს პირები ღია დარჩათ.
– ამას დახე. ე! აბა, ერთხელაც!
გოგონამ ცალი ფეხით ჩაიჩოქა, თავი მაღლა ასწია და გააბა:
– უუუუუუ!
ბიჭებმა ტაში შემოჰკრეს:
– ადექი!
გოგონამ ქურთუკის ჯიბიდან დიდი მანდარინი ამოიღო და
პეტრეს მისცა. პეტრემ მანდარინი ჰაერში შეაგდო, დაიჭირა,
გადაფცქვნა, ლებნები სამ ტოლ ნაწილად გაყო, ერთი გოგონას
მისცა, ერთი პავლეს, ერთიც თვითონ შეიგდო პირში.
გოგონამ თქვა:
– მე არ მინდა!
– ჭამე, ჭამე! – უთხრა პეტრემ.
– არა, რა! თქვენ გაიყავით.
– ჭამე. ჩვენც არ გვინდა.
მაშინ გოგონამ მანდარინის ლებნები თვითონვე გაყო,
ნახევარი პეტრეს მისცა, ნახევარი პავლეს. იმათაც, მეტი
რა გზა ჰქონდათ, ადგნენ და გადაყლაპეს – თითო ლუკმად,
თვალდაუხამხამებლად.
ამ წუთიდან გოგონა ბიჭების დაქალი იყო. მათ ის თავიანთი
სამფლობელოს დასათვალიერებლად წაიყვანეს.

ბიჭების სამფლობელოს კი კიდევანი არ უჩანდა.

ხევი და წყარო, ბალი და ბოსტანი, კლდე და რიყე, ბუჩქნარი და ვერხვნარი! დაშლიგინობდნენ ალმა-დალმა, თან დაჰყავდათ გოგონაც. დაგორდებოდნენ ბალახიან ფერდობზე, კისკისით მიგორავდა გოგონაც, გაძვრებოდნენ ბარდებში, მიძვრებოდა ისიც. იძვრინეს, იძვრინეს და ძველ ნანისქვილართან გავიდნენ, სადაც თურმე ღამლამობით ჭინკები იყრიდნენ თავს და ლხინობდნენ.

გოგონას აქ კი შიში ჩაუდგა თვალეში.

– აი, ნახე, საცეკვაო ადგილი, სულ მოსუფთავებულია,
– ფეხი შემოუსვა პეტრემ მაყვლებს შორის დარჩენილ მართლაცდა ძალიან სუფთა ადგილს.

– თვითონ გინახავს? – იკითხა ლიმ.

– ჭინკები? მინახავს, მამ!

– როგორები იყვნენ?

– მე რომ ვნახე, გაფხორილ ინდაურებს ჰგვანდნენ, ოღონდ სახეები ჰქონდათ კუდიანი დედაკაცებისა.

– არ შეგეშინდა?

– არა. ჯიბეში შავტარა დანა მედო და არ შემეშინდა. როცა შავტარა დანა გიდევს, ავი სულები ვერ მოგეკარებიან.

გოგონამ რიდით შეხედა პეტრეს და სთხოვა:

– ნავიდეთ აქედან.

ნანისქვილარიდან ხავსიან ფერდობში აბობლდნენ. აქ, დაღვლარჭულ ჯაგრცხილების ძირში, ხავსსა და ხმელ ფოთლებში,

მორცხვად ჩანაბულიყვნენ უკვე წითლად გამოკოკრილი ყოჩივარდები.

– ჯერ ხელს ნუ ვახლებთ, ერთ-ორ დღეში აყვავდებიან კიდეც და მერე დავკრიფოთ, – თქვა პეტრემ.

ლიმ მაინც ჩაიჩოქა, ყოჩივარდებს მოეფერა და თავისი პანანინა თეთრი თითებით ხმელი ფოთლები შემოაცალა. ყოჩივარდებმა თითქოს მაღლიერებით გაულიმეს.

მერე ნახეს ტლაპოში ჩაფლული მძინარე ბაყაყი, რომელიც თურმე გაზაფხულამდე ასე უნდა იყოს, მკვდარივით. მერე ვერხვნარს მიადგნენ.

ეს ვერხვნარი უთუოდ საგანგებოდ დაეტოვებინათ სარწყავი არხის ნაპირას, ვენახებს შორის. იდგნენ უზარმაზარი ხეები და თითქოს კენწეროებით ეთათუნებოდნენ ნისლიან ცას.

ერთ ვეება ვერხვს დიდი, შავადგამომწვარი ფულურო ჰქონდა. სამივენი იმ ფულუროში შეძვრნენ და შეიყუჟნენ. ძალიან კარგი იყო აქ ჯდომა. არც წვიმისა უნდა გმინებოდა და არც ქარისა. თუ ვერხვს ყურს მიადებდი, რაღაც ზუზუნსაც გაიგონებდი.

– რატომ შვრება ასე? – იკითხა ლიმ.

– ბებერია და თავისთვის ჩიფჩიფებს, – სიცილით თქვა პავლემ.

ლიმ ისევ მიადო ყური.

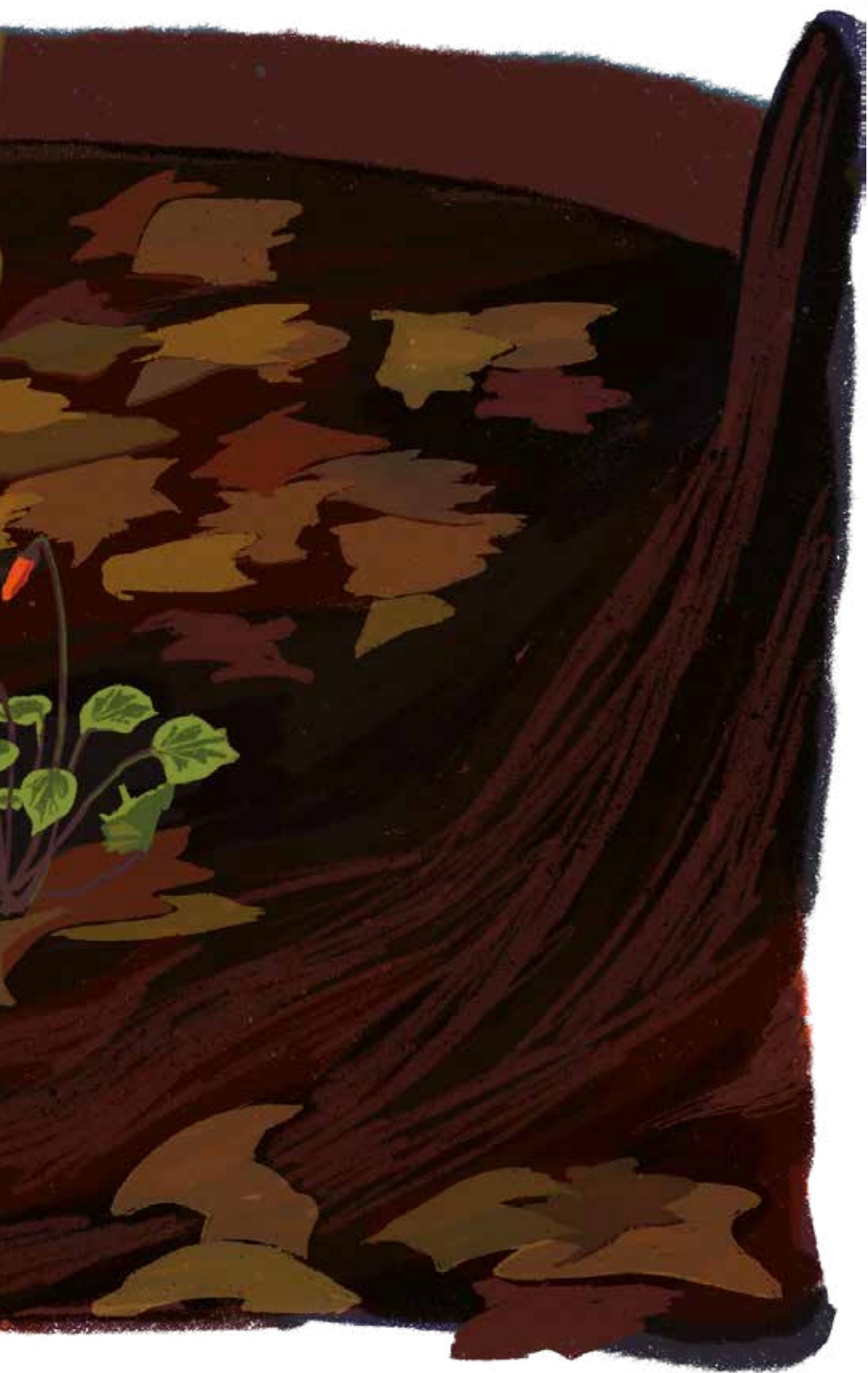
– მღერის! – წამოიძახა მან.

– რასა მღერის?

– ზამთრის სიმღერას.

ბიჭებს გაეცინათ. პეტრემ ქურთუკის ჯიბიდან ხმელი პური

ამოიღო და სამად გადატეხა. ჭამდნენ იმ პურს მაღიანად და თან ლაპარაკობდნენ.

– დედამიწა ბრუნავს, – ამბობდა ლი, – ჩვენ ამ ფულუროში ვსხედვართ და მივქრივართ! კარუსელივით!

– კარუსელი რა არის? – ჰკითხა პავლემ.

– კარუსელი არ იცით? აი, ასეთი, მრგვალი.

სწორედ ამ დროს ბიჭების დედის ხმა მოისმა:

– პეტრეე! პავლეე! პეტრე-პავლეს გზას გაგიყენეთ ორივენი! სადა ხართ, ბიჭო! გოგო თქვენთან არის?!

მეტი რა გზა იყო, ფულუროდან გამოძვრნენ. ბიჭებმა ერთი კი ჩამოჰკრეს ხელი ლის გამურულ ქურთუკს, მერე უკან გადგნენ.

დაინახა დედამ, წამოვიდა გაჩქარებით, უფრო აუწნია ხმას:

– ერთ დღეს! ერთ დღეს დამიწყდით ორივენი!

ჩაჰკიდა გოგონას ხელი, ირგვლივ შემოუარა.

– უი, უი! რატომ მიწა არ გაგისკდებათ, შვილო, და არ ჩაგიტანთ ორივეს! – ლის კი მოეფერა, – ნამოდი, გენაცვალე, მაგათ როგორ აჰყევი, მაგ მანანნალებს.

და წაიყვანა.

დარჩნენ ბიჭები მარტონი. ჯერ ჭალაში ჩავიდნენ და იქ იბორიალეს. მერე ბოსტანში ამოვიდნენ, კომბოსტოს ძირები დათალეს და ჭამეს, მერე, ძალიან რომ მოშივდათ, შინაც შეიპარნენ. ხან ეზოში ტრიალებდნენ, ხან ფანჯრიდან იყურებოდნენ, მაგრამ ლი ვეღარ დაინახეს.

მხოლოდ საღამო ხანს, კომპკზე რომ ავიდნენ და იქიდან გაჰყმუვლეს ნაღვლიანად – უუუ! – მათ ყმუილს მალე აჰყვა კიდეც ერთი ხმა – უფრო მაღალი, უფრო სუფთა, დახვეწილი, და ამ ხმაზე თითქოს თბილმა, დამამშვიდებელმა ღიმღილმა გადაუარა ქვეყანას.

იმ ღამეს კი თოვლი მოვიდა. მგლის ლექვების სიხარულს საზღვარი აღარ ჰქონდა. დიდი ქურთუკები ხომ წინადღესვე ეცვათ, დიდი ჩექმებიც ჩაიცვეს და ეზოში გაცვივდნენ. დარბოდნენ, აბუქებდნენ ფაფუკ თოვლს, სახეს უშვერდნენ ციდან ტაატით ჩამომავალ ფიფქებს. თან თვალი სულ მაღლა, რიკულებიანი აივნისაკენ გაურბოდათ.

ცოტა ხანში იქაც გაიღო კარი. ლი გამოჩნდა, წითლად გამოანათა. დედა ყელზე შარფს ახვევდა და ძლივს იკავებდა.

ლი ფეხებს აბაკუნებდა, რალაცას ამბობდა. გამოსხლტა, გრიალ-გრიალით ჩამოირბინა კიბე და თავისი ლამაზი ჩექმებით თოვლში შემოვარდა. ბიჭები ხელებგაშლილი შეეგებნენ. ლი უცებ დაიხარა, თოვლს თათმანიანი ორივე ხელი ამოჰკრა, ბიჭებს გადააყარა და დაიძახა:

– ასე თეთრად დამიბერდით!

ბიჭები გახარებული ძაღლებივით გაგორდნენ თოვლში. მერე ლის ხელები ჩაჰკიდეს, დატრიალდნენ. სამივენი ერთად უშვერდნენ სახეს ფიფქებს, წითელ პატარა ენებს. თუ რომელიმე ფიფქი ენაზე დაეცემოდათ, ტანში სასიამოვნო ჟრუანტელი უვლიდათ.

უცებ ლიმ წამოიძახა:

– ჩვენი ყოჩივარდები? რა მოუვათ ყოჩივარდებს?

– ნავიდეთ, ვნახოთ, – რალაც ხმის დაწევით თქვა პავლემ. მიმოიხედეს, ნახეს, რომ არავინ უყურებდათ და ფრთხილად გავიდნენ ეზოდან.

უჰ, რა ლამაზი იყო თეთრად დაბარდნილი ქვეყანა! რა სასიამოვნოდ ჩადიოდა ჰაერი ფილტვებში!

მიდიოდნენ არხის ნაპირ-ნაპირ. წყალი არხში თითქოს გაშავებულიყო, გასქელებულიყო. ეცემოდნენ თეთრი ფიფქები და ქრებოდნენ.

ლიმ თქვა:

– შეხედეთ, წყალი ათას თვალს ახამხამებს ერთად.

დააკვირდნენ ბიჭები, იმათაც დაინახეს ეს და გაოცებულები დარჩნენ, ეს რაები იცის ამ ლიმო.

წრიპინით, ჯიჯლინით გადაიფრინა ჩხართვების გუნდმა, თითქოსდა შეწუხებული კუთავდა მაყვლიანში შაშვი. წამო-

ედებოდნენ რომელიმე ხეს და თქრიალით ჩამოშვავდებოდა
ტოტებიდან თოვლი.

უცებ ლიმ დაიძახა:

– მოიცათ, შეჩერდით!

ნინ წადგა, თავი გვერდზე გადასწია და ისე უყურებდა
რალაცას.

– თეთრობოხიანი ჯუჯები!

ბიჭები გაუგებრობის ღიმილით იყურებოდნენ აქეთ-იქით.

– ვერა ხედავთ, წყლის პირას!

ახლა კი მიხვდნენ, რაზეც ამბობდა ლი.

წყლის პირას, უფრო წყალში, ორი მტკაველის სიმაღლეზე
გადაკაფული ყვითელი ტირიფები იყო ჩამწკრივებული.
ნაკაფ ბორჯღლებზე თოვლი ბოხობებივით დასდებოდათ და
მართლაც ჯუჯებს ჰგავდნენ, წყალში ჩამტერებულ ჯუჯებს.
ლი გაიქცა, ფრთხილად ასწია ფეხი, ფრთხილადვე დაადგა
ერთ ბოხოსს, ჩასჭრა, ჩაჭყლიტა სიცილით. მერე მეორეზე
გადაინაცვლა, მეორიდან – მესამეზე.

და აი, აქ, უცებ... არა, უცებ არა. აქაც ფრთხილად, ღიმილით
ასწია ფეხი, ფრთხილადვე დაადგა ერთ ტირიფს ბოხობზე,
ფეხი თავისუფლად, ძალიან თავისუფლად წავიდა ქვემოთ,
ნინ არავითარი დაბრკოლება არ შეხვდა, ფეხს თვითონაც
მიჰყვა და დაყვირებაც ვერ მოასწრო, მიშველეთო, **დგლუმფ!**
– შიგ წყალში.

წყალი დიდი არ იყო, ბიჭები ეცნენ და სწრაფად ამოიყვანეს,
მაგრამ ლი მაინც დაოსებულივით სუნთქავდა, ფეხებიდან
ღვარი გასდიოდა. შინ რომ ასე მიეყვანათ, ხომ დახოცავდნენ
დედა და მამა!

– ჩქარა! ჩვენს ვერხვთან, ჩქარა!

მიირბინეს იმ გამოფულურობულ ვერხვთან. მშრალ, უთო-ვლო ადგილზე გადავიდნენ. პეტრემ ქურთუკი გაიხადა, გაიხადა ჩექმებიც, მატყლის წინდებიც. მერე ჩექმები შიშველ ფეხზე ჩაიცვა, პავლესაც გახადა ქურთუკი.

– ჩვენ მივბრუნდებით და შენ გაიხადე, – ეუბნებოდა პეტრე შეშინებულ, აკანკალებულ ლის, – ერთ წუთში გაგიშრობთ ყველაფერს. მანამდე ეს ქურთუკები და წინდები ჩაიცვი. ერთი ჩაიცვი, მეორე მუხლებზე მოიხვიე და ფულუროში შეჯექი. ჩვენ შეშას მოვიტანთ.

ლი ხმის ამოუღებლად ემორჩილებოდა ბიჭებს. როცა ისინი ვენახის ღობესთან მიცვივდნენ და წნელების მტვრევას შეუდგნენ, სწრაფად გაიხადა, პეტრეს ქურთუკი და წინდები ჩაიცვა, ფულუროში შეძვრა, პავლეს ქურთუკი მუხლებზე შემოიხვია და ჩაყურდა.

ბიჭები რომ დაბრუნდნენ, ის უკვე ჩამთბარი იყო. ღაბუა ბარტყივით იყურებოდა ფულუროდან. ბიჭებმა შეხედეს, მოენონათ და გაეცინათ.

– ჩვენ ახლავე!

წნელები დაამტვრიეს, ერთმანეთზე შეაკოკოლავეს, მშრალი ბალახი დაგლიჯეს, წნელებს ქვემოდან ამოუდეს და ასანთს გაჰკრეს. გოგონას გული ეწურებოდა, ვაითუ, ცეცხლი ვერ მოუკიდონო, მაგრამ მოუკიდეს. ალი ბურბურით ავარდა მაღლა, მერე ცოტა დაიწია, მერე წნელებმაც ტკაცატკუცი ატეხეს.

ბიჭებმა ლის ტანსაცმლის განურვა დაიწყეს. ერთი იქით გადგა, მეორე აქეთ. გადაგრიხეს რეიტუზი, გადაგრიხეს, უკანასკნელი წვეთებიც გაადინეს და დაფერთხეს. მერე სვიტე-

რიც ასევე (თუმცა სვიტერი მხოლოდ ნახევრად იყო სველი), მერე პატარა ვარდისფერი პერანგიც, მერე გრძელყელიანი წინდებიც, ჩექმებიდანაც წამოღვარეს წყალი. ცეცხლის ირგვლივ ჯოხები დაასვეს, ზოგი რამ ზედ გადაჰკიდეს, ზოგსაც თვითონ, ხელით უფიცებდნენ.

ადიოდა ალი – კლაკვნიტ, მხიარული ტკრციალით, ავარდა ორთქლიც. დამშვიდდნენ, დაშოშმინდნენ. ლი თითქოს კმაყოფილიც იყო.

მაგრამ წნელები მალე ჩაინვა, ტანსაცმელი კი ჯერ ისევ სველი იყო.

– წადი, გაიქეცი, კიდეც მოიტანე! – უბრძანა პეტრემ პავლეს. პავლემ გაიქცა, წნელებს ლანალუნ ი აუყენა.

და, სად იყო, სად არა, გამოვარდა თოვლის ფიფქების ბურუსიდან ვილაც ვეება კაცი ყვირილით:

– დამიდექ! მანდ დამიდექი!

დაყარა პავლემ წნელები და გამოიქცა. მაგრამ კაცმა თავი არ დაანება, მოჰყვა:

– სად წამიხვალ! სად წამიხვალ, შე მგლის ლექვო!

სტაცა პეტრემ ლის ხელი, გადმოიყვანა ფულუროდან.

– შემაჯექი ზურგზე, შემაჯექი! – ყვიროდა შეშინებული.

მაგრამ ლი არ შეაჯდა. წამოუსვა ხელი თავის სველ ტანსაცმელს, პეტრემაც წამოკრიფა ლის ჩექმები და პავლეს ქურთუკი, და გამოიქცნენ.

მორბოდა გოგონა მატყლის წინდების ამარა, შიშველ კანჭებზე ეყრებოდა თოვლი, მაგრამ ვერაფერს გრძნობდა. მშვიდობიანად მიირბინეს შინ, კაცმა ვერც ერთი ვერ დაიჭირა: ვერც ლი, ვერც პეტრე და ვერც პავლე.

შინ კი – სცემეს მგლის ლეკვებს და მაინც ვერ მოისვენეს. სულ ქამრით აუჭრელეს, აულილავეს კანი და მაინც ვერ მოისვენეს. საითაც არ უნდა მიბრუნებულიყვნენ, დედის წყევლა ესმოდათ.

მოხვედრით ლისაც მოხვდა, ოღონდ იმას მარტო დედის გაშლილი ხელი, თანაც მხოლოდ წელსქვემოთ. ჩასვეს დიდ ტაშტში, დაასხეს თბილი წყალი, გააბანეს, მერე ლოგინში ჩააწვინეს. საღამოს სიცხე მისცა, დილით კი (პეტრეს და პავლეს ჯერ ისევ ეძინათ) ქალაქში წაიყვანეს.

იმ დღეს აღარ თოვდა, გამოიდარა. პეტრე და პავლე გარეთ არ გამოსულან. საღამოს მოყინა. დილით გუბეებს სპეტაკი ყინული ჰქონდა გადაკრული. წავიდეთ, ჩვენი ყოჩივარდები ვნახოთო. წავიდნენ, ნახეს. ყოჩივარდები მობუზულიყვნენ, მიწისკენ დახრილიყვნენ, წითლად პირგახსნილი კოკრები შავად შეჰკუმშოდათ. ფოთლები გადავაყაროთ და დასთბებათო, – გადააყარეს და ფულუროიან ვერხვთან ამოვიდნენ.

თითქოსდა ვერხვსაც მოეწყინა. ნაცეცხლართან ლის ქურთუკის ცისფერი ღილი ეგდო. პეტრემ აიღო, ერთხანს ხელში ატრიალა, მერე ჯიბეში შეინახა.

მარნის გვერდზე არყის სახდელი აემუშავებინათ. იქ შევიდნენ, ქურასთან ჩაცუცქდნენ და აწითლებული ხელები ცეცხლს მიუშვირეს. არყის მხდელებს მწვადი შეეწვათ, თითო

დიდი ნაჭერი მიაწოდეს, თავისი პურით. შეჭამეს ის მწვადი და შინ დაბრუნდნენ. შინაც ჭამეს საჭმელი, ლობიო და კომბოსტოს მწნილი, მერე ფეხები ტახტზე აიკრიფეს. პეტრემ ლის ქურთუკის ცისფერი ლილი ამოიღო და ფარდაგზე გააგორა.

ასე, შუბლგაუხსნელად დააღამეს ის დღეც.

ღამით მგელმა უთხრა ცოლს:

– კარგი, ნულარა სწყევლი, ცოდონი არიან ყმანვილებიო.

– ვწყევლი კი არა, დავხოცავო!

მგელმა ხმა არ გასცა.

მეორე დღეს კი, შებინდებისას, კოშკის თავიდან მგლის ლექვების სევდიანი ყმუილი მოესმა. მგელი ქვემოთ იყო, ხილნარში, სანივრის ბარვას ათავებდა. ბარი მინაში ჩატოვა, ტუჩებზე მომუჭული ხელი მიიღო და ბებერი მგლის ხმით შეეპასუხა, მაგრამ მგლის ლექვები ადრინდელზე მხიარულად არ გამოჰასუხებიან. დაჩუმდნენ და ხმა აღარ ამოუღიათ სულაც.

დახოცა ყმანვილები ამ უღმერთომო, – გაიფიქრა მგელმა თავის ცოლზე, ბარი ამოიღო, ჩექმის ქუსლით ჩაფხიკა და ჩქარი ნაბიჯით წავიდა შინ.

ბუბა ღა ბუბა

ბხოვრობენ ჩვენს ქალაქში, საბურთალოზე, ძმები – გუგა და ბუბა. ახლა გუგა რვა წლისაა, ბუბა – შვიდისა. გუგა მეორე კლასში დადის, ბუბა – პირველში. ორივე დედას დაჰყავს სკოლაში. გუგა მარჯვენა მხარეს ამოუდგება ხოლმე დედას, ბუბა – მარცხენა მხარეს. მიდიან ასე სამნი და ბიჭები ენას არ აჩერებენ წამით. ათასი რამ აინტერესებთ, ათიათასი.

– დედა, ასწევს იაპონური ამწეკრანი ათსართულიან სახლს თავისი მაცხოვრებლებით? – კითხულობს გუგა.

ბუბა პასუხს არ აცდის დედას, ის უფრო აღელვებული კითხულობს:

– ტროლეიბუსი და ავტობუსი რომ დაეჯახნენ მთელი ძალით ერთმანეთს, რომელი გადაბრუნდება პირველად, ტროლეიბუსი თუ ავტობუსი?

დედას უნდა, რომ ყურებზე ხელები მიიფაროს, მაგრამ ხელები გაკავებული აქვს. ამიტომ, თვალებს დახუჭავს, ფეხებს ხმაურით გადაადგამს და ამბობს:

– არ ვიცი, არ ვიცი, მე ეგეთი სისულელეები არ ვიცი!

ბიჭები აჰყურებენ და თან დანანებით, თანაც ფარული სიამაყით ელიმებათ.

სკოლაში გუგას კლასიც მეორე სართულზეა, ბუბასიც, მხოლოდ ერთი დერეფნის თავშია, მეორე – ბოლოში.

ერთხელ მთელი ამბავი ატყდა სკოლაში. გუგამ ერთ მესამეკლასელ ბიჭს ისეთი შემოსცხო, ორტოტად წამოადინა ცხვირიდან სისხლი. შეათრიეს გუგა სამასწავლებლოში, უმეტესობა თავხედს, ხულიგანს ეძახდა. მაგრამ ვინც კი გაიგებდა, რატომაც შემოსცხო მესამეკლასელ ბიჭს, ყველა გუგას ამართლებდა.

ადამიანები ვართ და გუგასაც ადამიანური რამ დასჭირდა, – მოინით ახლოს, ყურში გეტყვით – საპირფარეშო. მესამეკლასელი ბიჭი კი მივიდა და დაუნყო ხელის კვრა, ჩაგდება უნდა გუგასი. გუგამ, როგორც იქნა, შეიკრა შარვალი, გადმოვიდა შემალლებიდან, გაიზნოქა უკან, გამოაქანა იქიდან მარჯვენა მუშტი და ეს გამოქანება იმით დამთავრდა, რომ გულალმა გადავარდნილ მესამეკლასელ ბიჭს ორტოტად წამოუვიდა ცხვირიდან სისხლი. თვითონ გუგა იმ დარტყმამდეც ტიროდა, დარტყმის შემდეგ ხომ თითქმის აღრიალდა. ბუბამ კი ვერაფერიც ვერ გაიგო დერეფნის მეორე ბოლოში. სხვებმა უამბეს ძმის ამბავი. ბუბა გიჟდებოდა – თვითონაც რატომ არ შემოსცხო იმ მესამეკლასელს. გუგას გვერდით რომ მიდიოდა, სულ იჭიმებოდა, უნდოდა ყველასთვის ეგრძნობინებინა, რომ ძალიან ღონიერი იყო. მესამეკლასელი ბიჭი თავგვივით ემალეობოდათ.

გუგასაც ხატვა უყვარს, ბუბასაც. გუგა სულ სპორტსმენებს, რომელ ჯარისკაცებს და გერმანელ რაინდებს ხატავს. ბუბა – ომებს. გუგას ნახატები მშვიდია, მკვეთრხაზებიანი.

ბუბას ნახატები ყოველთვის კორიანტელებს ჰგავს. იმ კორიანტელებში ძლივას გამოარჩევ ტანკებს, თვითმფრინავებს, რაკეტებს, ზარბაზნებს. თან ხატავს ბუბა ომს, თან ახმოვანებს, – ტრა-ტა-ტა-ტა! – ტატანებს ტყვიამფრქვევი. – ჭუუ! ჭუუ! ჭუუ! – მიჰქრიან რაკეტები. – ბაახ-ბაახ-ბაახ! – ფეთქდებიან ზარბაზნის ჭურვები. გუგა ერთხანს ითმენს ამ ხმაურს, წყნარად ეუბნება ბუბას, – გაჩუმდიო, ყურები ნუ წაიღეო. ბუბას არ ესმის გუგას ნათქვამი, უფრო აუწევს ხმას, – ჭუუ! ჭუუ! ბაახ! ბაახ! მაშინ გუგა გადმოერევა, დააცხრება ბუბას და გადააგორებს იატაკზე. იატაკზე დიდი ფარდაგია დაფენილი, იბრძვიან ძმები, ხან ერთია ძირს, ხან – მეორე, ხან ერთის კვნესა-ხრიალი ისმის, ხან – მეორის; გამოენთებათ დედა, დაუშენს ცოცხის ტარს, ცოცხის ტარი მწვავეა, ბუბა საპირფარეშოში შეასწრებს, გუგა – სააბაზანოში. დედა იწყევლება. ბუბა იწყებს გმირულ საბრძოლო სიმღერას:

ყველას ვსპობთ,
ყველას ვსპობთ,
ძლიერნი, ძლიერნი,
ძლიერნი, ბედნიერნი...

გუგა გადასცახის:

– კრეტინო! დებილო! ჭკუამოგრეხილო!

მაგრამ დიდხანს არასოდეს გრძელდება ასეთი შუღლეები. ცოტა ხანს არიან ცალ-ცალკე, ერთი ერთ კუთხეში მეცადინეობს, მეორე – მეორე კუთხეში. ხან ერთთან მივა დედა, ხან – მეორესთან, მერე კვლავ ერთად სხედან, ერთად აგებენ რალაც რკინეებისაგან რკინის მაღალ სახლს და თან იცინიან, ბჟირდებიან სიცილით. გუგა საოცრად კარგად ბაძავს დები-

ლებს, კრეტინებს, დედიკოების დოყლაპია შვილებს, ბუბას კიდევ მეტი რა უნდა, თითის ჩვენებაზე რომ ეცინება ხოლმე, გადაგორდება და აბაკუნებს ფეხებს ჩაბჭირებული.

ჩხუბი ჩხუბია და ამგვარი სიცილითაც ყოველთვის არ ახარებენ მშობლებს, მით უმეტეს – ღამით. მიდი და გაიგე, რომელია მთავარი დამნაშავე! ერთ ოთახში წვანან, ერთმანეთის პირდაპირ. გუგა რომ დებილებს და კრეტინებს ბაძავს, ბუბა მუცელს გამობერავს და ზედ ხელებს დაიწყობს ლუარსაბივით. ჯერ დაენწყებათ ფხაკუნი, მერე – ხითხითი, ბოლოს – გიჟური ამოძახილებიც. ცოტაც და, შეიძლება სულ ნაფოტებად იქცნენ სანოლები.

შემოვარდება ამ დროსაც დედა, არამარტო დედა, ზოგჯერ მამაც თავისი ბრტყელი ქამრით. ბიჭები შეძვრებიან საბნების ქვეშ, დაუტყაპუნებს საბანზე დედა ცოცხის ტარს, მამა ბრტყელ ქამარს, მაგრამ ეს დატყაპუნება თითქმის არ ითვლება, საბანქვეშ ვერ ატანს. შებუდულ, გატვრენილ ბიჭებს ასევე ეძინებათ. ისევ შემოვა დედა, ის ახლა საბნებს ამოუნევს ბიჭებს, ცხვირებს გამოაყოფინებს გარეთ. თან ელიმება, თან ჩურჩულით ეფერება, – თქვენი ჭირიმე, თქვენი. თქვენ დაგენაცვლოთ თქვენი დედა! ხდება ხოლმე, რომ ამ დროს რომელიმე ბიჭსაც გაელიმება.

შინაურობაში ცოტა გაყოფილნი არიან. გუგა უფრო დედისაა, ბუბა – მამისა. მამა ზოგჯერ ღვინოს სვამს, ნასვამი მამა დედას აუხირდება, – ბავშვებს ნუ სწყევლი, ნუ სცემო, კრეტინებს და დეგენერატებს ნუ ეძახი, კრეტინები და დეგენერატები თქვენს ნათესაობაში მოიკითხო. დედა ატირდება. გუგა ვერ ბედავს და ბუბა ემუქრება მამას, – გავიზრდები და მაშინ ნახავ,

როგორღა წაეჩხუბები დედასო! მამა თავზე დაადებს ხელს და წკიპურტსაც დაარტყამს. ბუბა წითლდება და ბოლმით სივდება, იბერება. ამ დროს ძალიან მტრულად უყურებს მამას.

ოი, ეს როგორ დაგვაზინყდა! გუგა და ბუბა რომ წაიჩხუბებიან, ხომ ისე ჩანს, დასაკლავად გაიმეტებენ ერთმანეთსო, გამოენთებათ დედა და თუ გუგას მიიმწყვდევს, ბუბა ეხვეწება:

– მე მცემე, დედიკო, მაგას თავი გაანებე და მე მცემე, დედიკო.

თუ ბუბას უნდა მოუწიოს ღრიალმა, მაშინ გუგას აქვს განუელი ყელი:

– მე მცემე, გენაცვალე, დედაო!

სკოლაშიც ძალიან კარგი სახელი აქვთ ძმებს, ხუთოსნებიც არიან და ძალიან წესიერებიც, ეზოშიც პირველობენ – ჩამოვიდნენ ალალიძეები, აბა, მიხედეთ, ან როგორ სუფთად აცვიათ, ან რა წესიერად იქცევიანო, – ამბობენ მეზობლები. თუ სასეირნოდ მიდიან დედასთან ერთად, შეუძლებელია დაინახო და არ დალოცო მოდგმა, რომელსაც ისინი ეკუთვნიან.

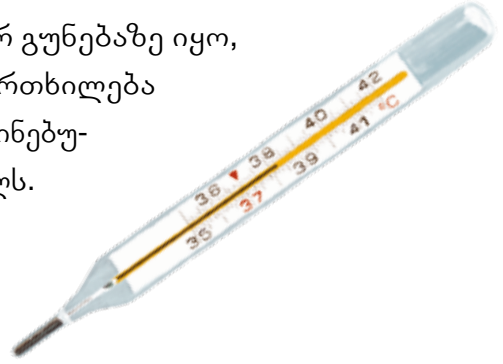
და აი, რა მოხდა ამ მშვენიერ ოჯახში ერთხელ. ძველი ახალი წლის მეორე დღეს გუგამ როგორღაც მოიწყინა. დედამ რამდენჯერმე მიადო შუბლზე ხელი და ჰკითხა – ვაიმე, სიცხე ხომ არა გაქვს შენაო? – სიცხე არაო! – აგდებით თქვა გუგამ. მაგრამ ხუთი საათისთვის თერმომეტრი ჩაუდეს და ოცდაჩვიდმეტი გრადუსი და ხუთი ხაზი ჰქონდა. ახლავე უნდა დაწვეო. მაგრამ გუგა ჯიუტობდა, – არაო, არაო. დაბნელება რომ დაიწყო, კიდეც გაუსინჯეს სიცხე, ოცდათვრამეტი ჰქონდა, ცოტა უფრო მეტიც. მაშინ კი სასწრაფოდ ჩაანვინეს ლოგინში. ბუბა კიდეც გააფრთხილეს, ახლოს აღარ მოსულიყო გუგასთან,

მაგრამ გუგა ახლა უკვე მშვენიერ გუნებაზე იყო, ეცინებოდა. ბუბას კიდეც რა გაფრთხილება დაიჭერდა, იდგა და, თვითონაც გაცილებული, გვერდით ხეხავდა გუგას საწოლს. გამოაგდებდნენ, ისევ მასთან იყო.

დილით ისევ ჰქონდა სიცხე გუგას. გულდანყვეტილი ბუბა მარტო წავიდა სკოლაში. გაკვე-

თილებზე სულ დაღრუბლული იჯდა. მერი მასწავლებელმაც შეამჩნია ეს და ჰკითხა, – რა არის, რატომ ხარ რაღაც უგუნებოდ, ბუბაო? ბუბამ უთხრა, – ჩემი ძმა ავად არის, სიცხე აქვსო! – კარგად იქნება, კაცო, მაგაზე რა გადარდებსო! – რა ვიციო! – ბუბამ. მერი მასწავლებელმა ალერსით შეუსწორა ქოჩორი ბუბას.

ბუბა რომ სკოლიდან დაბრუნდა, უფრო მაღალი სიცხე ჰქონდა გუგას. გაუხარდა ბუბას დანახვა. ბუბა მივიდა და უცნაურად ჭრელი საშლელი მისცა, – ეს შენაო. – შენ თვითონ გაქვსო? მე არ მინდაო. გუგას ჭრელი საშლელიც გაუხარდა. დედა კი ისევ ჩხუბობდა და გუგასთან ახლოს მისვლის უფლებას არ აძლევდა ბუბას, შენც ავად გახდებო. ბუბას ავად გახდომისა არ ეშინოდა. როცა ძმები ერთად იყვნენ ავად, უხაროდან კიდეც. ინვინენ ერთმანეთის პირდაპირ და რეებს არ ლაპარაკობდნენ, რაზე არ იცინოდნენ! გუგას ახლა ის აინტერესებდა, რა იყო სკოლაში დღეს, რა მოხდა. ბუბა ფეხებთან გაუჩერდა და იქიდან მოუყვა, – ვილაცამ კოხტად გახვეული ვირთაგვა მოიტანა და ხან ვის შეუგდეს მერხში, ხან – ვის, ბოლოს ბოსტოლანაშვილს სტაცეს ხელი და ის შეათ-

რიეს სამასწავლებლოში. ბოსტოლანაშვილი კიდეც, შენც იცი, ერთი დედალი ვინმეა, უთუოდ შარვალში ჩაისველა შიშითო. გუგას გულიანად ეცინებოდა. მერე გუგა ხატავდა და ახალი საშლელით ამაყად შლიდა.

ამასობაში კი ექიმიც მოვიდა. ყველანი გაკანკულნი შეჭყურებდნენ, როგორ სინჯავდა იგი გუგას. უსმინა ფონენდოსკოპით, უკაკუნა ზურგზე, კოვზით დააღებინა პირი და ისე ჩახედა ყელში. ორჯერ თითი დაუქნია შორიახლოს გაჩერებულ ბუბას. ბოლოს თქვა, – ჯერ ისეთი არაფერი ჩანს, მაგრამ ძალიან ფრთხილად უნდა ვიყოთ, ყოველივეს დავაკვირდეთ, დილას ჩვენი ექთანი მოვა და სისხლს აუღებს თითიდანაო. გუგა მტრულად გამოხედავდა ხოლმე ექიმს.

ექიმი რომ მიდიოდა, ბუბა გააფრთხილა, შენ მოერიდე, ავადმყოფთან ახლოს ნუ მიხვალ ხოლმეო. ბუბა დაჰპირდა, ასე ვიზამო, მაგრამ საათიც არ გასულა და ისევ გუგას საწოლთან იდგა.

იმ ღამეს გუგას ოცდაცხრამეტი გრადუსი ჰქონდა სიცხე, რალაცებს ლაპარაკობდა სიცხეში, – ბრტყელიო, ბრტყელიო, კუდიო, ნითელიო, ქრელიო. მერე უარესი შფოთვა დაიწყო. კიდეც კარგი, გაფრთხილებულები იყვნენ, თუ ასე მოხდეს, კატაბალახას წვეთები მიეცით, რამდენი წლისაც არის, იმდენი წვეთიო. დააღვეინეს კატაბალახას წვეთები, ესიამოვნა გუგას, ტუჩებს ილოკავდა, მერე მალე დამშვიდდა, მალე ჩაეძინა კიდეც.

დილით გუგას ისევ ეძინა, ექთანი ქალი რომ მოვიდა. გააღვიძეს გუგა. მიხვდა, რასაც უპირებდნენ, ტირილი დაიწყო. – ეეო, დედალოო, – მამამ, – თითიდან სისხლის აღებაზე ვინა ტირისო. გაიღვიძა ბუბამაც, – თუ გინდათ, მაგას ნუ აუღებთ,

მე ამილეთ, მე არ ვიტყვებო. ამან იმოქმედა: ისე აიღო ექთან-
მა სისხლი, ხმა არ ამოუღია გუგას. ყველა კმაყოფილი იყო.
მარტო სისხლი კი არ წაიღო ექთანმა, წაიღო ქალაქში გახ-
ვეული პატარა ბოთლიც.

არ გასულა სამი საათი და ატყდა კარზე შემაშფოთებელი
ზარის რეკვა. შემოვიდნენ ის ექიმი, გუშინ რომ იყო, და
კიდევ ორი სხვა, ქალები. მოიტანეს რაღაც ქალაქლები, –
აი, ნახეთო, ნახეთო, თითოთ უჩვენებდნენ დედას, – ყველა
ნიშანი აქვს ბოტკინის დაავადებისო. დედამ ხელები სახეზე
მიიფარა, ცრემლი წამოუვიდა. ექიმმა დამშვიდება დაუნყო,
– საავადმყოფოში გაცილებით უკეთესია, რა შედარებაა,
სავადმყოფოს ათასი საშუალება აქვს, თანაც – თქვენც იქ
იქნებითო.

გუგამ აქაც ტირილი მორთო, მაგრამ ისიც დააწყნარეს,
– ნუ გეშინია, მარტო დედა კი არ იქნება შენთან, ჩვენც
ყოველდღე მოვალთ, სათამაშოებს მოგიტანთო. ჩააცვეს.
აყვანილი წაიყვანეს. ბუბა თავისთვის ტიროდა. გუგა რომ
კართან მიიყვანეს, გაიქცა, მამას მკლავი დაანევიდა და სამჯერ
საჩქაროდ აკოცა გუგას. გუგას არეული ღიმილით გაელიდა.
თითქმის ყველანი გაჰყვნენ გარეთ, სასწრაფო დახმარების
მანქანამდე. მანქანა ეზოში იდგა, ქარი უბერავდა, თან თოვლიც
მოდიოდა. სხვა დროს აღტაცებულნი შეხვდებოდნენ ასეთ
თოვლს.

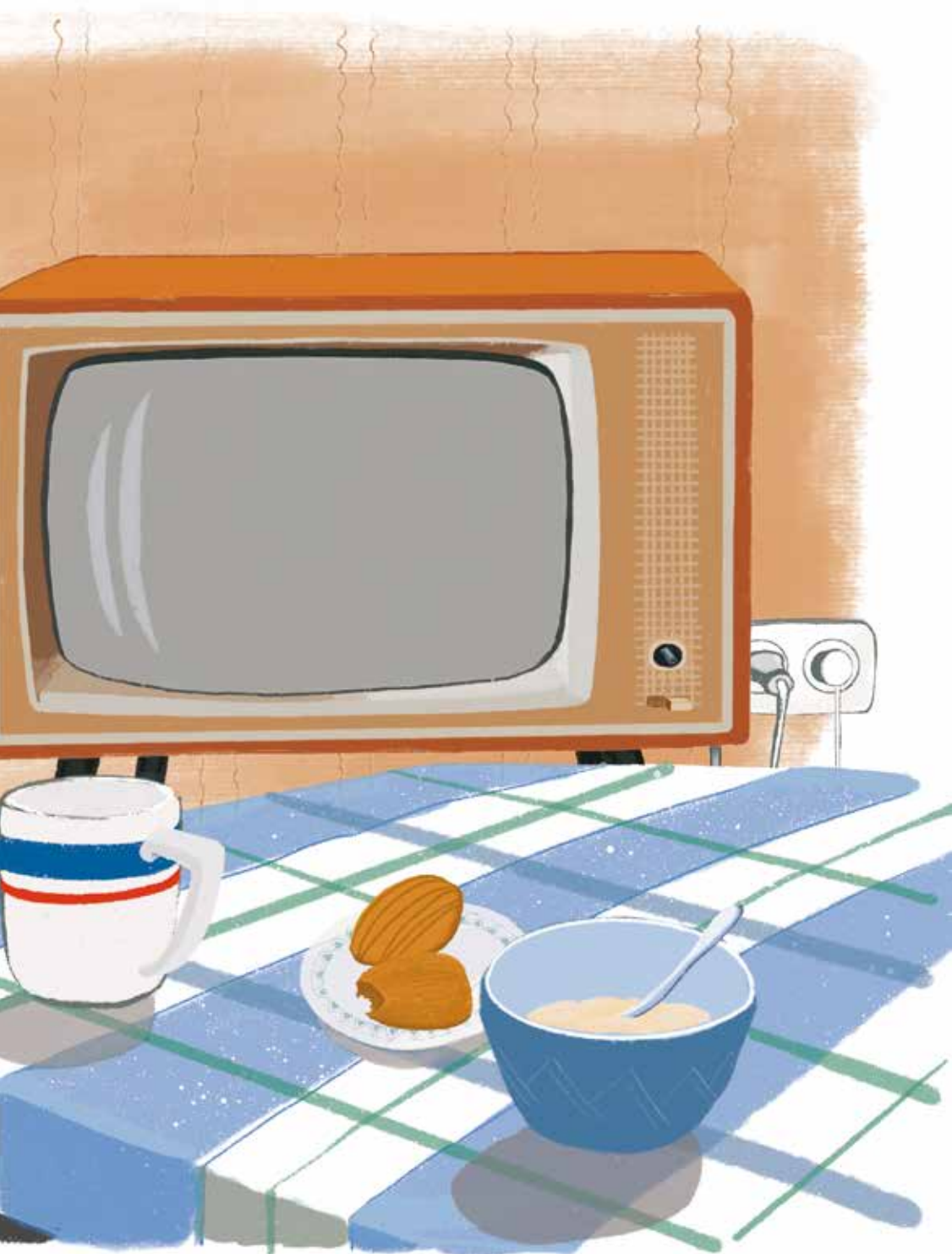
იმავე დღეს ბებია ჩამოვიდა სოფლიდან, დედის დედა. ახლა
სამნი იყვნენ სახლში: ბუბა, მამა და ბებია. მამა დილით მი-
დიოდა სამსახურში და საღამოს ბრუნდებოდა შინ. სმას თავი
ანება, სმას და გვიან დაბრუნებას სახლში. ბებია აკეთებდა

საჭმელებს, იმ საჭმელებს აწყობდნენ ჩანთაში და მამა მიდი-
ოდა საავადმყოფოში. მამა დილითაც მიდიოდა, სალამოსაც.
სალამოს, თუ მშვიდი ამინდი იყო, ბუბაც მიჰყავდა.

დედა და გუგა ისეთ პალატაში იყვნენ, ასწევდა მამა ბუბას
და შეახედებდა ფანჯარაში. დედასაც უხაროდა ბუბას დანახვა,
გუგასაც. გუგა ლოგინიდან უღიმოდა და ხელს სასაცილოდ
უქნევდა. ბუბაც უქნევდა ხელს, კოცნებს უგზავნიდა დედასაც
და გუგასაც. კარგად იყავით, კარგადო! კარგად ვიქნებო, –
ჰპირდებოდა გუგაც. მაგრამ გუგას გამოჯანმრთელების საქმე
მაინცა და მაინც კარგად არ მიდიოდა. პირიქით. კვირაზე მეტი
იყო გასული, საავადმყოფოში მიყვანიდან და მაშინ აღმოაჩნდა
ორივე ფილტვის ანთება. იწვა საცოდავი ბიჭი, საწოლთან ედგა
რალაც დანადგარი, იმ დანადგარიდან ჩამოდიოდა რეზინის
მილები, იმ მილებიდან რალაც წამალს უშვებდნენ მკლავის

ძარღვებში. და ეს გრძელდებოდა დიდხანს, დიდხანს. ბუბას მთელი სხეული სტკიოდა იმის დანახვისას. ტიროდა. მამა ძლივს აწყნარებდა.

დედა გახდა, გაფითრდა, თვალები ჩაუწითლდა. თითქოს სულ კანკალებდა და ბუბას დანახვისას. კანკალებდა და ლოცულობდა. მამაც სულ განამანიაში იყო, სულ წამლების საშოვნელად დარბოდა. ექიმები ანუგეშებდნენ, ნუ გეშინიათ, ყველაფერი კარგად იქნებაო, მაგრამ იმათაც რალაც სევდა და შიში ემჩნეოდათ თვალებში. შეშინებული იყურებოდა ხოლმე საბნიდან გუგაც. თვალები იმასაც უკვე სხვანაირი ჰქონდა, უსიამოვნოდ ლაპლაპა. ხშირად უბრაზდებოდა დედასაც, ექიმებსაც. დაიწყებდა ფეხების ქნევას, გადააგდებდა საბანს. დედა დაიჩოქებდა და ისე ეხვეწებოდა, – შენი ჭირიმე, გუგა! შენს თვალებს ენაცვალოს დედა! ასე ეხვეწებოდა ხშირად ჭამისასაც. გუგა კედლისკენ გადაბრუნდებოდა და ტიროდა.

ერთ ნისლიან საღამოსაც წაიყვანა საავადმყოფოში მამამ ბუბა. მოვიდა თუ არა ფანჯარასთან დედა, ბუბამ მაშინვე იგრძნო, გუგა არ იყო კარგად. დედა თან ტიროდა, თან რუსულად ელაპარაკებოდა მამას, მამასაც წამოუვიდა ცრემლი. ცხვირსახოცს რომ იღებდა, მაშინ დახედა ბუბას, – ამიყვანეო, შემახედეო, – რომ ექაჩებოდა. აიყვანა, შეახედა ფანჯარაში. გუგა თავით ფეხამდე საბანში იყო გახვეული და მარტო თვალები მოუჩანდა. ის თვალები თითქოს შორს იყო, ძალიან შორს. ბუბამაც ტირილი დაიწყო.

ძალიან დადარდიანებულები დაბრუნდნენ შინ. მამა ამხანაგთან წავიდა რალაც წამლისთვის, ბებიამ აჭამა, გაჭირვებით აჭამა ბუბას ვახშამი, გაკვეთილები მომზადებული ჰქონდა,

ერთხანს უყურებდა ტელევიზორში რალაც ზღაპარს, თვითონ ბუბას მობეზრდა ის ზღაპარი, გამორთო ტელევიზორი. იბორიალა ბუბამ ობლად. ბებიამ ლოგინი გაუშალა, დაანვინა, თვითონაც თავით დაუჯდა, წიგნი გადაშალა. ბუბა წამდაუნუმ ეკითხებოდა ბებიას, ხომ კარგად იქნება გუგაო? – კარგადო, შვილო, კარგადო! მაგრამ ბუბას ისევ ძალიან დადარდიანებული თვალები ჰქონდა. ბებიამ კითხვა დაუნყო, ბუბა ჩუმად იყო, მაგრამ არ უსმენდა, ის სულ გუგაზე ფიქრობდა. რა იყო, რატომ ჰქონდა ისეთი თვალები ამ საღამოს?! ბებიას ჯდომელას დაეძინა, ღრმად ფშვინავდა. ბუბა ერთხანს იწვა, მერე ფრთხილად წამოდგა, გადმოვიდა ლოგინიდან. წინა ოთახში ჩამქრალი სინათლე არ აუნთია, არაფერი ჩაუცვია, ქუჩიდან შემოსულ შუქში მივიდა სერვანტთან, იქ, ერთ კუთხეში სანთლები ინახებოდა. იმ სანთლებიდან შაბათ საღამოს ორ-ორ ცალს ანთებდა ხოლმე დედა. თვითონაც ორი სანთელი გამოიღო, სამზარეულოდან ასანთი გამოიტანა, ლოჯიის მაგიდასთან მივიდა, იქ რკინის დიდი საფერფლე იდო, ამ საფერფლეზე ამაგრებდა ხოლმე ანთებულ სანთლებს დედა. თვითონაც მოუკიდა, გაულლო ბოლოც, ინვალა, მაინც მიაწება სანთელი საფერფლეზე, მიაწება მეორეც, გადაინერა პირჯვარი და დაიწყო ლოცვა:

– ღმერთო, ღმერთო, გენაცვალე, შენ უშველე ჩემს ძმას გუგას, გამოაჯანმრთელე, კარგად მიმყოფე. გუგა ძალიან კარგი ბიჭია, გუგა ოქროს ბიჭია, ის ყველას უყვარს, მასწავლებელსაც ძალიან უყვარს, ღმერთო, ღმერთო, გენაცვალე, შენი ჭირიმე, გამოაჯანმრთელე ჩემი გუგა!..

ხელები მაგიდაზე დააწყო, ზედ ნიკაპი დაადო და ასე უყურებდა სანთლების პარპალს. თან მალ-მალე იმეორებდა გუნებაში, – ღმერთო, ღმერთო, კარგად მიმყოფე ჩემი გუგა!..

რალაც შუქში შევიდა, რალაც სითბოში შევიდა. კარგი იყო იქ, ო, ძალიან კარგი, ვილაცამ კი ყვირილით დასტაცა ხელი და აიტაცა მალლა. ყვიროდა მამა. შემოცვივდნენ მეზობლები. გააფრინეს მალლაანეული ბუბა. გარბოდნენ, გამორბოდნენ. მხარბენინებდნენ ვედროებით წყალს, მწარე ბოლი შემოდიოდა მეზობელთანაც, სადაც ბუბა იჯდა და აკანკალებული ბებია უკოცნიდა ფეხებს. შემოვიდა მამაც, ისიც აკანკალებული, სველი. იმანაც დაუწყო კოცნა. ბუბა ტიროდა, მამა ეკითხებოდა:

– რას აკეთებდი, რას?

ბუბა ისევ ტიროდა, მაგრამ მაინც თქვა:

– გუგასთვის ვლოცულობდი, ღმერთს ვეხვეწებოდი...

ყველანი გაოცებულნი იყვნენ, ზოგიერთი დიდი პირჯვარსაც იწერდა, – რა არის, რა ბედმა დააბრუნა ბადრი სწორედ იმ დროსო! ბადრი ცოტა ნასვამი იყო.

თავიანთთან რომ დაბრუნდნენ, იქაურობა ბოლის, სისველისა და პლასტმასის სუნიტ იყო სავსე. მაგიდა, რომელზეც სანთლები დაანთო ბუბამ, ამომწვარი იყო დიდი ტაშტის ოდენად. ბუბა მიხვდა, რა ხიფათსაც გადაურჩა. დადიდებული თვალებით იყურებოდა თავისი ლოგინიდან სველი ლოჯიისაკენ. როდის-როდის დაეძინა ათასნაირი ფიქრებით სავსეს.

დილით სკოლაში წასასვლელად არ გაუღვიძებიათ. დილით ნახეს, რომ ერთ ადგილას ქოჩორი შეტრუსული ჰქონდა ბუბას.

იმავე დღეს კი უკეთესად გახდა გუგა, მეორე დღეს კიდევ უფრო უკეთესად, მესამე დღეს მთლად კარგად. სულ მალე კი ჯანმრთელი, გახარებული დაუბრუნდა ოჯახს.

მაგრამ სანთლების დანთების ამბავი აქ არ დამთავრებულა. დედაც გამოიძახეს სკოლაში და მამაც. მარტო დედა წავიდა. დაუწყეს დედას სამასწავლებლოში სასტიკი კიცხვა, ვერ ზრდით თქვენ ბავშვებს, როგორც საჭიროა, უნერგავთ ცრურწმენებს, ცრუ შეხედულებებს, და ხომ ნახეთ, კინალამ ემსხვერპლა ამ შეხედულებებს თქვენივე ბავშვიო. დედამ ვერ იმართლა თავი, ტიროდა და თითქოს ეთანხმებოდა ყველას.

რაც შეეხება ბუბას: ბუბას იმ დღეებიდან სხვა თვალით უყურებდა დიდი და პატარა. ერთმანეთს უჯიკავებდნენ ქუჩაში, – აგერ ის ბიჭი, რომ ლოცულობდა და კინალამ დაინვაო. ცოტა თავს ღუნავდა ქუჩაში ბუბა, მაგრამ მისთვის მთავარი სხვა იყო. მთავარი იყო, გუგა რომ კარგად ჰყავდა, გვერდით ჰყავდა და ხანა ჩხუბობდნენ, ხან კიდევ ერთად იცინოდნენ ძველებურად. თანდათანობით, თანდათანობით და ფიქრებშიაც სულ აღარ ეშინოდა სხვებისთვის საშინელი იმ ღამისა ბუბას.

თოვლი

რამდენიმე დღე განუწყვეტლივ ჟინჟლავდა. დადგა კვირა. მამა კოლმეურნეობაში არ წასულა. დილით გომური დახვეტა. მეც იქ ვიყავი, ჩვენი მურაც. ჭუჭნია ხომ სულ იქ იყო!

ჭუჭნიას ბოჩოლას ვეძახდით. ეს იმიტომ, რომ ჭუჭყიანს ჰგავდა. მხოლოდ ჩლიქები, თვალეები და დრუნჩი ჰქონდა ლაპლაპა შავი. მე პურს ვაჭმევდი ხოლმე და ძალიან ვუყვარდი. მივედი და წინ დავუცუცქედი, ლაბაბზე ხელი გამოვუსვი, მივეალერსე:

– ჭუჭნი, ჭუჭნი, ჭუჭნები!

ის ჯერ თავს მაღლა სწევდა და თვალეებს ლულავდა, მერე გამოყო სველი, ხაოიანი ენა და რბილად მომისვა ლოყაზე.

– შეხედე, მამა, მკოცნის-მეთქი.

მამამ გამოგვხედა, გაელიმა და თქვა:

– ორივე მაიმუნები ხართ, შენცა და შენი ჭუჭნიაცო.

გომურის დახვეტას რომ მოვრჩით, ბულუღიდან თივის გამოგლეჯა დავინწყეთ. მამამ შუბივით წამახული საგლეჯი მე მომცა, თვითონ კი ხელით გლეჯდა. ის თივა დასუფთავებულ ბაგაში ჩავყარეთ. ფურდედოსთვის ბევრი, ჭუჭნიასთვის

– ცოტა. ჭუჭნიას მე კიდევ დავუმატე – ცოდვას-მეთქი. მაგრამ მამამ ისევ ფურდედოს მიჰკერძა.

– ჭუჭნიასთვის, შვილო, ეგეც მეტია, ფეხით გააფუჭებს, მაგას – რძეო.

გომური გადავრახეთ, მამამ ხელში ამიყვანა, – ფეხები გაშალე, შარვალზე ტალახი არ წამისვალ, – გადააჭყაპუნა თავისი დიდი ჩექმებით აწუნუნებული ეზო და მარნის დერეფანში დამსვა. დერეფანში აფუყული ქათმები შეგროვილიყვნენ. მე გავექანდი, შევვარდი შიგ შუაში და დავანიოკე. ეტყობოდათ, ძალიან ეზარებოდათ ნვიმაში გასვლა, მაგრამ მაინც გაცვივდნენ დიდის კაკანითა და წყრომით. იქ მურა დაუხვდათ, – აფუო! – და ატყდა ერთი ვაი-ვიში.

მამამ ჯერ მურას დაჰყვირა, მერე მე მომიბრუნდა.

– მეტი ჭკუა არა გაქვს მაგოდენა ბიჭს, ჰა?

– აბაო, აბაო! – კვერს უკრავდა ბოხი ხმით წითელი მამალი.

მივხვდით, რომ კარგი რამ არ ჩავიდინეთ, და იქით მურა აიძურნა, აქეთ – მე. მურა კიბეს ამოეფარა, მე ხელები ჯიბეებში ჩავინყე, კედელს მივეყუდე და თავჩალუნული გავჩერდი.

მამამ ცული აიღო და შეშის ჩეხვას შეუდგა. თან ბუზღუნებდა.

– გამოუვიდა ქომაგი! რალა ქნას, ქათმებმა რა დაუჩაგრონ ძმაკაცი!

ამას მურაზე ამბობდა და მე მსიამოვნებდა. ჩუმ-ჩუმად მელიმებოდა კიდეც.

მერე ვენახების მხრიდან ფრთების წყვეტილ-წყვეტილი

ქნევით სკვინჩა ჩიტები წამოვიდნენ და ბებერი კაკლის კენწეროზე დასხდნენ. კაკლის კენწეროები ნისლში ძლივს ჩანდა, ჩიტები და ჭიანი კაკლები თითქოს ჰაერში იყვნენ გაჩერებული. – უუხ, რატო შურდული არა მაქვს-მეთქი. მამამ გაიგონა და მითხრა: – თოვლი რომ მოვა, შურდულს მაშინ გაგიკეთებო. როდის მოვა-მეთქი თოვლი! მოვაო, რა გეჩქარებაო. დაჩეხილი შეშა მკლავებზე დაიწყო, მეც ვუშველე, რამდენიმე ნაჭერი მეც ავიღე, მაღლა ავედიტ და აივანზე დავყარეთ. მამა პირსაბანისკენ მიბრუნდა, მე კი ფეხსაცმელები დავიხადე, კარი ზატყანით გავაღე და ღუმელის გვერდით დაფენილ ხალიჩაზე გადავკოტრიალდი.

დედა სუფრას აწყობდა, შეკრთა. მერე აიღო ხის დიდი კოვზი, სიტყვა არ უთქვამს, მწვდა და – რაკვ! – შიგ თავში. რასა მცემ-მეთქი! ღუმელს რომ სცემოდი და ეგ ქაფქაფა რძე გადმოგსხმოდაო?! ჯერ მეც შევფიქრიანდი, მერე გამელიმა. ხომ არ გადმომსხმია-მეთქი და... კიდევ ერთხელ გადავკოტრიალდი ხალიჩაზე.

– დიდება შენთვის, უფალოო, – და იმ კოვზს ისევ უნდა მოეღო რაკვანი ჩემს თავზე, მაგრამ მამამ შემოგვისწრო.

– რა იყო, რა ომი გაქვთო!

დედამ ერთი ათად გააჭირდიდა ჩემი საქციელი.

– ბიჭოო, – თქვა მამამ, – აბა, მომხედე, რა ამბავი გაქვს შენაო! – თან ისეთი ნაპერწკლები აუციმციმდა თვალებში, ვეღარ მოვითმინე, გავქანდი და კისერზე ჩამოვეკიდე. კისერი მსხვილი და ცივი ჰქონდა, – აბა, დაგხრი-მეთქი?! ძვრაც ვერ ვუქენი. მაშინ დედამ ხელი ჩააქნია და თქვა:

– შეჩვენდით თქვენ, მამაცა და შვილიც, კარგი ხალხი თქვე-

ნა ხართ. მოდით, პური ჭამეთ, რომ ახლა სხვა საქმე მაქვს გასაკეთებელიო. მამამ თვალით მანიშნა, ახლა კი დროა თავს ვუშველოთო. ხელები დამაბანინა, თვითონვე გამინმინდა, სკამი გამისწორა და მაგიდას მივუსხედით. მე პურჩაყრილი რძე დამიდგეს, მამას – ლობიო და ღვინო. დედამაც ლობიო დაისხა. მამა ხელით ჭამდა, წააგლეჯდა მოზრდილ ნატეხს თონის რბილ პურს, წამოუსვამდა ლობიოს და გააქანებდა პირისკენ. ღონივრად ლეჭავდა და თან სულ ამას იძახდა:

– ოჰ, ოჰო, ყველაფერი კარგია, მაგრამ ლობიოს არაფერი სჯობს, ლობიოს არაფერი სჯობსო.

ხანგამოშვებით ჭიქასაც ასწევდა, – გაგვიმარჯოსო, ერთს ამას იტყოდა, დასცლიდა და დადგამდა მაგიდაზე. თვითონვე გაივსებდა, ცოტა ხნის მერე ისევ ასწევდა, გაგვიმარჯოსო. დასცლიდა და დადგამდა მაგიდაზე.

საუზმეს რომ მოვრჩით, დედამ საქმე გამოგვიჩინა – ელექტროუთო რომ არის გადამწვარი, ის გამიკეთეთო. გამოიტანა მამამ უთო და თავისი სახრახნიანი დანა, დაჯდა ლუმელთან, გამოშალა გრძელი, გრძელი ფეხები და დავინყეთ ჩხირკედელაობა. მამა მიჯავრდებოდა, ხელი არაფერს ახლოო, მაგრამ მე მაინც ვიღებდი პანანინა ჭანჭიკებს და ქანჩებს – ერთმანეთს ვარგებდი, ერთმანეთის გვერდით ვაწყობდი. მერე მამამ შნურს ცოტა წააჭრა და ის მომცა. უთოს რაღაცები გაუკეთა, ააწყო, ჩართო და გაბადრულმა გასძახა დედას:

- ნახე, რა ბიჭები ვართ, როგორ მუშაობსო.
- უფრო კარგი ბიჭები იქნებით, – თქვა ღიმილით დედამ,
- კარადის საკეტსაც თუ გამიკეთებთო.
- გავაკეთოთ? – მკითხა მამამ, – გავაკეთოთ-მეთქი.

მაშინ მივუსხედით კარადას, კარგა ხანს ვუჩხიკინეთ და ისიც გავაკეთეთ.

– როგორი ბიჭები ვართო? – ისევ ჰკითხა მამამ დედას.

– ძალიან კარგი ბიჭები ხართ, – ღიმილით გვითხრა დედამ, – მაგრამ უფრო კარგი ბიჭები იქნებით, სხვენიდან ერთი ვედრო სიმინდი რომ ჩამოიტანოთ და დაფხვნათო.

– ოხ-ო-ხო! რა ქალი ხარო! – თქვა მამამ, მაგრამ ვედრო მაინც მოძებნა, – შენ ძირს იდექიო, – მითხრა მე, – მე კი მაღლა ავალ და კავით ჩამოგანვდიო. მე არ ვქენი, მეც მაღლა მივდამეთქი. ჯერ უარზე იყო, მერე ამიყვანა.

სხვენში – აქეთ კაკალი იყო გაფენილი, იქით – წითელი ვაშლები. აქ სიმინდი იდგა გორად, იქ – გოგრები, ხარიხებზე კიდევ – ხახვის გალები, ნივრის გალები, ნუშის პარკები, თხილის პარკები. მაგრამ მე ყველაზე მეტად ძირს გადახედვა მაინტერესებდა. ლისზე ავბობლდი, ფეხის წვერებზე ავიწიე და გადავიხდე. ოოო, მიდიან შორს სახლების სახურავები და ნისლში იკარგებიან. ნისლში იკარგებიან კაკლისა და ალვის ხეების კენწეროებიც. მთები არ ჩანს, მაგრამ ვიცი, რომ იქ ახლა სველ, გამხმარ ბალახებში გაზუნზლული მელიები და ტურები დაყუნტებულან და თვალედაჭყეტილი იყურებიან ჩვენკენ. წვიმა კი მოდის და მოდის.

მამამ ვედრო გაავსო და დამიძახა, ჩავიდეთო. მამა, შენ გენაცვალე, ბოტელა სიმინდი წამოიღე-მეთქი. მამას გაეცინა. მერე სიმინდებში ორი ეკალა ტარო ამოარჩია, ჯერ მე

ჩამიყვანა კიბეზე, შემდეგ – ვედროს კავი მოსდო და ძირს ჩამომაწოდა. მე კავი მოვხსენი და ვედრო თრევა-თრევით წავილე შინისკენ. მაგრამ რამდენიმე ტარო გადმომივარდა. სანამ იმათ მოვკრეფავდი, მამაც წამომეწია. ვედრო ჩამომართვა და იმან შეიტანა შინ.

– ახლავ? – ჰკითხა დონჯშემოდგომულმა დედას.

დედამ გაგვიღიმა და გვითხრა:

– ახლა ღუმელთან დასხედით თბილად და დაფხვენითო.

– ეეხო, – ამოიოხრა ღიმილით მამამ.

მე ავხტი და დავხტი: – ჯერ სიმინდი დავაბოტოთ-მეთქი.

თან ის და თან ისო. მამამ ქვაბი ჩამოიღო, ძირზე ცოტა ქონი მოსცხო, ღუმელზე დადგა, გააფიცხა და შიგ ეკალა ტაროები ჩაფხენა.

– აბა, სანამ დაბოტდება, მანამ ვეცეთ და ჩვენი დასაფხვნელი დაფხვნათო.

ვეცით და დავიწყეთ. ვფხვნით და თან მალ-მალე ქვაბს ჩავყურებთ. მამა ყურებში ხელს მოჰკიდებს შეაჭანჭყარებს, წრიულად მოუქცევს. დატრიალდა შემწვარი სიმინდის სუნი.

– ქეჩეჩები, ქეჩეჩები მივაშველოთო!

მივაშველეთ ღუმელს ხმელი ქეჩეჩები, აბრიალდა ცეცხლი და ტყაყ! – ამოხტა პირველი თეთრად გადაკუჭუჭებული ბოტი.

– სახურავიო! – დაიძახა მამამ. დავახურეთ სახურავი და ატყდა ბათქაბუთქი, ფხაკუნი, ნკაპანკუპი. მე სიხარულით აღარ ვიყავი. მამასაც უხაროდა, მარჯვედ ატრიალებდა ცეცხლის ალზე ქვაბს. დედასაც ეცინებოდა – შეჩვენდით თქვენაო. და როცა ქვაბში ხმაური შეწყდა, მამამ გამომხედა ეშმაკურად. ფრთხილად, ფრთხილად ასწია სახურავი,

მანიშნა, ჩაიხედო, ჩავიხედე და რასა ვხედავ – ქვაბი სავსეა ბატიბუტით. ვაშა-მეთქი და ყირას გადავედი ხალიჩაზე. მოვარტყი ფეხი ვედროს, წაიქცა, ტაროები აქეთ-იქით ეცნენ. გამომენთო დედა.

– ცეტებო, გადარეულეზო!

მაგრამ მამა გადაუდგა წინ, სიცილით ეხვეწებოდა, – ეს ერთი გვაპატიე, ეს ერთიც გვაპატიე და ბატიბუტს გაჭმევთო.

– მომშორდით თქვენი ბატიბუტიანად, – ბრაზობდა დედა.

მაგრამ მამა არ ეშვებოდა, ბატიბუტს აჩვენებდა, – ნახე, როგორიაო. და სწორედ მაშინ იფეთქა რომელიღაც მარცვალმა ძირში, ათიოდე სხვა ამოიტანა მაღლა და იატაკზე მიმოფანტა. მამა და მე იმათ მივეტანეთ. დედამ კი – თქვენა გგავთ თქვენი ბატიბუტიცო, – გაიცინა და იმანაც ჩაიმუხლა ხალიჩაზე. მივედი და მხარზე მივეგლასუნე კატასავით, ვაკოცე კიდეც. – მომშორდიო. მაგრამ უკვე შერიგებული ვიყავით. მე და მამა მუჭა-მუჭა ვჭამდით, დედასაც ვეუბნებოდი:

– მუჭით, დედა, მუჭით.

მაგრამ დედა თითო-თითოს იღებდა და თან სულ იმას იძახდა:

– ამისთვის მცალია ახლა?!

– დღეს კვირაა, დაისვენეო, – ეუბნებოდა მამა.

– თქვენს ხელში ჩემთვის არც კვირაა, არც ორშაბათიო.

ცოტა შეჭამა, წამოდგა და საკერავს მიუჯდა. მე და მამამ კი სულ გავათავეთ ბატიბუტი. კუჭუჭიც მივაყოლეთ. მერე, მოლონიერებულებმა, დავფხვენით სიმინდი, ქეჩეჩები ლუმელის ქვეშ შევყარეთ, ვედრო გარეთ გავიტანეთ.

დედამ უთხრა მამას:

– რაკი ეგეთი კარგი ბიჭი ხარ, ბარემ წყალიც გადმოგვიტანე წყაროდანო.

მეც წამოვალ-მეთქი. – სადა, ბიჭო, ამ ტალახშიო! – გაიკვირვა მამამ. დედამ კიდევ სილა მაჩვენა: – აი, შენაო.

ჩაიცვა ჩექმები და ქურთუკი მამამ, აიღო კოკები და წავიდა.

ველოდებით, სად არის! დაიწყო დედამ ბუზლუნი: თქვენ არაფერზე გაიგზავნებითო. მეც მამას მიმაყოლა. მეც ისე ვგრძნობდი თავს, თითქოს მართლა დამნაშავე ვყოფილიყავი. ბოლოს, როგორც იყო, მამა გამოჩნდა. კოკები გარეთ დადგა, ჩექმები და ქურთუკიც იქვე გაიხადა, ღიმილით შემოვიდა და დედას თვალი ჩაუკრა.

– დევს ხომ არა ჰქონდა დაჭერილი წყაროო? – ჰკითხა დედამ.

– არა, შალიკო ღვინოს იღებდა და იმან დამიძახაო.

– ჩაიცვით მაიმუნის პერანგები?

– არა. ორ-ორი ჭიქა დავლიეთო.

დაჯდა მამა და დაიწყო ქება:

– მაგ დარდაკს თუ ეგეთი ღვინო ექნებოდა, არ მეგონა. რა ღვინო აქვს, ცეცხლს რომ მიასხა, მოეკიდება.

მერე უცებ გაახსენდა:

– მართლა, ნუხელ ვანო მეხვეწებოდა, გადმოდიოთ. ისეთი კიტრის მწნილი დაეხარჯეთ, ქართლ-კახეთში ბადალს ვერ მოუძებნითო. ხომ არ ვწვეოდით ჰა?

– სანწეულებოდ მცალია მე? – იკითხა დედამ უკმაყოფილო ხმით.

მე ერთი ამბავი დავინიე – წავიდეთ-მეთქი.

დედა მომიბრუნდა:

– შენ ის გირჩევნია, წახვიდე და დაიძინო. მაგრამ მამა წამოდგა, შემოიყარა ღოინჯი და ღიმილით უთხრა დედას:

– რათა ხარ ეგეთი დედაკაცი? რად გეჯავრება სტუმარი?

დედამ გაიკვირვა:

– მე მეჯავრება?

– შენა, შენ, – მიადგა მამა, – სხვასთან რომ გეზარება მისვლა, ეგ იმისაა, ნურც ჩემთან მოხვალთო.

დედა გაბრაზდა: – მე რომ ჩემი თავის ქეიფზე ვიარო, საქმეს ვინ გამიკეთებსო. მამა მივიდა, მხრებზე ხელი მოხვია.

– საქმეც გაკეთდება. ერთი კვირა დღე, მთელი დღეც არა, მარტო საღამო, კაცმა თავისთვის როგორ ვერ უნდა გამოიმეტოს! დავბერდებით, დავიხოცებით. ადუ, ჩაიცვი, წავიდეთო.

დედა მაინც უარზე იყო. ხან ეს მოიმბეზბა, ხან ის. ხან რას მიუბრუნდა, ხან რას. მაგრამ მამა არ მოეშვა და

იმანაც გაიღიმა ბოლოს. ერთი პატარა ვედრო წითელი ვაშლებით გაგვავსებინა – პეპელა ძალოს უყვარსო, ჩავიცვით პალტოები, მამამ კისერზე შემისვა, გავიკეტეთ ალაყაფის კარი და წავედით.

მიაჭყაპუნებდა მამა ტალახს თავისი დიდი ჩექმებით. წვიმდა წვრილი წვიმით. ვინც შეგვხვდებოდა, ყველა გვეკითხებოდა: – საით, საით ამგზავრებულხართო, – მივდივართ, ცოტა ან პური დაგვეზოგოს შინ, ან შეშაო, – მიუგებდა მამა. – ძველი ხარ, ძველიო. – დაგვაღვენებდნენ უკან. მოკლევბზე, ეზო-ეზო და ქვემო მხრიდან მივედით ვანო ძიაანთა. ვანო ძია ეზოში დაგვხვდა. ნიფლის ვეება მორში სოლი ჩაესვა, ახალ უროს ტარს უმაგრებდა. ის იყო, ურო უნდა მოექნია და ჩვენც დაგვინახა.

– ოო, გამოგრეკესო? – გვეკითხა სიცილით.

დედამ და მამამაც გაიცინეს. მამამ უთხრა:

– თქვენს იმედზელა ვართ, თუ მიგვიღებთო.

– დედაკაცს თუ არა ვკითხე, ისე ვერაფერს გეტყვით, დედაკაცო! – შეუძახა მალლა.

ყველამ იქით დავინყეთ ყურება. გაიღო კარი და პეპელა ძალომ გამოიხედა. გამოანათა შავი დიდი თვალები და თეთრი კბილები. – ეს ვინ მწვევია, ქაო, ვენაცვალეო, – და დაინყო ბოტების ჩაცმა. მაგრამ დედამ დაუძახა. – იყავ, იყავ, მანდ არ ამოვალთო! მამაჩემმაც კიბისკენ გააღაჯა.

ვანო ძიამ დამიყვირა:

– ჩამოხე, შე მამაძაღლო, კიბეზეც ხომ ცხენიანად არ ახვალო!

მე გამეცინა და მამას გამოვუსხლტი. მწვდა პეპელა ძალო და დამიწყო კოცნა. თან მეუბნებოდა: რა მაქვს შენთვის, რა მაქვს, რომ იცოდეო. ამარბენინა კიბეზე, გამიყვანა იქით ოთახში და ფირფიცრის კოხტა „ზისი“ მომცა – ქალაქიდან მოგიტანეო. მე გახარებული გამოვვარდი გარეთ და მამას დაუუძახე, – შეხედე, რა მაქვს-მეთქი. მამამ გაიკვირვა, ვანო

ძიას კი ვითომ ძალიან ეწყინა, – ეგ ჩემია, შენ რად აილე, მე ვთამაშობ ხოლმეო. ყველამ გავიცინეთ. მერე ისინი ისევ მორს მიუბრუნდნენ.

მამა რაღაცას ირწმუნებოდა და უროს სწვდებოდა, მაგრამ ვანო ძია არ ანებებდა. ურო დერეფანში მიაგდო და მამა მაღლა ამოიყვანა.

– ქალო, ცივაო! – დაიძახა ვანო ძიამ.

პეპელა ძალომ შეშა შეუკეთა ღუმელს. მამა შეწუხდა.

– რას სჩადით, ნუ დააქცევთ ოჯახს ახლა ჩვენი გული-სათვის. ცოტა გაუფრთხილდით ემაგ შეშას. სხვა დროსაც გამოდგება. ჯერ ზამთარი წინ არისო.

პეპელა ძალომ ღიმილით უთხრა:

– თქვენ რა, უკვე შეშის წყვა და წონაც დაიწყეთო?

– ჩვენ რათა? – თქვა ისევ მამამ, – შენი ქმრის სიტყვაზე ვამბობ. ამოდენა კაცი ცარიელ მწნილზე დამპატიჟაო.

– კეთილი გულით მიტანილი მწნილი დასაყვედრებელ ზაქს არა სჯობიაო?!

– თანაც მწნილი და რა მწნილი! – ჩაურთო ვანო ძიამაც,

– აქ რომ ჩაკბერ, მოსკოვში ნერწყვი მოუვათო.

– რეები ხართ ეს უშვილოები, ყველაფერი თქვენი როგორ არის კარგი!

– ეგრეა და რა ვქნათო.

მე ტახტზე მოვიკალათე. მანქანას დავატარებდი და ხან აქეთ გვერდიდან ვუყურებდი, ხან იქიდან. მამამ და ვანო ძიამ ნარდი გააჩაღეს. პეპელა ძალო და დედაჩემი კი დატრიალდნენ და ხელდახელ გააწყვეს სუფრა: მრგვალად მოხარშული ქათამი, ლამაზ ნაჭრებად დათლილი ხორცი, ყველი, მწვანილი,

სანებლები... მამა თან კამათლებს აჭანჭყარებდა და თან ვითომც ძალიან უკვირდა:

– ბიჭოს, ამათ დახეთ, რეები შეძლებიათო.

სულ ბოლოს ის განთქმული მწნილიც შემოდგეს მაგიდაზე. მამა გადასწვდა ერთ თითისტოლა კიტრს, გაკბიჩა, დაიგემოვნა და მე მომიბრუნდა:

– აბა, ბიჭი, ფანჯრიდან გაიხედე, ყლაპავენ ნერწყვს მოსკოველები?

მე ფანჯარას ვეცი, გავიხედე და ვუთხარი:

– უუ, სულ თევზებივით ალამუნებენ ტუჩებს!

ვანო ძიას გაეცინა და თქვა:

– ერთი ამ ვირისთავს დახეთ, ახლავე მამის გზას არ დასდგომიაო.

მამას კი გაუხარდა.

– მაშ, ჩვენც ვიცით რალაცეებიო.

ნარდი დახურეს და სუფრას მიუსხდნენ. მე შუაში ჩამისვეს, – კაცი ხარ, შენც ჩვენთან უნდა იჯდეო. დედაც დაჯდა. მხოლოდ პეპელა ძალო ტრიალებდა კიდეც ცოტა ხანს, მერე ისიც მოვიდა. დავინყეთ ქეიფი. მამა ახლა ყველაფერს აქებდა, – ეს რეები შეგძლებიათო. ღვინოც კი შეუქო ვანო ძიას. ვანო ძია ამით ძალიან კმაყოფილი დარჩა. ხელადა მალლა ასწია და დაიძახა:

– წვეთი, წვეთი რომ არა აქვს, იმიტომაო!

რა თქმა უნდა, წყალს გულისხმობდა.

მამა და ვანო ძია ბევრს სვამდნენ. პეპელა ძალო და დედა – ცოტა-ცოტას, წრუპ-წრუპით. მე კი ერთი ჭიქა დავცალე. მერე ისევ ტახტზე გადავედი და მანქანას დავუწყე ფერება.

მამა და ვანო ძია პეპელა ძალოს შეეხვეწნენ, – ერთი რამე

დაგვიწყე რა, ერთი პატარა რამე დაგვიწყეო. პეპელა ძალო
უარობდა. მერე თავი მაღლა ასწია და მშვენიერი ხმით დაიწყო:

გაფრინდი, შავო მერცხალო,
გაჰყევ ალაზნის პირსაო...

პეპელა ძალოს დედა აჰყვა, დედას – ვანო ძია და მამა. მე
მუთაქაზე მივწექი და ისე ვუგდებდი ყურს. ბევრი სიმღერა
იმღერეს. სულ ბოლოს – „რაც უნდა ბევრი მანამოთ, მაინც
ვიქნები ქართველი“, და ამ სიმღერაზე ჩამძინებოდა.

როცა გამეღვიძა, სუფრიდან აშლილიყვნენ, ყველანი მე მე-
ხვეოდნენ, მეფერებოდნენ. ძია ვანო მუცელში მილიტინებდა:
– გაიღვიძე, ე, დედალოო. პალტო ხომ ჩამაცვეს, ზემოდან შა-
ლიც მომახვიეს, შემფუთეს, ხელში ამიყვანეს. მამამ ამიყვანა.

– აგაშენოთო, დიდი მადლობაო, ღამე მშვიდობისაო, – და
გამოვედით აივანზე.

– ი, გაიხედეთ, გაიხედეთ! – დაიძახა ვანო ძიამ.

– უიმე, ქალო!

– ეჰაა!

უცებ გამოვფხიზლდი. შალი გადავიძრე და რასა ვხედავ: თოვლი მოდის. ვაშა! თოვლი მოდის. კარ-ფანჯრიდან გამოსულ შუქზე ერთმანეთს მოსდევენ, ენევიან, უსწრებენ მილიონობით ბრტყელი, ფაფუკი ფიფქები. სახლების სახურავები გადათეთრებულია, ღობის ძირებიც, მოაჯირიც.

– ღმერთო, დაგვასწარი მრავალ ამ დროს! – სახეგაბრწყინებული იძახდნენ დედა და პეპელა ძალო.

– მაგდენი ძროხა, მაგდენი ცხვარი, მაგდენი გოგო-ბიჭი!

– დაიძახა მამამ.

ვანო ძიამ კი მოაჯირზე დადებულ თოვლს ხელი წამოუსვა. ზედ გადმოგვაყარა და დაგვლოცა:

– ეგრე თეთრად დამიბერდით ყველანიო.

მოაჯირს მეც წავწვდი. პატარა გუნდა გავაკეთე, მაგრამ, სანამ ძირს ჩავიდოდით, გამიძნა. ვცდილობდი, ფიფქები მაინც დამეჭირა, – ხელებს მაღლა ვწევდი, აქეთ-იქით ვეპოტინებოდი, მაგრამ რას დაიჭერ! შეხებისთანავე დნებოდნენ.

მაინც კმაყოფილი ვიყავი. კმაყოფილნი იყვნენ დედაცა და მამაც. მამა ღონივრად მიაბიჯებდა, თან ღიღინებდა, და რომ უფრო ღონივრად გაებიჯებინა, კისერზე შემისვა. დედაც ცდილობდა, არ ჩამოგვრჩენოდა. მარცხენა მკლავზე ეხუტებოდა მამას, დაბლიდან შემოგვხაროდა და მისი კარგი, კეთილი თვალები ახლა უკვე თმაში გაბნეულ ფიფქებშორის ბრწყინავდა.

ძმებო, რა იყო ესოდენ მტკიცე მაშინ – მამაჩემის მხრები თუ თვითონ დედამინა?!

ჰანო

ს აბავშვო ბაღის ვესტიბიულში გრძელ სკამზე იჯდა და თავის ბიჭუნას ელოდა. ხელები საწვინძრის ჯიბეებში ჩაეწყო, სკამის საზურგულს მისწოლოდა და გაპრიალებულ მუხის პარკეტს ჩასჩერებოდა. პარკეტის ერთ ფილას ორი ნუჭრი ჰქონდა. ეს ნუჭრები სათვალეს ჰგავდა. შუაში ბოლომოკაუჭებული ხაზი ჩამოუდიოდა და ის ხაზიც პატარა ნუჭრით თავდებოდა. ეს ქვედა ნუჭრი ზედგამოჭრილი ულვაშები იყო, თანაც მისი მეზობლის ულვაშები. ერთხელ ამ მეზობელმა ასე უთხრა: შენ, ჩემო ვანო, პატიოსანი კი არა, მშიშარა ხარ და იმიტომ ვერ შოულობ ბევრ ფულსო. მაშინ ვანომ იმის საბუთად, რომ მშიშარა არ იყო, სასაცილო რამ თქვა: მე შემეძლია შიშველი ხელით გველი დავიჭირო, მე შემეძლია, რაც არ უნდა ავი ძალდი იყოს, ხელში ავიყვანო. ამაზე მეზობელმა, გზაბნეულ ბავშვს რომ დაუყვავებენ, თითქმის ასე დაუყვავა: ეგეთი სიმამაცე, ჩემო ვანო, დღეს საკმარისი აღარ არის, ახლა ადამიანის არ უნდა გეშინოდეს, თორემ გველი და ძალდი... გველი და ძალდი რა სახსენებელია ადამიანთანო. მეზობელი

უხეიროდ აკოკოლებული კაცი იყო, ვანოს რომ დაეკრა, ხუხულასავით დაშლიდა. ერთი სული ჰქონდა, მიეფურთხებინა მაინც აქ, ამ პარკეტზე გამოხატულ ულვაშებზე მაინც, მაგრამ ესეც არ შეიძლებოდა და ნერვიულად ატოკებდა თითებს.

უცებ მეორე სართულიდან სკუპ-სკუპით ჩამოვიდა მსუქანი, პეპელასავით მორთული და მხრებშეზიდული პატარა გოგონა, ჯერ შორიდან უყურებდა ვანოს, მერე ბალერინას პატარა ნაბიჯებით მოირბინა, წინ გაუჩერდა და კეკლუცად ჰკითხა:

- ვინ გნებავთ?
- მიხო, – მიუგო ვანომ.
- ვინ მიხო?
- ჩემი ბიჭი.
- რა გვარია?

- ბუჭყიაშვილი.
- ბუჭყიაშვილი? – გაეცინა გოგონას, – ეგ როგორი გვარია?
- არ მოგწონს?
- არა.
- თვითონ რა გვარი ხარ?
- გა-გუ-ა.
- გაგუა სჯობია ბუჭყიაშვილს?
- კი. მსახიობი გაგუა ჩემი ბიძიაა. ელენე გაგუა ჩემი მამიდაა, აბესალომ გაგუაც ჩემი ბიძაა. ჩემი დედიკო მუსიკის მასწავლებელია, ჩემი ბებია – ცირკის უფროსი, – ჩემი მამიდა – ტელევიზორების უფროსი, აბესალომ გაგუა – უნივერსალის უფროსი. ჩვენ სულ უფროსი ნათესავები გვყავს. ჩვენ ყველაფერი ბევრი გვაქვს.
- რა ყველაფერი გაქვთ ბევრი?
- ავეჯი, ტანსაცმელი, ჭურჭელი...
- რად გინდათ ბევრი ავეჯი და ბევრი ჭურჭელი?
- ი! აბა, სტუმარი რომ მოგვივა?
- მერე რა, მოვიდეს რა!
- აბა, თქვენ როგორ ცხოვრობთ?
- ისე, უბრალოდ. ერთი დიდი ფარდაგი გვაქვს, გავშლით ძირს და ვკოტრიალობთ ყველანი – მეც, მიხოც, მამუკაც, ჩვენი დედიკოც და, თუ სტუმარი მოგვივა, ისიც. ჩვენ ხის ჯამები გვაქვს, ხის კოვზები – კაკ-კუკ! კაკ-კუკ!
- ავეჯი სულ არა გაქვთ?
- ნნ, სულ არა გვაქვს. ავეჯი რომ გვექონდეს, როგორღა ვითამაშებდით?!
- რას ველარ ითამაშებდით?

– ფრენბურთს, ოთურმას, დაჭერობანას.

გოგონამ ფუნჩულა ხელით ქვედა ტუჩის სრესა დაიწყო, ვანო კი განაგრძობდა:

– ჩვენ ტანსაცმელიც ისეთი გვაქვს, სადაც გინდა ჩაჯექი. აი, ნახე!

ვანო იატაკზე ჩაჯდა, გოგონას გაუცინა და ისევ სკამს დაუბრუნდა.

– ხომ კარგია?

– დიახ, – დაუქნია გოგონამ თავი და ოდნავი შეყოვნების შემდეგ მორიდებით იკითხა:

– არც მანქანა გყავთ?

– მანქანა რად გვინდა, ჩვენ სულ ფეხით დავდივართ. დავმწკრივდებით და მივდივართ მინდორ-მინდორ, ტყე-ტყე, მთა-მთა. მანქანაში რომ ზიხარ, რა უნდა დაინახო? ბალახებში ჩამალულ თვალებდაკუსულ კალიას დაინახავ? ვარდისფერ-ცხვირიანი პატარა თაგუნიების ჭიდაობას დაინახავ? პირდაღებულ, კისერგაღანღალეებულ მწყრის ბარტყებს დაინახავ? ბალახის ყურში ჩაძინებულ წვიმის წვეთს დაინახავ?

– ჩქარა რომ მიდიხარ?

– ჩვენ არსად არ გვეჩქარება, ჩვენ ასეთი ხალხი ვართ. არსად არ გვეჩქარება.

გოგონა მთლად გაშტერდა, ცოტაც და მოიგლეჯდა ქვედა ტუჩს. ვანომ პანია ხელში ხელი მოჰკიდა და ჩამოაღებინა:

– რა გინდა, რატომ აწვალე მაგ ტუჩს? რამე დაგიშავა?

ამ დროს მიხო გამოვარდა და შორიდანვე დაიძახა:

– წავიდეთ, მამაჩემო?

– წავიდეთ.

ვანო წამოდგა. გოგონა ახლა უკვე ქვემოდან შესცქეროდა, თვალები სევდით ჰქონდა სავსე.

– წამიყვანთ თქვენთან?

– კი, როგორ არ წაგიყვანთ, – მიუგო ვანომ, – ახლა მალლა ადი, ხვალ კი უსათუოდ წაგიყვანთ.

გოგონა დიდხანს გასცქეროდა გვერდიგვერდ მიმავალ მამა-შვილს. მამას მოკლე, გახუნებული, ბოლოშემოჭმუქნული სანვიმარი ეცვა. მაღალი იყო, დიდი, განიერი ბეჭებით უძრავად მიჰქონდა ლამაზი თავი. შვილი თეძომდეც კი ვერ სწვდებოდა. მიდიოდნენ და მილაპარაკობდნენ:

– მამა, „ვოლგა“ რომ მოგცენ, „ვოლგა“, ბულდოგი და გერმანული ავტომატი, რომელს აირჩევდი?

– ვინ იძლევა?

– არა, ისე, რომ იყოს: „ვოლგა“, ბულდოგი და ავტომატი, რომელს აირჩევდი?

– რა თქმა უნდა, „ვოლგას“.

– იი, შენცა ხარ, რა! მე ავტომატს, დაგიხვდებოდი და მანქანასაც წაგართმევდი და ბულდოგსაც.

შვილმა ხელი გამოსტაცა, ცოტაზე გაირბინა, შემობრუნდა და, თითქოს მართლაც ავტომატი სჭეროდეს, დაუყვირა:

– ჰენდე ჰოჰ!

ვანომ მორჩილად ასწია ხელები მაღლა.

ბიბო

ბიბო პატარა ბიჭია. პატარაა, აბა მაშ რა არის, ჯერ ხუთი წლისაც არ გამხდარა! გრძელი ლამის პერანგი აცვია და ისე სძინავს. გადაიხდის საბანს და გდია საბერე კიტრით არხეინად საბანგადახდილი. ძალიან კი სწყინს ხოლმე, ვინმე რომ ეტყვის, პატარა ხარო. პატარა მე კი არა, ჩვენი რობიზონააო. რობიზონა ვილაა? ბიბოს ბიძაშვილი. სულ რაღაც ცხრა თუ ათი თვით უმცროსია ბიბოზე, მაგრამ ბიბო ისე ექცევა, როგორც ნამდვილ დიდს შეჭფერის. არიგებს: ასე და ასე მოიქეციო. მფარველობს კიდეც – ბიბოს შიშით ვერც ერთი ბიჭი ცუდს ვერას გაუბედავს რობიზონას. თუ მაინც გაუბედეს? მაშინ ბიბო ერთს ღრმად ჩაისუნთქავს, ლოყებს დაბერავს და ბაყბაყდევივით დააბრიალებს თვალებს. ბაყბაყდევივით თვალებმობრიალე ბიჭს კი, აბა, ვინ უნდა დაუდგეს წინ!

ზოგიერთ უხეიროს კი არა ჰგავს, მოსვენებას რომ არ აძლევენ დედას და ბებიას. საჭმელია, ძალით უნდა ჩასჩარო ამ უხეიროებს, ძილია და... დანვებიან და დაიწყებენ ჩხავილს: ზღაპარი მიაშბეთ, თორემ ისე არ დავიძინებო.

ბიბო დიდივით მიუჯდება მაგიდას, თვითონვე აიფარებს ხელსაწმენდს გულზე, მარჯვენა ხელში დიდ კოვზს დაიჭერს,

მარცხენაში – დიდ პურს და დინჯად, საქმიანად შეუდგება ჭამას. კერძს რომ გაათავებს, ახლა ჩაის მოითხოვს, ჩაისაც წყნარად და გემოვნებით დალევს, მოინმენდს ტუჩებს, – აგა-შენოთო, – იტყვის ნამდვილ კაცივით და წამოდგება.

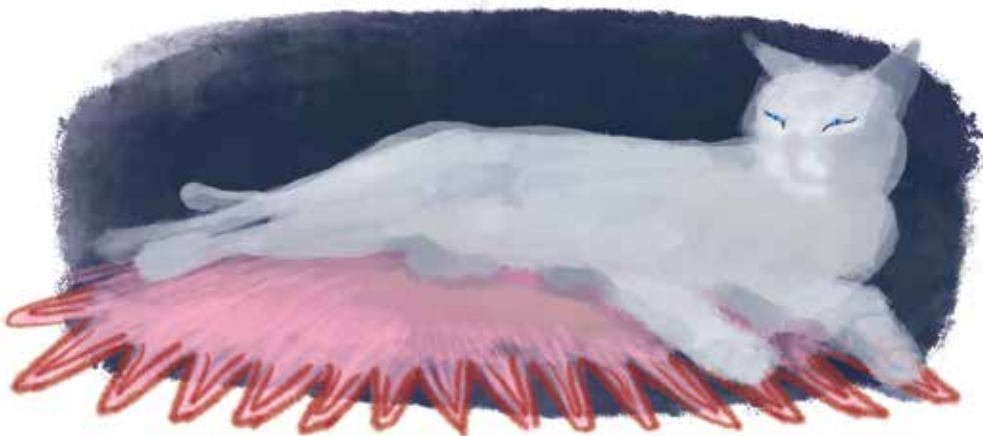
ღამეა. დედა საკერავ მანქანას უზის, ბებია საბანს ალი-ანდაგებს, – პრიალა ნემსით მართლაც ლიანდაგივით სწორი ხაზები გაჰყავს საბნის ერთი კუთხიდან მეორემდე.

– ხომ არაფერი გჭირდებათო! – იკითხავს ბიბო.

– შენი კარგად ყოფნა და გახარებაო, – მიუგებენ დედა და ბებია, – დანექ ახლა და დაიძინეო.

ბიბო დიდ, დამრგვალებულ მუცელზე აისვამს და დაისვამს ხელს, ლოყებს გამობერავს, – არ უყვარს, ასე, პატარასავით რომ ეალერსებიან დედა და ბებია. ცოტა ხანს კატას მიუჯდება. ბაბურა აქამდე რომ არხეინად იწვა ღუმელის ქვეშ, ბიბოს მიახლოებისთანავე წამოდგება და ნელა გაძვრება ღუმელის იქითა მხარეს.

– ჭკვიანი ბიჭია ეს ჩვენი ბიბო, – იტყვის ხოლმე ბაბურა, – მაგრამ რა ვიცი, მაინც ბიჭიაო, ვინ არის თავდები, რომ ერთ დღეს ძირში არ მომაჭრას კუდი თავისი წალღუნათიო?! ამიტომო, – იტყვის ხოლმე ბაბურა, – ისევ გაცლას ვამჯობინებო.

შეძვრება ტახტის ქვეშ, მოიკუნტება კოხტად, თათს თავ-
ქვეშ ამოიდებს და ახლა იქ განაგრძობს ძილსა და კრუტუნს.

ბიბო კი დაამთქნარებს. ეს იმის ნიშანია, რომ იმასაც ეძი-
ნება. მაგრამ ისე არ დაიძინებს, ერთხელ კიდევ არ გავიდეს
გარეთ და ერთხელ კიდევ არ გახედოს გზას, აბა, მამაჩემი ხომ
არ მოდისო. მამამისი, შაქრო, შოფერია. უზარმაზარი „ზილი“
დაჰყავს და ხან მთელი კვირაობით მიდის შორს, ყიზლარში.
ახლაც ყიზლარშია და მის მოლოდინში თვალი გზაზე აწყდება
ბიბოს. დადგება აივანზე და შემოიყრის დოინჯს. ძირს ჩაბნე-
ლებული ივრის დიდი ჭალაა, იმ ჭალის იქით – წალმიანი გორა,
იმ გორაზე კი შარაგზა მიიკლანება და ზედ ციციხათელბევით
მიცოცავენ მანქანები.

– ნეტავ მამაჩემის მანქანა, აგერ, ის იყოს, აგერ! – იტყვის
ბიბო ხან ერთზე, ხან მეორეზე, – მაგრამ მანქანები ჭალისკენ
არ უხვევენ, ისინი ზემოთ, გომბორისკენ მიდიან და ბიბოს
გული სწყდება.

– ეჭეჭეი! – დაადევნებს ვაჟკაცურ ძახილს, – ეჭეჭე!

მაგრამ იქიდან კი არ ღებულობს პასუხს, მეზობელი სახლი-
დან დაეხმაურება ვილაც:

– ეჭეჭეი, ბიბო!

ეს რობიზონაა, პატარა რობიზონა. ისიც აივანზე გამოდის
და დიდი ხნის უნახავივით ხელებანეული, გახარებული ეძახის
ბიბოს:

– ბიბოო! ბიბოო!

ბიბოს არ უყვარს, სხვა ვინმე რომ ერევა მის ამგვარ ოცნე-
ბებში, მაგრამ რობიზონა პატარაა, ჯერ ჭკუა არა აქვს, ამიტომ
მხოლოდ კეთილი მოხუცივით ტუქსავს:

– რალა დროს შენი ღვიძილია, ბიჭო, წადი, დაწეკი ახლავე!
და რობიზონას შინ შესვლას აღარ დაუცდის, თვითონ შებ-
რუნდება შინ, დინჯად გაიხდის ტანსაცმელს, კოხტად დაა-
წყობს ერთ ადგილას, დაწვება და დაიძინებს.

გათენებას ჯერ ბევრი აკლია, რომ ერთი პირობა მაშინ
გაიღვიძებს. დედას და ბებიას სძინავთ. ეცოდება, არ უნდა,
შეაწუხოს. წევს გატვრენილი, აპარპალებს იმ დიდრონ თვა-
ლებს და იცდის, იქნებ თავისით გაიღვიძონ, მაგრამ თავისით
არ იღვიძებენ და როდემდე იქნება ასე, კაცს პური შია!

- ბებო! – გადასცახებს ჩუმად.
- რაო, შემოგევლე? – იმწამსვე გამოეპასუხება ბებია.
- კარაქიანი პური მომიტანე რა, ცოტა!

მიუტანს ბებია კარგა მოზრდილ კარაქიან პურს. ილუკმება ბიბო და თან ფიქრობს... უუ, რაზე აღარ ფიქრობს. რამდენი რამაა ამ ქვეყანაზე საფიქრალი! მამა ჯერ არ დაბრუნებულა ყიზლარიდან. იმ სიგრძე გზაა, აქეთ შავი კლდეები, იქით უფსკრულები და ფაფარაყრილი თერგი, ეუჰ! – ფაფარაყრილი თერგი! ჰაერში კიდევ ნისლებია გაკიდებული. თანაც ათასი

მთვრალი შოფერი დადის, ათასი ზვავია, ათასი ოხრობა... მამა კიდევ ფიცხია, სულ ჩქარობს. ნეტავ რა ეჩქარება! როცა ნელა მიდიხარ, განა მაშინ უფრო კარგად არა ჩანს ყველაფერი?! მერმის შენც წაგიყვანო. ეუჰ, რა იქნება! ნეტავ მართლა მოერევა დათიკაანთ ძაღლი ჩვენსას? ერთი კომპზე უნდა გამოვცადო ჩემი წაღუნა, კომპი მაგარიო... ილუკმება, ილუკმება ბიბო, ფიქრობს, ფიქრობს და ჩაეძინება ასე.

როცა ხელახლა გაიღვიძებს, უკვე ქვეყანასაც ღვიძავს. დედა კოლმეურნეობაშია წასული. ბებია მარანში აბრახუნებს რაღაცას. ვეებერთელა მზე აივნის ბოძსა და ბოძს შუა გაჩერებულა და ბიბოს ელოდება. ბიბოც გადის ფეხშიშველა, თვალების ფშვნეგით. ახლა იქით ის ვეებერთელა მზეა აივნის ბოძსა და ბოძს შუა, აქეთ – ბიბო. ერთხანს ჯიუტი ბოტებივით ათვალიერებენ ერთმანეთს. მერე ბიბო მხარს შეაქცევს, – მე შენი აყოლა რას გამომადგებაო, – ტანსაცმელსაც ჩაიცვამს წვალეებით, ხვნეშით, მაგრამ გმირული სიჯიუტით. ფეხსაცმელსაც შეიკრავს და ნელ-ნელა ჩავა კიბეზე.

მზე მაინც თავს არ ანებებს. მისდევს და იცინის მხიარულად. რატომ არ იქნება მხიარული რა! აიწევს ასე, აიწევს და მერე არხეინად ჩაგორდება წალმიანის უკან. ბიბოს კი რამდენი საქმე აქვს მოსაგვარებელი: საქათმეში უნდა შეძვრეს და ნახოს, დადო თუ არა კვერცხი ქოჩორა დედალმა. ძაღლი უნდა წაიყვანოს და დათიკაანთ ძაღლს აჩხუბოს. წაღუნაც ხომ უნდა გამოსცადოს კომპზე?! გუშინ ამნე მოიტანეს სკოლის მშენებლობაზე, დღეს მაინც არ უნდა ნახოს, როგორ მუშაობს ის ამნე? თანაც... ჯანლივით შემოხვევია ეს ფიქრი გულზე: ეეჰ, მამა ჯერაც არ დაბრუნებულა ყიზლარიდან.

– ბიბოს გაუმარჯოს, ბიბოს! – ესალმებიან მეზობლები.
– გაგიმარჯოთ!
– როგორა ხარ, კაცო, ბიბო?
– გული დარდიანი მაქვს.
– რათა, კაცო, რათა?
– მამაჩემი ყიზლარშია და...
– მოვა, კაცო, მაგაზე რა გადარდება.
– რა ვიცი, გზაა, ათასი მთვრალი დაეხეტება, ზვავია, ათასი
ოხრობაა...

– ოხ-ო-ხო! რა ხარ, კაცო, რა ხარ! – გაიკვირვებენ მეზო-
ბლები და მხრების ჩეჩვით ნავლენ, – რა არის ეს, რა უცნაური
ყმანვილიაო, კაცოო, რა გამოვა ნეტავ მაგისგანაო!

– რა უნდა გამოვიდე და, შოფერიო, – ეუბნება ყველას ბიბო.

– აბა, შენ იცი, აბა შენ იციო! – უხარიათ მეზობლებს...

უხარიათ, რადგან იციან, რომ, თუ გამოვა, მისგან გამოვა
დინჯი, ჭკვიანი შოფერი. ჩაგსვამს მანქანაში, გატარებს სულ
წყნარად, სულ წყნარად. შეიძლება შორი გზითაც მოგატაროს
ცოტა, მაგრამ შინ მაინც მშვიდობით მიგიყვანს ყოველთვის.
ეს კი მთავარია. ასეთი დინჯი, ჭკვიანი შოფრები ესაჭიროება
ქვეყნიერებას. და ლოცავენ ყველანი:

– გაიზარდე, შერჩი შენს დედ-მამასაო.

ბიბოც იზრდება და იზრდება. ამაყად დააბიჯებს ამ დიდ,
ლონიერ დედამიწაზე და ჯერჯერობით, სანამ მთლად დიდი
გაიზრდებოდეს, სანამ შოფერი გახდებოდეს, თავის ბავშვურ
საქმეებს აგვარებს ხვნეშით, გმირული სიჯიუტით.

თან დაჰყვება მისი მეგობარი მზეც.

თეთრცხვირიანი ღა შავცხვირიანი

ციყვი ხომ გინახავს, დახატული ხომ მაინც გინახავს? აბა, მაშ ავდგეთ და პირდაპირ ის ამბავი დავიწყოთ, რომელიც ციყვების ერთ ოჯახს გადახდა.

ციყვების ეს ოჯახი ერთი სააგარაკო სოფლის მახლობელ ტყეში ბებერი მუხის ფულუროში ცხოვრობდა. ოთხნი იყვნენ: დედა, მამა და ორიც შვილი – ორი პატარა ციყვუნია-ბიჭუნია.

ციყვების ენაზე ამ ციყვუნია-ბიჭუნიებს ჩვენთვის ძალიან ძნელად დასამახსოვრებელი სახელები ერქვათ, რაღაც ასეთი – პიჭ-პაჭ-პი და პუჭ-პაჭ-პი, მაგრამ, რადგან ეს სიტყვები ადამიანების ენაზე, უბრალოდ, თეთრცხვირიანს და შავცხვირიანს ნიშნავს, ამიტომ ავდგეთ და თეთრცხვირიან და შავცხვირიან

ციყვუნია-ბიჭუნებად მოვიხსენიოთ ხოლმე, მით უმეტეს, რომ ჩვენი ამბისთვის თითქმის არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, ეს სახელები ერქმეოდათ თუ სხვა.

მაშ ასე, ცხოვრობდა ოთხი ციყვი სააგარაკო სოფლის მახლობელ ტყეში. გათენდებოდა, ამოვიდოდა დიდი წითელი მზე და დედა ფეხისგულეებზე ლიტინით გამოალვიძებდა თავის საყვარელ შვილებს – თავის თეთრცხვირიანს და შავცხვირიანს. თეთრცხვირიანი და შავცხვირიანი ფეხებს იქნევდნენ, თვალეებზე თათებს იფარებდნენ, ეზარებოდათ ადგომა, მაგრამ ბოლოს მაინც წამოსხდებოდნენ. იცოდნენ, დედა ჯერ გვეფერება, მერე კი, თუ გავაბრაზეთ, ძალით წამოგვეყრის და თითო-თითოსაც მაგრად მიგვარტყამს კუდის ძირშიო. მოიფშენებდნენ თვალეებს, გადმოვიდოდნენ საწოლიდან და, დედის თქმას აღარ დაუცდიდნენ, იქვე, მათი ფულუროს ქვემოთ, ტოტსა და ტოტს შუა ჩამდგარ წკრიალა წყალზე ჩავიდოდნენ; დაიბანდნენ თათებსა და პირს, კუდსაც გაიპნავდნენ, ყურებსაც; თუ დედა არ ჩანდა, ერთმანეთსაც შეაშხეფებდნენ ნვეთებს და გახალისებულნი აირბენდნენ შინ:

– დედა, აბა, შემოგვხედე, როგორი ლამაზები ვართო.

დედას თავისი შვილები, თავისი საყვარელი თეთრცხვირიანი და შავცხვირიანი პირდაუბანელებიც ძალიან ლამაზებად ეჩვენებოდა, მაგრამ რა შედარება იყო! პირდაბანილები ათასჯერ უფრო ლამაზები ჩანდნენ. ბედნიერი ღიმილით აკოცებდა ერთსაც, მეორესაც და მერე თითო თხილის გულს გადმოუღებდა – დასხედით და წესიერად ისაუზმეთო.

თეთრცხვირიანი და შავცხვირიანი ლამაზად ჩაცუცქდებოდნენ, აკნაწუნებდნენ თხილის გემრიელ გულს და, თუ ნამ-

ცეცი დაუვარდებოდათ ძირს, ენით თათს დაისველებდნენ, ნამცეცს ზემოდან დააჭერდნენ და ასე თათზე მიკრულს გააქანებდნენ პირისაკენ.

საუზმის შემდეგ ციყვუნია-ბიჭუნებს ნება ეძლეოდათ, იქვე, ფულუროს ახლოს ეთამაშათ; მხოლოდ ფულუროს ახლოს, რადგან, შორს რომ წასულიყვნენ, შეიძლება ქორს, მიმინოს ან ძერას დაენახა და მაშინ, თქვენს მტერს, მათ რომ დღე დაადგებოდათ! დედა ვერც კი ბედავდა იმის თქმას, რა დღეც დაადგებოდათ მის პატარა ციყვუნია-ბიჭუნებს. დაიწყებდა: – შვილებო, შორს არ წახვიდეთ, თორემ ქორი ან ძერა დაგინახავთო და... აქ შეწყვეტდა სიტყვას, ორივეს მკერდში ჩაიკრავდა, გააკანკალებდა და ბოლოს, როდის-როდის, ამას-ლა იტყოდა, – უწინამც დღე გამიქრეს, სანამ მე მაგას ვნახავდეთო. – შვილებიც, ციყვუნია-ბიჭუნები, გრძნობდნენ, რომ

შორს წასვლას შეიძლება მართლა რაღაც დიდი საშიშროება მოჰყოლოდა, და არსად არ მიდიოდნენ, იქვე, ფულუროსთან თამაშობდნენ. არც მაშინ წასულან შორს, როცა ის საშინელი ამბავი გადახდათ, რის მოყოლასაც მე ვაპირებ.

მაშინ, ეს კი არა, ფულუროდანაც არ აპირებდნენ გამოსვლას, მაგრამ ფათერაკი რილას ფათერაკი იქნება, თუკი იქ არ წამოგიდო ფეხი, სადაც სულ არ ელი?!

მამა დილაადრიანად წასულიყო სანადიროდ. დედამ კიდეც, – ავადმყოფი ნათესავი უნდა ვნახო, შვილებო. გარეთ არ გახვიდეთ, შინ ითამაშეთ, თუ მოგშივდეთ, აი, ეს თხილები ჭამეთ, თქვენ ხომ ჩემი საყვარელი ციყვუნია-ბიჭუნები ხართო, თქვენი იმედი მაქვსო, – ჩაილაგა პანანინა კალათში ნობათ-მოსაკითხი და ისიც წავიდა.

ჩვენი პატარა ციყვუნია-ბიჭუნები კი მარტონი დარჩნენ. ისინი სხვა დროსაც ყოფილან მარტონი, ამიტომ არც გასტირებიან დედას, არც ბუზლუნი დაუნყიათ. ცოტა ხანს ფულუროს კართან ისხდნენ და ნატრობდნენ. თეთრცხვირიანი ნატრობდა: ნეტავი ერთი დღით არწივად მაქცია, რომ მიმინოებს და ქორებს სულ ბდღვირი გავაცალოო; შავცხვირიანმა კიდეც ინატრა: ნეტავი თვითმფრინავი ვიყო, ო, როგორი ხმა აქვს, შენი არწივი რა არის იმასთანაო! – და რადგან არც ერთი გახდა არწივი და არც მეორე – თვითმფრინავი, შებრუნდნენ შინ, ამოარჩიეს ერთი მრგვალი, ყველაზე მრგვალი თხილი და ხან ერთი დაარტყამდა ფეხს, ხან – მეორე. მოკლედ, ზედგამოჭრილი ჩვენებური ფეხბურთი გააჩაღეს.

არც ეს იყო საშიში. ეს ყველაფერი ხომ ფულუროში ხდე-

ბოდა! მაგრამ ცოტა რომ დაილაღნენ და დასასვენებლად ჩამოსხდნენ, დაბლიდან, მათი ბებერი მუხის ძირიდან, რალაც უცნაური ხმა შემოესმათ.

ციყვუნია-ბიჭუნებს ბევრნაირი ხმა სმენოდათ ტყეში. სმენოდათ ადამიანების ლაპარაკი, ღორის ღრუტუნი, დათვის ბურღლუნი, ტურის წკაწკაწკი და ვინ იცის კიდევ რა აღარა. მაგრამ ასეთი ხმა ნამდვილად პირველად ესმოდათ:

– ხხხ... ხხხ... ხხხ...

რა თქმა უნდა, მაშინვე დედის სიტყვები გაახსენდათ – შორს არ წახვიდეთ, შვილებო, უნინამც დღე გამეჭრობია, შორს რომ იყოთ და ქორმა დაგინახოთო. მაგრამ ისინი ხომ ფულუროში იყვნენ! რა ექნათ, როგორ უნდა მოეთმინათ, რომ გადახედვით მაინც არ გადაეხედათ ძირს!

და, აი, ცოტა კი იყოყმანეს და მერე ფრთხილი ნაბიჯით წავიდნენ ფულუროს პირისაკენ. ხმა მართლაც მათი მუხის ძირიდან ამოდიოდა:

– ხხხ... ხხხ... ხხხ...

კართან დანვნენ, შიშით გადახედეს ერთმანეთს. უკანასკნელი გოგები ცოცვით გაიარეს, დაიგრძელეს კისერი, ჩაიხედეს ძირს და რა დაინახეს! ერთი ვეებერთელა, უცნაური კაცი. წითელბოლიანი ტანსაცმელი აცვია, ჩამჯდარა ბალახებში, მოსწოლია კისრით მუხას, ამოჰბერვია უშველებელი მუცელი, სძინავს და ხვრინავს:

– ხხხ... ხხხ... ხხხ...

როგორც უკვე გითხარით, ეს მუხა სააგარაკო სოფლის მახლობელ ტყეში იდგა. ციყვები ხშირად ხედავდნენ ხეებში-რის მოსეირნე ადამიანებს და მათი არც გარეგნობა უკვირდათ,

არც – ხმა. მაგრამ ადამიანიც არის და ადამიანიც. ციყვუნია-ბიჭუნები ასეთ ვეებერთელა ადამიანსაც პირველად ხედავდნენ, ასეთი ხმაც პირველად ესმოდათ და, რაც მთავარია (ამან სხვა ყველაფერი დაავიწყათ), არც ერთ ადამიანს არ ჰქონია ასეთი თავი, როგორიც ამ კაცს ჰქონდა. წარმოგიდგენიათ, ერთი ბენვი რა არის, ერთ ბენვსაც კი ვერ აღმოუჩენდით ზედ. იყო მთლიანი, მრგვალად გადაჭიმული კანი და ის კანი ისე ბრწყინავდა, ისე ბრწყინავდა შუაში, თითქოს სარკეა და შიგ შიგ იჭერიტებო.

– ეს რანაირი თავი აქვს, ეე! – გაკვირვებისაგან პირდაღებულმა გადახედა თეორეტიკურიანმა შავცხვირიანს.

– უთავოა, – თქვა შავცხვირიანმა.

– უთავო როგორ შეიძლება! თავი კი აქვს, მაგრამ სხვანაირი თავი აქვს.

ეს იყო და ეს პირველად. გაუკვირდათ, გაეცინათ, ერთმანეთს გაუზიარეს თავიანთი აზრი და ისევ შიგნით შებრუნდნენ. მაგრამ დაბლიდან ამომავალი ხმა წუთით არ აძლევდათ მოსვენებას. ის კი არა, თანდათან უფრო ძლიერდებოდა და ხრიალს უკვე რაღაც ტრახტრახის მაგვარი ბგერებიც ემატებოდა. აღარ შეიძლებოდა მეტის ატანა და ფიცხი ხასიათის შავცხვირიანმა თქვა:

– გავაგდოთ აქედან.

– როგორ უნდა გავაგდოთ? – გაუკვირდა თეორეტიკურიანს.

– მე ვიცი, როგორც. აიღე ერთი თხილი და გამომყევი უკან.

დასწვდნენ პანანინა კბილებით თითო-თითო თხილს, გაუძღვა წინ შავცხვირიანი თეორეტიკურიანს, გაცოცდნენ იმ ტოტზე, საიდანაც მარჯვედ შეიძლებოდა დამიზნება; აქ თხი-

ლები წინა თათებით დაიჭირეს. დაუმიზნა შავცხვირიანმა – ერთი, ორი, სამიო და... ისროლა. თხილი ბზრიალ-ბზრიალით წავიდა ქვემოთ, პრიალა თავს გვერდზე ჩაუარა და ბალახებში ჩავარდა.

– უუხ! – ჩურჩულით ამოიძახა გულდანყვეტილმა შავცხვირიანმა, – ეგ ასცდა. მომეცი შენი თხილი!

– შენ რატომ უნდა მოგცე?! – იუარა თეთრცხვირიანმა, – შენზე ნაკლები მიზანი ვიცი? გამატარე!

– მომეცი, შენ ააცდენ!

მაგრამ მოხუჭა ცალი თვალი თეთრცხვირიანმა, დაუმიზნა, გაისროლა და – ჰახ! მოპრიალებულ თავზე დაცემული თხილი ერთი მეტრის სიმაღლეზე მაინც ამოხტა უკან. ისიც დაინახეს, როგორ შეკრთა და თავზე ხელიც მოისვა მძინარე კაცმა. შემდეგ კი უკვე ფულუროში ისხდნენ და მუხლები უკანკალებდათ მღელვარებისაგან. ხმის ამოღებას ვეღარ ახერხებდა ვერც ერთი.

– რომ ამოვიდეს? – თქვა ბოლოს შემინებულმა თეთრცხვირიანმა.

– აქა?! – დაცინვით ჩაელიმა შავცხვირიანს, – ადამიანს ბრჭყალების მაგივრად რალაცნაირი კუთხიანი ფეხები აქვს, ხეზე როგორ ამოვა?!

– ნეტავ წავიდა?

– წავიდოდა, მაშ რას იზამდა! უ, როგორ მოარტყი, ბიჭო?!

მაგრამ ამ ლაპარაკში იყვნენ, რომ, – ხხხ... ხხხ... ხხხ... ისევ შემოესმათ ხვრინვა დაბლიდან.

– ეე! – გაკვირვებით შეხედეს ერთმანეთს ციყვუნია-ბიჭუნიებმა. ახლა უკვე გაბედულად მიცვივდნენ ფულუროს

პირთან, გადაიხედეს ძირს და გაკვირვებული
გამომეტყველება ღიმილით შეეცვალათ.

კაცი ისევ ისე არხეინად მისწოლოდა მუხას,
ისევ ისე უბრწყინავდა მოტიტვლებული თავი და
ისევ ხვრინავდა, თითქოს არაფერიც არ მომხდარიყოს
ქვეყანაზე.

– წამოდი, ახლა კაკლები ვესროლოთ!

– დედა რომ გაგვიჯავრდეს? კაკლები, ხომ იცი, სტუმ-
რისთვის აქვს შენახული.

– დედა რას გაიგებს, უთვალავია საკუჭნაოში! წამოდი,
წამოდი, – თითქმის ძალით წაიყვანა შავცხვირიანმა თეთრ-
ცხვირიანი. გადაძვრნენ საკუჭნაოში, თითო-თითო კაკალი
ამოირჩიეს და კვლავ იმ ტოტზე გაცოცდნენ, საიდანაც წელან
ისროდნენ თხილებს.

კაცს კი სძინავს და ხვრინავს. თანაც ლამაზად უპრიალებს
თავი. რა იცის, რომ შავცხვირიანი კაკალს უმიზნებს!

დაუმიზნა, სუნთქვა შეიკრა, ისროლა და პაახ! – ისეთი ხმა
გაისმა ტყეში, თითქოს დიდი ხმელი ტოტი მომტყდარიყოს.

ასეთ ხმას სულ არ მოელოდნენ პატარა ციყვუნია-
ბიჭუნები. ვერც იმას წარმოიდგენდნენ, რომ იმოდენა კაცი
ისე სწრაფად წამოხტებოდა ფეხზე. ამიტომ თეთრცხვირიანს
კი არ უსროლია კაკალი, უბრალოდ, შიშისგან გაუვარდა. მა-
გრამ მოხდა სასწაული და – პაახ! – ის კაკალიც შუბლში დაეცა
დაფეთებულ კაცს, რომელიც კინკრიხოზე ხელს ისვამდა,
მალლა იყურებოდა და გამწარებული ყვიროდა:

– ჰაი, თქვე ვერანებო! ჰაი, თქვე გასატილებლებო! მე
თქვენ გიჩვენებთ, მე თქვენ...

მაგრამ, ბედად, სწორედ ამ დროს მოცვივდნენ დედა და მამა. ისინი გზაზე შეხვედროდნენ ერთმანეთს. თვალი მოჰკრეს, როგორ მოხვდა თეთრცხვირიანის თათებიდან გაშვებული კაკალი მელოტ კაცს შუბლში, როგორ შეჰყვირა, მერე როგორ დაიხადა ფეხთ, როგორ მოებლაუჭა მათს ბებერ მუხას და ხვნეშით, მუქარით დაიწყო ზემოთ ამოხოხება. გულგახეთქილნი შეცვივდნენ ფულუროში, არც მიურტყამთ ციყვუნია-ბიჭუნიებისათვის, არც არაფერი უთქვამთ, დასტაცეს კისრებში პირი, აი ისე, როგორც კატა დაავლებს ხოლმე თავის კნუტებს, გამოცვივდნენ ფულუროდან, ფხაჭაფხუჭით გაირბინეს მუხის ტოტები, გადახტნენ წიფელზე; წიფლიდან მეორე წიფელზე, იქიდან კიდევ სხვა ხეებზე, და იქ, თავიანთ

ფულუროდან შორს, გულგახეთქილებმა, მუხლებაცახცახებულებმა, ძლივძლივობით ამოიღეს ხმა:

– რის ღირსი ხართ ახლა თქვენ?! ჰა, რის ღირსი ხართ, თქვენ თვითონვე თქვით!

პატარა ციყვუნია-ბიჭუნებმა პირები დააღეს, მაგრამ ვერაფერი ვერ თქვეს და საბრალობელი ღნავილი ამოუშვეს.

სალამოს, მზე რომ ჩავიდა და შავი ბინდი ჩამოწვა ტყეში, მაშინ ძლივს გაბედა თავიანთ ფულუროს სანახავად წასვლა მამა ციყვმა. წავიდა და სამწუხარო ამბავი მოუტანა გამტკნარებულ ცოლ-შვილს: ჩვენი ფულურო იმ კაცს სულ ქვებით ამოუჭედიაო. რალა უნდა ექნათ. თეთრცხვირიანი და შავცხვირიანი ერთხელაც აღნავლდნენ საბრალობლად და დარჩნენ იმ ღამეს ყველანი გარეთ, სიცივეში. მეზობლებთან მივიდნენ, მაგრამ როგორ უნდა ეთქვათ, ასეთი უჭკუო შვილები გვყავს, ამათ გამო დავრჩით გარეთო. ტყუილის თქმა კი არ უნდოდათ. დედა და მამა წესიერი ციყვები იყვნენ და თავის დღეში არ ამბობდნენ ტყუილს.

კიდევ კარგი, რომ იმ ღამეს წვიმა არ მოსულა.

ერეკლე მეფე და ანანური ულაგაოები

ურნანისის ომში დამარცხებულმა ერეკლე მეფემ, რამდენიმე თანმხლებთან ერთად, არაგვის ხეობას შეაფარა თავი. დღესაც არაგვის იცის, სად იმყოფებოდა სამ დღეს, მეოთხე დღეს კი ანანურის ციხეში გამოჩნდა. ეს გამოჩენაც იდუმალეებით იყო მოცული. ციხის ბურჯებზე მხოლოდ გუშაგებს უმატეს, მაღიმალ მიმოქროდნენ თავდალუნული მდუმარე მხედრები, სოფლებში ჩურჩულითა და ვიშვიშით გადადიოდა ხან ერთი ამბავი, ხან მეორე, დედაკაცები მუხლებში იცემდნენ ხელებს, მხრებაცაცხებულნი თვალებზე იფარებდნენ მოსახვევის ბოლოებს.

ნაშუადღევს რაღაც ჩოჩქოლი ატყდა ციხის ეზოში. მეციხოვნეებს ვიღაც ცამეტი-თოთხმეტი წლის ბიჭი შეეპყროთ, კარისკენ ეწეოდნენ, მაგრამ ბიჭი არ ნებდებოდა, წიხლებს ისროდა, იკბინებოდა და ყვიროდა:

– მეფესთან მიმიშვით, დიდი საქმე მაქვს, მეფესთან მიმიშვით!

მეცხოვნეები პირზე ხელს აფარებდნენ, ნააქციეს, ზოგი ფეხებში ჩაეჭიდა, ზოგი ხელებში, ასწიეს, ასე წაიღეს. ბიჭი მაინც იბრძოდა და ყვიროდა:

– დიდო მეფეო! დიდო მეფეო!

ამ ჩოჩქოლსა და აურზაურში კოჭლობით, მაგრამ ჩქარი ნაბიჯით შემოვიდა ციხისთავი. მარცხენა ხელი კისერზე ჰქონდა დაკიდებული ქალის მანდილით. მეცხოვნეებმა რომ დაინახეს, გაჩერდნენ, ბიჭი ძირს დასწიეს, ხელი მაინც არ გაუშვიათ.

– რა ამბავია, რა მოხდა? – იკითხა ციხისთავმა.

– მეფესთან მიმიშვითო, დილას აქეთია აფთარივით უვლის ციხეს. გავაგდეო, ვცემეთ, მაინც გადმობობლდა გალავანზე, – მიუგო ერთმა მეცხოვნემ.

მინაზე გულალმა გაკავებულმა ბიჭმა ამოიბრძოლა, თავი ვერ გაითავისუფლა და დაბლიდან ამოიმუდარა:

– მიმიშვით, თქვენი ჭირიმე, დიდი საქმე მაქვს, ქვეყნისთვის საჭირო საქმე.

ციხისთავმა ვერაფერი თქვა, თვალი კოშკისკენ გაექცა. იქიდან თითქოს ვიღაცამ ნიშანი მისცა, ციხისთავმა თავი დაუქნია და მეცხოვნეებს უბრძანა:

– გაუშვით ხელი!

მეცხოვნეებმა ბიჭს ხელი გაუშვეს. ბიჭი წამოდგა, შარვალი მიიწმინა, მტკვერი ჩაიბერტყა. ერთმა მეცხოვნემ დაძენძილი ნაბდის ქუდი მიაწოდა.

– სადაური ხარ?

– აქაური.

– რომლისა?

– მზევარისა.

- რა გინდა მეფესთან?
- პირადად უნდა მოვახსენო.
- გაჩხრიკეთ.

მეციხოვნეები ეცნენ და ჩხრეკა დაუწყეს. ბიჭი ხელე-
ბანეული იდგა და მოთმინებით იცდიდა.

მარტო ხელისგულისოდენა ქერის ხმადის ნატეხი და ნივ-
რის ორი კბილი ამოუღეს ჯიბიდან. ისიც მაშინვე დაუბრუნეს.
– წამომყევი.

ბიჭმა ერთხელაც გაისწორა დაძენდილი შარვალი და ცი-
ხისთავს გაჰყვა, დაბალი, განიერი, როგორღაც გან-განზე
მიჰქონდა მძიმე, დაშაშრული შიშველი ფეხები. გაიარეს გრილი
კედლებით შემოზღუდული ლაბირინთი, ავიდნენ კიბეებზე და
ერთ კარს მიადგნენ. იმ კარს აქეთ-იქიდან თოფიანი მცველე-
ბი ედგნენ. ციხისთავმა ბიჭი აქ დატოვა და თვითონ შიგნით
შევიდა. გაღებულ კარში ბიჭმა დიდებული იერის მოხუცი
დაინახა, გუმანმა უთხრა, მეფე ეს უნდა ყოფილიყო. გაინია,
მაგრამ მცველებმა არ გაუშვეს, თოფები გადაუღობეს.

- გამოატარეთ! – მოისმა ციხისთავის ხმა.

ბიჭი კარში შევიდა. ციხისთავმა მხარზე ხელი მოსდო, ცო-
ტაზე ასე წაჰყვა და მერე გვერდზე გადგა.

რალაცისათვის ტახტისკენ დახრილი მოხუცი მეფე ბიჭის-
კენ შემობრუნდა, ნელ-ნელა აინია, გასწორდა. ბიჭმა სახეში
შეხედა, ფეხი აერია, ჩაიჩოქა და ასე, მუხლებზე ჩაჩოქილი,
აცრემლებული წავიდა მეფისკენ. მეფე შენუხდა, თვითონ
წამოვიდა ბიჭისკენ, მხრებში ხელი მოჰკიდა, წამოაყენა.
ბიჭი ცდილობდა, მაგრამ ტირილი ვერ შეეკავებინა. მეფემაც
რამდენჯერმე უმწეოდ დაახამხამა თვალები, მაგრამ ეს თვა-

ლები მიჩვეულნი იყვნენ მსგავს სანახაობებს და სწრაფადვე დაიბრუნეს სიმტკიცე.

– დამშვიდდი, ნურაფრისა გეშინია, შვილო, – თქვა მეფემ წყნარი, ბზარგარეული ხმით.

– მე არაფრის მეშინია, მეფევ.

– აბა, რა გიჭირს, რამ შეგანუხა, შვილო?

– თათრები არ უნდა მოგვრეოდნენ, დიდო მეფევ. თათრები ჩვენი მომრევები არ არიან!

მოხუცმა მეფემ შუბლზე ხელის ზურგი აისვა, თითქოს ჩამონეწილი თმა აინია მალლა.

– მდიდრები გლალატობენ, მეფევ! – ბიჭმა ღონივრად შეკუმშული ხორკლიანი მჯილი ნიკაპთან მიიტანა, – მდიდრებს რატომ ენდობი, დიდო მეფევ! მდიდარი ლამაზია, მდიდარს შენი ქონება რჩება, ძვირფასი რამეები რჩება. გაჭირვებაში მტერსაც მისცემს და თვითონაც ეყოფა. მდიდარი ბრძოლაში თავს რად დასდებს! ომში ჩვენ უნდა წაგვიყვანო, ობლები, უქონლები, უღამაზოები, გაჭირვებაში გამოჩეჩვილები. ქვეყნის იმედით ჩვენა ვცხოვრობთ. ჩვენ ვინ რას უნდა მოვუფროთხილდეთ! აბა, შემომხედე, სხვებიც ჩემნაირები არიან, ქვიდან გამოტეხილი ქაჯები და ეშმაკები! ჩვენ ჭრილობები ვერ დაგვამახინჯებს, პირიქით მოგვიხდება კიდეც. გაგვიძეხი, მეფევ, ჩვენ გაგვიძეხი! ასამდე ობოლს, ქვრივ-ოხრის შვილს, კომბლიანებს, მე გამოვიყვან მარტო! გაგვიძეხი მეფევ, და შენი თვალთ ნახავ, ჩვენი მომრევი არავინ არის ქვეყანაზე. შვიდი კომბლიანი აქვე მიცდის ციხის ძირში.

მეფემ ერთხელ კიდეც აისვა შუბლზე ხელი და ტახტზე დაჯდა. ბიჭისთვის თვალი არ მოუშორებია, ხელი ახლა მუხლზე

ედო, მოიჭერდა მუხლზე და გაშლიდა, მოიჭერდა და გაშლიდა...

– შეგიძლია, ისინიც მოიყვანო?

– კომბლებიანად?

– კომბლებიანად.

– ახლავე.

ბიჭი მიბრუნდა და ჯიქური ნაბიჯით წავიდა. მაგრამ უცებ შედგა და აბნეულმა მიმოიხედა. თურმე კარს ასცდენოდა. ბედად ციხისთავმა მოუსწრო, – აქეთ, მზევარის ბიჭო, – და წინ წაუძღვა.

არ გასულა ნახევარი საათი და, ციხისთავი და მზევარის ბიჭი კუშტად გამომზირალ, აჯაგრულ, აფხორილ კომბლებიან ბიჭებს შემოუძღვნენ დარბაზში. ახლა მზევარის ბიჭსაც გატუსული, ბევრი ხმარებისაგან გაპრიალებული, ვეებათავიანი შვინდის კომბალი ეჭირა. ციხისთავმა ამჯერადაც გვერდზე გაიწია და ბიჭებს ანიშნა, აქ გაჩერდითო. ბიჭები შეჯგუფდნენ, ერთმანეთისკენ მიიწიეს, ერთმანეთის ზურგებს ამოეფარნენ

და კომბლები მორიდებით ჩაიყუდეს შიშველ, გაუხეშებულ ფეხებს შორის.

მეფე წამოვიდა, ნელი ნაბიჯით მოახლოვდა და მზევარის ბიჭს ღიმილით ჰკითხა:

– ესენი არიან შენი უღამაზოები?

– ესენი დიდო მეფევ. ამ კომბლებით, ვისაც გინდათ, იმას გაუმკლავდებიან.

ბიჭები უარესად დაიკოხნენ, შეტოკდნენ და ქვეშ-ქვეშ გამოიხედეს მეფისკენ. მეფემ ყველა ბიჭს ხელი ჩამოართვა, ცოტა უკან დაიწია, უყურა, უყურა და გულში გამდნარ ტყვიასავით ჩაელვენთა: „საცოდავი ქვეყნის საცოდავი შვილები...“ ხმამაღლა კი ეს თქვა მშვიდად, დაყვავებით:

– სულ მალე დაგიძახებთ, ბიჭებო. მაჰმადხანს ერთიათად უნდა ვაზლვევინოთ ჩვენი სისხლი. ახლა მდივანი ჩაგწერთ და თქვენ-თქვენს სახლებში წადით. როცა საჭირო იქნება, დაგიძახებთ, როცა დრო დადგება, მაშინვე დაგიძახებთ.

– ოღონდ მდიდრების გვერდით არ დავდგებით! – წამოიძახა მზევარის ბიჭმა.

– არა, თქვენი რაზმი ცალკე იდგება! – მეფემ ხელი მაღლა ასწია.

ციხისთავი წინ წამოვიდა და ბიჭებს ანიშნა, წასვლის დროაო. მზევარის ბიჭმა მკლავის ზემოდან ერთხელ კიდევ

დაუძახა მეფეს:

– ჩვენ-ჩვენი კომბლებით უნდა წამოვიდეთ.

– თქვენ-თქვენი კომბლებით, რა თქმა უნდა, – მიუგო მეფემ.

გაიარეს გადახრილი მზით განათებული ციხის ეზო, გვერდზე გაიყოლეს გრძელ-გრძელი ჩრდილები და მერე ნელ-ნელა ჩავიდნენ ბნელ ლაბირინთში, თითქოს სამუდამოდ ჩაეფარნენ მიწას.

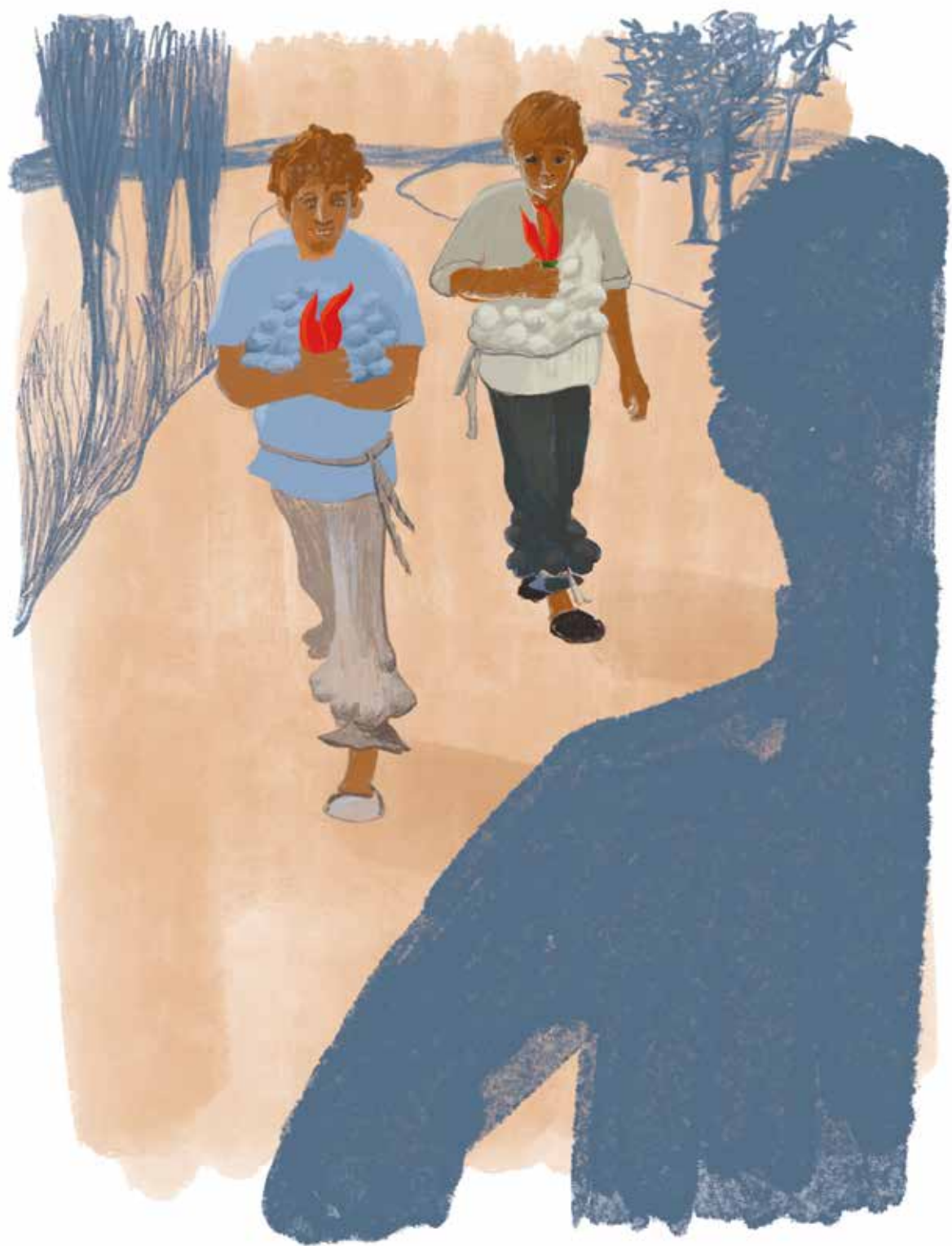
ოთხმოცი წლის შემდეგ კი ანანურზე გამავალი სამხედრო გზის პირას ხშირად იდგა ხოლმე ვეებათავიან კომბალზე დაყრდნობილი მთლად გადათეთრებული უსინათლო მოხუცი, რომელიც ყოველ ზემოთამვლელს ეკითხებოდა, დამძახებელი ხომ არა ხარ ქალაქიდანო. ვინც მოხუცს არ იცნობდა, ვერ ხვდებოდა, ვინ დამძახებელი უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ვინც იცნობდა, ეტყოდა, – არა, დამძახებელი არა ვარ, მზევარის ბიჭოო, – და თავჩაღუნული, სევდაშემოწოლილი განაგრძობდა გზას.

★ ერეკლე მეფე და ანანურელი უღამაზოები ★

მოხუცს ქინთა-ქინთად ქცეული ახალუხის ჯიბის პირზე
სამი რუსული ძველი მედალი ეკიდა – გამურულ ქვაზე დაღ-
ვენთილი წმინდა სანთლის ფერისა.

უაუღაა დაჭედული

ხალი ნართვლევია. ნაფურტკნი, მითელილ-მოთელილი ვენახები ყვითელ მზეში ჩაყურებულან და ჭრილობებს იშუშებენ. მყუდროებას მარტო წისქვილის ღრითინი არღვევს. ამ ვეება გარინდების ბორბალზე ეს ხმაც ნართივით ეხვევა და ყურადღებას არავინ აქცევს.

წისქვილისკენ ამომავალ ორლობეში ორი ბიჭი მოდის, ორი კონონაშვილი – ცამეტ-ცამეტი წლისანი, მზით გახუხულნი, წენგოთი მოთხუზუნნი. უბეები ნამცვრევი კაკლით აქვთ სავსე. უბეებში რომ არ ჩასტევიათ, შარვლით ბოლოებზე წნელები მოუჭერიათ, ტოტებიც მუხლამდე აუვსიათ, ხელში ორ-ორი დიდი წითელი წინაკა უჭირავთ (ქალი რომ ყვავილს დაიჭერს, ისე), მოდიან და – ჩხაკ-ჩხუკ! ჩხაკ-ჩხუკ! – მოჩხაკუნობენ, მოანათებენ თვალებით, თეთრი კბილებით და იმ წითელი წინაკებით.

წისქვილის ცოტა ზემოთ, თიხიან ფერდობზე, ერთი სხვა ბიჭი დგას, ცოტა უფრო დიდი, თოთხმეტ-თხუთმეტი წლისა, მეტსახელად – ჯიხვა. როგორღაც საშაროდ გალაჯულა, დოინჯშემოდგმულს, თავი დაბლა აქვს დანეული და წარბებქვეშიდან იყურება.

ორღობეში ამომავალი ბიჭები ჩხაკაჩხუკით უახლოვდებიან, წინაკები ისევ ისე, დიდი ამბით მოაქვთ.

– კონონაშვილებო, დაგენიძლავოთ, რომ აეგ წინაკები სულ შევჭამო, – ამბობს ჯიხვა თავაუნეველად.

კონონაშვილები შეჩერდებიან და წინაკებს მარჯვენა ხელიდან მარცხენაში გადაიტანენ.

– როგორა?!

– სულ შევჭამო, აეგ წინაკები, ოთხივე.

– უპუროდ?

– უპუროდ.

კონონაშვილები ჯერ თავიანთ წინაკებს დახედავენ, მერე ერთმანეთს გაუღიმებენ.

– რომ ვერ შეჭამო?

– რაც კაკალი გაქვთ, სულ ჩემი იყოს.

– რომ ვერ შეჭამო-მეთქი, მაშინ?

– თითო ბაჭიას მოგცემთ.

– როგორებს? თეთრებს?

– თეთრებს.

კონონაშვილები ისევ ერთმანეთს შეხედავენ.

– შავები მოგვეცი.

– შავებს მოგცემთ.

მარცხენა ხელში გადატანილი წინაკები მარჯვენასვე დაუბრუნდებიან.

– მიეცი, შენით დაიწყოს.

– შენ მიეცი.

– აქვე შეჭამ?

– აქვე.

– აჰა, დაინყე.

ჯიხვა წინაკას გამოართმევს, ყუნწით დაიჭერს, თითქოს წონას უსინჯავს.

– ცოტა ჩრდილისკენ მივდგეთ!

– მიდექი.

კომპის ჩრდილისკენ მიდგებიან. ჯიხვა ისევ გაილაჯება, ერთს ღრმად ამოისუნთქავს და წინაკას ღონივრად ჩაკბენს, ღონივრად აამუშავებს ყბებს, მეორედ ჩაკბენს, კიდევ უფრო ღონივრად აამუშავებს ყბებს, მესამედ ჩაკბენს, გააფთრებული აამუშავებს ყბებს – თვალებიდან სულ ნაპერწკლები სცვივა.

კონონაშვილები მეორე წინაკას აწვდიან, თან შიშით შეჭყურებენ. ჯიხვა იმ მეორე წინაკასაც გაფქევას, ძლივძლივობით ჩაყლაპავს, თვალებიდან ღაპალუპით ჩამოსდის ცრემლი, თვითონაც წინაკასავით წითლდება, ზედიზედ ჩაისუნთქავს, აქეთ-იქით იხედება.

კონონაშვილები მესამე წინაკასაც აწვდიან, თან შიშით უკანკალებთ ხელები. ჯიხვა იმ წინაკასაც ნააკვნეტს წვერს, მაგრამ ყბები უჩერდება, პირი როგორღაც თავისთავად ელება, სუნთქავს, სუნთქავს, ველარ ჩაუსუნთქავს, ადგილს მოსწყდება და გაიქცევა.

კონონაშვილები დაფეთებულები მისდევენ. ჯიხვა ნისქელის სათავისკენ მირბის, აღმართზე მიიბობლება, ავიდა, ზატეანით ჩავარდა საგუბარში, თავი წყალში აქვს ჩაყოფილი, ააბუყბუყებს, ცოტათი მოითქვამს სულს, ისევ ააბუყბუყებს. ბარბაციტ გადის იქითა ნაპირზე, ცოფიანივით გარბის, უკან ბრტყელი სველი ზოლი მისდევს. კონონაშვილები საგუბარს ბერლარების თავზე გადავლით შემოუვლიან და ისინიც დაედევნებიან.

– გაგიჟდა?

– გაგიჟდა, ალბათ.

კონონაშვილებს კაკლით გატენილი შარვლის ტოტები უშლით და თანდათან უკან რჩებიან. როცა ისინი რკინის მძიმე ჭიშკარს შეაჭრიალებენ, ჯიხვა უკვე ტახტზე ზის, ლაჯებში ხელადა უდგას, პირში ძმარს იგუბებს. ჩაიგუბებს, თავს უკან გადასწევს, გააბუყბუყებს და გადაღვრის. გვერდით ბებია უდგას, მაღალი, შავადშემჭკნარი ქალი, ცალი ხელით აყრის ქოქოლას.

– გაგიქრეს ხასიათი შენ! გაგიქრეს ხასიათი!

კონონაშვილები ჭიშკართანვე გაჩერდებიან და ვერ გადაუნყვეტიათ, რა ქნან. ბებია რომ დაინახავს, ახლა იმათკენ გადმოაქნევს ხელს.

– თქვენც ჩაქრით, აჰა, შარახვეტიებო!

ბოლოს, როგორც იქნა, ჯიხვამ ხელადა ტახტზე დაადგა და წამოიწია. ნელ-ნელა, თითებზე ბერვით ჩამოვიდა დერეფნიდან.

– ეგ სველები მაინც გაიხადე, უკულმა დაჭედო! – გასძახა ბებია.

ჯიხვას ვითომ არც გაეგონოს. ჭიშკარზე მიყუდებულ ბიჭებს ახედა.

– წამოდი!

კონონაშვილები გაუბედავად გაჰყვნენ. ჯიხვა საკურდღლესთან მიუძღვა, მავთულხლართიანი სახურავი ასწია და თავის გადაქნევით ბრძანა:

– ამოიყვანეთ შავები.

კონონაშვილები შეეყოყმანდნენ, ერთმანეთს შეხედეს.

– ჩვენ, იცი, აი...

– ამოიყვანეთ, სანაძლეო სანაძლეოა.

– თუ გინდა, თეთრები იყოს.

– სიტყვა სიტყვაა.

მაშინ კონონაშვილები საკურდღლეს მიადგნენ და თითო შავი ბაჭია ამოიყვანეს. ცალი ხელით ბაჭიები ჰყავდათ მიხუტებულები, ცალით უბიდან კაკალს იღებდნენ და მიწაზე აწყობდნენ.

– ესენი შენა!

– თქვენ ოღონდ ის უნდა მითხრათ, ვისისა იყო ის წინაკა – კაკალს ზედ არ უყურებდა, ისე ამბობდა ჯიხვა.

– შიოლაშვილებისა.

– რომლებისა, ნაცრიკვერაანთი თუ მეორეებისა.

– მეორეებისა.

კონონაშვილებმა თითო მუჭა კაკალიც დააწყვეს მიწაზე და ჯერ ნელა-ნელა გავიდნენ ეზოდან, მერე გაიქცნენ.

ჯიხვა საკურდღლესთან დარჩა. სველი, გალუმპული, შუბლ-

ზე თმამინებებული, რალაც ჯიუტად დასცქეროდა მიწაზე გაფანტულ კაკალს და ღრმად სუნთქავდა.

მე არ ვიცი, რაზე ფიქრობდა იმ წამს, ანდა ფიქრობდა თუ არა, საერთოდ.

მაგრამ ერთი რამის თქმა კი მაინც შემიძლია თამამად:

დღეს ოქტომბერია, ხუთი ოქტომბერი, მზიანი დღე, მომავალი წლის მაის-ივნისამდე მთელი რვა თვეა კიდევ. მიუხედავად ამისა, აქედანვე ვატყობ, ძალიან გაუჭირდებათ მომავალი წლის მაის-ივნისში შიოლაშვილების წინაკის კვლებს, ნაცრიკვერაანთისას კი არა, მეორეებისას.

თუკი, რა თქმა უნდა, არ დაეზარათ და დათესეს.

ძალიან პატარა დიდ ქვეყანაში

სმ წიგნს მელა წერს, როგორ წერს, რით წერს, საიდუმლოა. ხომ შეიძლება ერთი საიდუმლო მაინც დავიტოვო, როცა ქალაქის სივრცე ამბავი უნდა გიამბოთ?!

დავინწყებ იმით, როგორ მოვხვდი ადამიანებთან. რით დავამთავრებ, ჯერ თვითონ არ ვიცი. სანამ ადამიანებთან მოვხვდებოდი, საყუნჭია გორაზე ვცხოვრობდით. ეს გორა მდინარე იორს გადაჰყურებს. სხვა რამეებიც ბევრი მოჩანს აქედან – ჭალა, ივრის გადაღმა მთები, იმის იქითა მთები. ექვსნი ვიყავით – მე, ჩემი ოთხი და-ძმა და დედა. თვალები ახელილი არ გვქონია, რომ მამა დაკარგულა. დიდი მელეები ამბობდნენ, მოჰკლესო. ვინ მოჰკლავდა, ადამიანების მეტი?!

ჩვენი სოროს წინ ბალახიანი პატარა ფერდობია. შიგ კალიები და ჭრიჭინები დახტიან, პეპლები დაფარფატებენ. მზეზე თბებიან მუცელდაბერილი ხვლიკები. რცხილის ბუჩქებზე მოდიან შაშვები, ჩხიკვები (განყდა მაგათი ჯიში და გასაგისი), მწყერჩიტები, ჭინჭრაქები. ღამლამობით კი, სხვა ფრინველებს რომ სძინავთ, თვალების ბრიალით დაფარფაშობენ ბუები და ზარნაშოები.

ერთხელ ნაშუადღევზე გამელვიდა. დედა შინ არ იყო. ჩემს და-ძმებს ღრმა ძილით ეძინათ. ხან ერთ გვერდზე გადავბრუნდი, ხან – მეორეზე, მაგრამ ძილი აღარ მომეკარა. ავდექი და სოროს პირში გავედი. ჯერ ფრთხილად გავიხედე გარეთ, ჰაერი დავცნოსე, სმენადაც ვიქეცი (როგორც დედა გვასწავლიდა). რომ დავრწმუნდი, საეჭვო სულდგმულის ჭაჭანება არ იყო ახლოს, გარეთაც გავედი და სოროს წინ, მიწაყრილზე დავსკუპდი. ძალიან სასიამოვნო იყო ასე ჯდომა. სოროში ცხელოდა, აქ კი გრილი ნიავი უბერავდა.

უცებ საიდანლაც მამალი ჩხიკვი მოფრინდა და ბებერ კუნელზე დაჯდა. მე რომ დამინახა, თავი გვერდზე გადახარა, ხან ერთი თვალი მოხუჭა, ხან მეორე, კუდიც გააცახცახა რამდენჯერმე, ბოლოს გასწორდა, ყელი ჩაინმინდა და მთელი თავ-ტანის ქნევით მომესალმა:

– ჩემს კარგ მეზობელს ვახლავართ! ხომ კარგად ხართ, ყმანვილო? ხომ კარგად ბრძანდება თქვენი დარბაისელი დედიკო?

ის ჩხიკვი სხვა დროსაც მყავდა ნანახი. კალიები ამბობდნენ, დიდად ზრდილი და განათლებული ფრინველია, მაგან რომ არ იცოდეს, ისეთი არაფერი იქნება ქვეყანაზეო. ყველას თავს უკრავდა, ყველას დიდი ამბით მოიკითხავდა ხოლმე, თან სულ ჭრელ ფრთებზე იყურებოდა. გამოგიტყდებით, ადრე მაინც-დამაინც არ მსიამოვნებდა მისი დანახვა, მაგრამ, ყმანვილი რომ მიწოდდა, ამით უცებ მოიგო ჩემი გული – მე ხომ ჯერ სამი თვისაც არ ვიყავი!

– დედა კარგად არის, თქვენ ხომ კარგად ბრძანდებით, ბატონო? – მივუგე, რაც კი შეიძლებოდა, ზრდილობიანად.

– გმადლობთ, ყმანვილო, გმადლობთ, – უფრო დაბლა და-

იხარა და ისევ გასწორდა – ჩვენ კარგად გახლავართ, მაგრამ საერთოდ კი დიდი უბედურება დატრიალდა. წყარო მოკვდა.

– წყარო მოკვდა? რომელი წყარო?!

– ჩვენი წყარო, ჩვენ რომ ვსვამდით ხოლმე.

– ხევში?

– ჰო, ხევში, თელეთთან.

ვერაფრით ვერ წარმოვიდგინე, წყარო როგორ უნდა მომკვდარიყო. ჩხიკვმა ეს შემატყო და უარესად დანალვლიანებულმა მითხრა:

– წამომყევი, შენი თვალით გაჩვენებ.

ფრთა ფრთას შემოჰკრა და წინ გამიძღვა ფრენით, თან სულ უკან იხედებოდა, მივდევდი თუ არა. თვალები ცრემლებით ჰქონდა სავსე.

მე ყველაფერი მაინტერესებს. გუშინ, მაგალითად, მე და ჩემი პატრონი ტბასთან ვიყავით. ყელზე თასმა მება, იმ თასმის ბოლო პატრონს ეჭირა და ისე დავსეირნობდით. წყლის ნაპირიდან ბორცვის თავზე თეთრი მატყლის ბლუჯა დავინახე. ამ მატყლის ბლუჯას აქ რა უნდა-მეთქი, წავედი მისკენ. მომყვა პატრონიც. გაიზარდა ის მატყლის ბლუჯა, გაიზარდა და ბოლოს თეთობობიან მეცხვარედ არ იქცა? იჯდა ბორცვის იქითა გადაქანებაზე, ორლულიანი თოფი კალთაზე ჰქონდა დასვენებული და ცხვრის ფარას სდარაჯობდა. გამოვიპარე და მერე როგორ! ჩემი პატრონი ხან დამცინოდა, ხან მეფერებოდა.

ადვილად წარმოიდგენთ, როგორი ვიქნებოდი თავისუფლად მყოფი. გული როგორ მოითმენდა, მკვდარი წყაროს სანახავად არ წავსულიყავი!

მივრბივარ ბალახიან ფერდობზე, მივყვები ჩხიკვს.

ო, რა მწარედ მახსენდება ყველაფერი!

დაბლიდან რაღაც შემომისხმარტალდა. თურმე დიდი მწვანე ხვლიკისთვის დამიდგამს ფეხი. გახტა ის ხვლიკი და შემომი-
ლრინა:

– ხეპრევ! გაუთლელი!

ალბათ სხვა ვილაც ვეგონე, რომ მომხედა და მიცნო, მიბ-
რუნდა და გაიქცა თავ-პირის მტვრევით. ჩხიკვი კი მაღლიდან
მარიგებდა:

– ნუ, ჩემო კარგო, მაგისტანა არარაობებს ნუ მიაქცევ ყურა-
დლებას. ეგ საჭმელადაც კი არ უნდა იკადრო. თქვენს გვარში
თაგვებსაც კი არ კადრულობენ და ხვლიკს ხომ... ფუჰ, ხვლიკი!

დავუჯერე და ისევ მას გავეყევი. გავძვერით ჯაგრცხილებისა
და შინდების ბუჩქებში. იქ კიდევ შაშვი მჯდარიყო, დამინახა
და იმასაც თავზარი დაეცა – ჭახჭახით გავარდა მუხნარისაკენ.

მივუახლოვდით ჩამძვლელ კბოდეს. მაღალი ბალახებიღა
მიშლიდნენ, თორემ უკვე უნდა დამენახა კიდევ მკვდარი წყა-
რო. მივდიოდი, იმ ბალახებს აქეთ-იქით ვწევდი ცხვირით და
თათებით და უცებ – თითქოს დაღამდა. ჩემს მაღლა მოფარ-
ფატე ჩხიკვი გაკაპასებული დამაცხრა, ზემოდან გადამეფარა
და ნისკარტი დამიშინა. მოვასწარი და თვალები დავხუჭე.
კიდევ ისიც მოვასწარი, რომ ზურგზე გადავბრუნდი და ფე-
ხები შევუშვირე. იმან კიდევ უფრო გამწარებით დამკრა და
დამკრა ნისკარტი. მე მოვიკუნტე, გადავქანდ-გადმოვქანდი
და კბოდეზე დავგორდი. მივგორავდი და ჩხიკვიც მომდევდა
– უხმოდ, ბრწყალებგაშლილი, ნისკარტის კაპუნით. ძირს ჩა-
გორება არ მაცალა, რომ კიდევ ერთხელ დამაცხრა. მაშინ კი
გავიფიქრე, გათავდა-მეთქი ჩემი პატარა სიცოცხლე. ვუცდი

ნისკარტის დარტყმას, მაგრამ იგვიანებს. ვუცდი კიდევ, მაინც იგვიანებს. ბოლოს ჩხავილი გავიგონე, ისიც შორეული. თვალების გახელას ველარ ვბედავ. და, აი, ვგრძნობ, რომ ვიღაცამ ამნია, მაღლა-მაღლა მივყავარ. მაშინ კი გავახილე თვალი და დავინახე, რომ კბილებდაკრეჭილ შავ კაცს ვუკავივარ ხელში, ხითხითებს ის კაცი, მე შემომცქერის და იძახის:

– მელუკავ! საიდან შენ აქა! აბა, მომხედე, საიდან შენ აქა! გავშემდი, გონება დამებინდა შიშისაგან. როდის-როდის ძლივს გავაქნიე ფეხები და ამოვინკმუტუნე:

– გამიშვი! გამიშვი!

მაგრამ კაცს ჩემი ნათქვამი თითქოს არც გაეგონოს. სულ უფრო მაღლა მენეოდა და ახლა ქვემოდან შემომხითხითებდა:

– მართლა მელუკა ხარ, კაცო?! უი, უი, უი! როგორი კიჭები გქონია! – თითი პირთან მომიტანა და, ვითომ ძალიან მეკბინოს, უცებ ამოიფარა ზურგს უკან.

მე ვტიროდი და მაღლიდან ვიხვეწებოდი:

– გამიშვი, რა! გამიშვი!

მაგრამ კაცმა არ გამიშვა. პირიქით, მკერდზე მიმიხუტა, თავზე ხელი დამადო და მოშორებით გაჩერებულ ცხენთან მიმიყვანა.

– შეხედე, ვინ მოვიყვანე! – უთხრა ცხენს.

ცხენმა მოწყენილი თვალებით შემომხედა. მერე, თითქოს თვალებს არ დაუჯერა, რამდენჯერმე აჩქარებით დაახამხამა, მერე მიცნო და ნესტოები დაბერა, ყურები აცქვიტა, გაუკვირდა.

– საიდან?

კაცს არც მისი სიტყვა გაუგონია. ცხენს გვერდიდან წა-

მოუარა. იქ უნაგირზე გადაკიდებული ხურჯინის გაბერილი თვალიდან პატარა ბატკანი იჭყიტებოდა. კაცმა ამწია და ცხვირი იმ ბატკნის ცხვირზე მიმადებინა. ბატკანი შეშინდა, აფართხალდა და ბლავილს მოჰყვა. კაცმა ისევ მიმადებინა ცხვირი ცხვირზე, თან სულ იცინოდა. არც ახლა გაუგონია ცხენის ბუზლუნი:

– გაიჩინა საქმე! გაუშვი, რას აწვალე!

კაცმა ხურჯინის პირი გამოხსნა, კარგად გასწი-გამოსწია და მეც ბატკნის გვერდით ჩამაბრძანა. ბატკანი გადაირია, მაგრამ კაცმა ისე გაგვხლართა ბანრით, ძალიანაც რომ მოგვენდომებინა, ვერ ამოვხტებოდით.

და წარმოიდგინეთ: ახლა: ვსხედვართ ხურჯინის ერთ თვალში ერთად ბატკანი და მე, მელა, მარტო თავები გვაქვს მაღლა ამოყოფილი, ბატკანი ბლავის, მე ხან ვწკმუტუნებ, ხან ვიღრინები, ცხენი მიდის, თავის პატრონზე ბრაზობს:

– იშოვა, რა გასართობი!

კაცი კი მიბარგანობს, მალ-მალ შემოგვხედავს და იცინის.

ასე ვიარეთ ჯერ წყაროს ნაპირ-ნაპირ (რა თქმა უნდა, წყარო ჩვეულებრივად მოდიოდა), მერე ქალაში გავედით. მე ცოტა დავმშვიდდი, ჯერჯერობით მაინც არავინ მცემდა, მოკვლით არავინ მემუქრებოდა. ჩხიკვის ჩანისკარტებულებიც დამიამდა. მივუბრუნდი ბატკანს და ვეუბნები: ნუ ბლავი, შენს შეჭმას სულაც არ ვაპირებ-მეთქი. იმ სულელმა კი რა მიპასუხა, იცით?

– საძაგელი სუნი აგდისო.

როგორ გინდა ამ სიტყვების ატანა! შევხედე, კარგად და-
ვაკვირდი და ვუთხარი:

– ახლა ვერ შეგჭამ, მაგრამ ამ სიტყვებისათვის დაგიმახ-
სოვრებ, აი, მარცხენა ყური გაჭრილი გაქვს, და მერე, თავი-
სუფალი რომ ვიქნები, მინაში მოგძებნი და იქ ჩაგახრამუნებ.

ის სულელი უარესად აბლავლდა.

მაშინ ცხენმა თავი მოაბრუნა და გამოგვძახა:

– გაჩუმდით მანდ ერთიცი და მეორეცი, თორემ გამინყდა
მოთმინების ძაფი!

არ ვიცი, რას იზამდა ცხენი, მოთმინების ძაფი რომ მართლა
გასწყვეტოდა, მაგრამ რაც თქვა, ისე თქვა, ორივენი მაშინვე
გავჩუმდით.

ვიარეთ ჭალა-ჭალა, ქაცვებს, წნორებსა და შრიალა ვერ-
ხვებს შორის, გავედით ქვიან რიყეზე და იქიდან დიდ წყალს
მივადექით. კაცი ჩვენთან მოვიდა, მეც შემომლიმა და ბატკა-
ნსაც, მე ცხვირზე თითიც ჩამომისვა, – სულ ცოტას შეგანუ-
ხებთო, და ცხენს ზემოდან გადააღაჯა. მივდიოდით ოთხივენი
ერთად – ცხენი, კაცი, ბატკანი და მე – თანაც წყალში. ღრმად
რომ შევედით, შემეშინდა, ნამდვილად წყალი ნაგვილებს-
მეთქი, და წკმუტუნი მოვრთე. აბლავლდა ბატკანიც, კაცმაც
ყვირილი დაიწყო:

– ჰა, აბა, ჰა, ჯავრიანო!

ცხენმა დაგვიტია:

– გაჩუმდით ყველანი, თავგზა ნუ ამიბნიეთ!

მე და ბატკანი გავჩუმდით, კაცი კი ყვირილს განაგრძობდა:

– ტურების სათრევო! ყორნების სანინკნო!

ცხენი ბოლმიანად ქშინავდა.

და, აი, აქ მივხვდით, რომ კაცს ცხენის ნათქვამიდან არაფერი ესმოდა: ცხენს ესმოდა კაცის ლაპარაკი, ჩვენც გვესმოდა, მე და ბატკანს, კაცს კი არაფერი გაეგებოდა ჩვენი.

დაბოლმელმა ცხენმა მაინც მშვიდობიანად გაგვიყვანა წყალში. მაგრამ კაცი ძირს აღარ ჩამოსულა. იჯდა ჩვენს მალლა, მიქანაობდა, მიზაყუნებდა, მალ-მალე მოგვიბრუნდებოდა და დაგვძახებდა:

– ტურფებო! კოხტებო! ლამაზებო!

ცხენი ახლა ამაზე ბუზლუნებდა:

– იჯექი, რა წესიერად, – ეუბნებოდა კაცს, ბუზანკალი ხარ თუ რა ხარ!

მაგრამ, როგორც გითხარი, კაცს არაფერი ეყურებოდა ცხენისა.

ერთხანს ისევ ჭალა-ჭალა ვიარეთ, მერე ხეებით გადმობურულ ხევს ავყევით და დიდ, დაგვილ-დასუფთავებულ გზაზე ავედით. მივდივართ ამ გზაზე, ცხენი ფლოქვებს ხმამალლა მიაპაკუნებს, და უცებ – მანქანა! მოდის, გვიახლოვდება ღმუილით. აშკარად ვხედავ, ოთხი კაცი უზის მუცელში. მაგრამ არც ჩვენი კაცი იბერტყავს ყურს, არც ცხენი და, წარმოიდგინეთ, არც ბატკანი. ავტეხე წკმუტუნი და ფართხალი, – გავიქცემეთქი! – ვყვირი. მაინც არავინ მისმენს! მაშინ ესლა მოვახერხე, რომ თვალეები დავხუჭე და, რაც კი შეიძლებოდა, ხურჯინში ღრმად ჩავიყუნე.

ჩაიფრუტუნა კეთილმა ცხენმა და მითხრა:

– ავტომობილისა გეშინია, სულელო?! ეგ არავის ერჩის. გზაზე თუ არ დაუდექი, ზედაც არ შემოგხედავს.

სრული სიმართლე ყოფილა, ჩემო კეთილებო. ტყუილად გვშინებია მანქანა-ავტომობილისა, არც ადამიანებს ყლაპავენ, არც ცხოველებს. პირიქით, ადამიანები ატარებენ თავის ჭკუაზე. ჩვენ კიდეც, ტყიურნი, საკმარისია ერთი კუდის გაშლაზე გადავიდეთ იმისი გზიდან, მორჩა, არავითარი საფრთხე აღარ გველის.

გამოჩნდა სოფელი. ამ სოფელს საყუნჭია გორიდანაც ვხედავდით ხოლმე, მაგრამ იქიდან მარტო სახლების სახურავები ჩანდა. აქ კი, პირველსავე სახლთან, წითელი მამალი დავინახე, იდგა გზის პირას არხეინად და ამვლელ-ჩამვლელს ათვალიერებდა. მე და ბატკანი რომ დავგვინახა, შეკრთა, ყელთან ბუმბულები აენია, გაშტერებული მოგვჩერებოდა, უცებ – კოკ-კოკოო, – მიბრუნდა და ელდანაცემი გაიქცა.

ჭინჭრებში თეთრი დედლებიც ყოფილიყვნენ და ისინიც კრიახით გაჰყვნენ.

ქათმები რომ ეზოს სიღრმისაკენ მირბოდნენ, იქიდან შავი ქოფაკი გამოვარდა. ჯერ ისე იყეფებოდა, სასხვათაშორისოდ, მერე მე მიცნო და გადაირია.

– არიქა, მელაო! არიქა, მელაო! – და სხვა ეზოებიდანაც გამოცვივდნენ ჭრელი, წითელი, თეთრი და მურა ძაღლები. ყველა იმას ცდილობდა, ამომხტარიყო და მე მცემოდა, მაგრამ ჩვენი ცხენი და კაცი არ შეუშინდნენ, კაცი მაღლიდან დაჰკიოდა და მათრახით სცემდა, ცხენმა ერთ-ორს კარგი წიხლი სდრუზა.

მე აქაც სიცოცხლის დიდი ნაწილი გავათავე.

ბოლოს ვილაც სხვა კაციც გამოვიდა გზაზე, ძაღლები ქვების სროლით გარეკა და ჩვენს კაცს მიესალმა. ჩვენმა კაცმა უთხრა:

– მელას ლეკვი მომყავს და ეგ ძაღლები იმიტომ გადაირიგნენ ეგრეთ.

ის კაცი ახლოს მოვიდა. გაუკვირდა, გაეცინა. ხელი ცხვირზე დამკრა, მერე თითი პირთანაც მომიტანა (უცნაურია – ყველა ადამიანი ასე იქცევა, როგორც კი მომიახლოვდება). მე კბილები გავუნკაპუნე, ის კი ვითომც ძალიან შეშინებული გახტა.

გამოჩნდა პატარა გაბრუნებული ბიჭიც. პერანგი აენია და მუცელს იფხანდა, თვალებს ძლივს ახელდა. თავი გვერდზე გადახარა და ისე დაგვიწყო ყურება თვალებმიჭუტულმა.

– რა არის, პაპაო.

– მელიკო, შვილო, პატარა მელა.

ბიჭმა არ დაიჯერა, როგორღაც უნდოდ გაიჭყანა, მერე ადგილს მოსწყდა და გამოიქცა. იმ ბიჭს სხვა ბიჭმა დაუძახა, სად მირბიხარო. მელააო, მელააო?! – გამოვარდა ის სხვა ბიჭიც, მერე კიდევ სხვა, მერე გოგოები, მერე ქალები, და შემოგვეხვივნენ ირგვლივ. ყველაფერი ერთმანეთში იყო არეული: სიცილი, ძაღლების ყეფა, გაკვირვების ამოძახილები. ჩვენი კაცი ცხენიდან ჩამოვიდა (ცხენი აქ უკვე დინჯად იდგა), მე ხურჯინიდან ამომიყვანა და მაღლა ამწია. ყველა ხელს ინვდიდა. ყველა იხვეწებოდა, მომეციო, მაგრამ ჩვენმა კაცმა არავის არ მიმცა. ცალი ხელით მკერდზე ვყავდი მიხუტებული, ცალითაც თავზე მეფერებოდა. ისე ვიყავი გადაოგნებული, ველარ ვიგებდი, ან საით მივდიოდით, ან ვინ რას ამბობდა. ერთი კი თავიდანვე ვიგრძენი: ადამიანებიდან აშკარად მტრულად არავინ მიყურებდა. პირიქით, როცა ერთი ცხვირპაჭუა ბიჭი მოვიდა, თვალებთან ჯოხივით რაღაც მომიტანა და წყალი

შემომამხაპუნა, იმ ბიჭს გაუნყრნენ, კინწშიც კი ნაჰკრეს და გააგდეს.

ვიარეთ, ვიარეთ და ერთ პატარა მოედანზე გავჩერდით. იქ სხვა ბავშვებიც შემოგვიერთდნენ, მოვიდნენ სხვა კაცებიც. იმათაც ძალიან გაუხარდათ ჩემი დანახვა. იცინოდნენ და ხან ერთი მხრიდან შემომივლიდნენ, ხან მეორე მხრიდან, ასე მეგონა, ან პირველად ხედავდნენ ნამდვილ მელას, ან არადა, მე ვეჩვენებოდი რაღაც არაჩვეულებრივად.

– უყურე შენ, კაცო, რა ლამაზია, რა ყურებდაცქვეტილიო.

ბოლოს ბავშვები გამოარღვია ერთმა თეთრწინსაფრიანმა მთლად დამრგვალებულმა შავმა კაცმა. მუცელთან, თეთრ წინსაფარზე, სისხლი ჰქონდა მოცხებული, სისხლისა და ხორცის სუნი ასდიოდა ხელებზეც. არც არაფერი გაჰკვირვებია, არც თითი მოუტანია პირთან. იმ სისხლისა და ხორცის სუნთან ხელებით დამწვდა, ამიყვანა, მაღლა ამწია, – მამალიაო, – ერთი ეს თქვა, მერე ჩემს დამჭერს მიუბრუნდა, – მე გამომყევი, ფშაველოო, – შებრუნდა და წავიდა.

მე გავშეშდი. ვიფიქრე, ეს გასისხლიანებული კაცი ახლა ჩემი სისხლით მოისვრის-მეთქი ხელებს. მოგვდევდნენ გოგო-ბიჭებიც, მაგრამ იმ კაცმა მიიხედა:

– ხომ არ გინდათ დავიღვრიო.

გოგო-ბიჭებმა შეფიქრიანებულებმა დაიხიეს უკან, მე კი სახლში შემიყვანა. იქ, იმ სახლში, რამდენიმე მაგიდა იდგა, ირგვლივ კაცები ისხდნენ, პურსა და ხორცს ჭამდნენ, ღვინოს

აყოლებდნენ. მე რომ დამინახეს, ყველანი წამოიშალნენ. ერთ-მა მაღალმა კაცმა, რომელიც მანამდეც ფეხზე იდგა, ღვინით სავსე ჭიქა ასწია და დაიძახა:

– ვინც მოვიდა, გაუმარჯოსო!

– გაუმარჯოსო, გაუმარჯოსო! – დაიძახეს სხვებმაც.

მერე ყველანი ირგვლივ შემომეხვივნენ. მაღალმა კაცმა ჭიქა პირთან მომიტანა და ცხვირი შიგ ჩამაყოფინა. მე ავფრუტუნდი. დამრგვალებულმა კაცმა, მე რომ ვეჭირე, ხელი წაჰკრა, ე, გამოსულელებულოო! მაღალმა კაცმა ახლა იმას მოუტანა ჭიქა ცხვირთან, უნდოდა იმისათვისაც ჩაეყოფინებინა ცხვირი შიგ, მაგრამ დამრგვალებულმა კაცმა ზურგი შეუბრუნა, სხვებს სთხოვა, – უთხარით რამე, თორემ დავიღვრივალეო, – მეორე ოთახში გამიყვანა, იქ ერთი დიდი ყუთი იდგა, შიგ ჩამსვა და სახურავი გადამაფარა.

დავრჩი იმ ყუთში მარტოდმარტო. ყრუ ხმაურილა მესმოდა გარედან.

როცა მარტო ხარ, ან გძინავს, ან ფიქრობ. არ მეძინებოდა, მაშასადამე, უნდა მეფიქრა, ვიჯექი და ვფიქრობდი:

„ჩხიკვს შერჩეს ჩემი მოტყუება. მე ძირს დავდივარ, ის მაღლა დაფრინავს, ვერაფერს ვუზამ. ბატკანსაც შერჩეს, სა-
დაგელი სუნი გაქვსო, რომ მითხრა... მაგრამ არა, ფიცი მაქვს

მიცემული, მოგნახავ და შეგახრამუნებ-მეთქი. ესე იგი, უნდა მოგნახო და შეგახრამუნო კიდევ, თუ ცოცხალი დავრჩი, რა თქმა უნდა... კაცი კი – რომ დამიჭირა და აქ მომიყვანა... იმავე კაცმა ხომ ჩხიკვის ბრჭყალებიდანაც დამიხსნა?”

ვერ იქნა და ვერ გავერკვიე, მადლიერი უნდა ვყოფილიყავი მისი, თუ, პირიქით, მტრად უნდა მოვკიდებოდი. ბოლოს ამაზე ფიქრი სხვა დროისთვის გადავდე და უფრო გადაუდებელ რამეზე დავფიქრდი:

„მე ახლა საკუთარი თავის ანაბარა ვარ. მთავარია, არ შევშინდე. მთავარია, თავის დახსნის იმედი არ დავკარგო..“

ამას მასწავლიდა დედა, ამას ამბობდნენ ხოლმე მამაჩემის ამხანაგი ბებერი ბრძენი მელიები.

ავდექი და გავიარ-გამოვიარე – ჩვენებურად, მელურად: რბილად, წელის მიმოზნექით. არაფერი მტკიოდა. კიდევ გავიარე და გამოვიარე. სულ ცოტათი მეწვოდა ჩხიკვის ჩანისკარტებულები. ყუთის კედელზეც ავტოტდი, სახურავსაც მივანექი ცხვირით, მაგრამ ძვრა ვერ ვუყავი. სამაგიეროდ, თვითონ აიხადა ცოტა ხნის მერე, დამრგვალებულმა კაცმა გაბრწყინებული თვალებით ჩამოიხედა, ხელიც ჩამოყო, ხორცის ნაჭრები ჩამომიყარა. ხორცს ჯამში ჩასხმული რძეც მოაყოლა – ფრთხილად ჩამოდგა ყუთის შუაგულში. ჯერ კუთხეში მივიკუნჭე, ვფიქრობდი, პირი არ დამეკარებინა არაფრისათვის, მაგრამ მერე გამახსენდა – მთავარია, არ შევშინდე, მთავარია, თავის დახსნის იმედი არ დავკარგო, – და ხორცის ქამა დავინყე. ხორცი ძალიან მაგარი იყო. მაშინ ჯერ რძე ამოვსვლიპე და ხორცს მერე მივუბრუნდი. ვლრლნიდი ერთ ძვალს, ვლრლნიდი და ისევე ჩამძინებოდა, ძვალზე პირმიდებულს.

თვალი რომ გავახილე, ჩემს წინ პატარა თაგუნა იჯდა. ხან წინ წამოიწევდა, ხან უკან დაიხევდა. მიეყრდნო ყუთის კუთხეს და წრიპინა ხმით მეკითხება:

– ვინა ხარ?

მე თავი ვალდებულად არ ჩავთვალე, პასუხი მიმეცა.

– ძალლი ხარ? – ისევ მეკითხება ის და თან ცოტა წინ მოდის. არც ამაზე ვუპასუხე არაფერი.

– კურდღელი ხარ? მაშ, მგელი ყოფილხარ! – თქვა და გადაიკისკისა.

აქ კი აღარ მეყო მოთმინება და ვუთხარი:

– მელა ვარ.

– მელა? – ერთი კი შეფიქრიანდა, მაგრამ მერე ისევ გაიცინა, – მელა – მაკარონის ყუთში?

ძალიან კარგად ვიყავი დანაყრებული, მაგრამ ჩემი მელობა რომ დამემტკიცებინა, ვისკუპე და ის წრუნუნა თვალის დახამხამებაში გავაქრე. თანაც მუქარით გავიარ-გამოვიარე, ბრჭყალებიც გავუსვი ყუთის ძირზე – მისიანები თუ იყვნენ სადმე ახლოს, ასეთი თავხედური ლაპარაკი აღარ გაეხედათ ჩემთან.

თავვთა სამეფოდან აღარავინ გამომცხადებია. რამდენჯერმე აიხადა ყუთის სახურავი, ხან მარტომ ჩამოახედა გაპრიალებული ცხვირი და გაბრწყინებული თვალები დამ-

რგვალებულმა კაცმა, ხან სხვებიც ჰყავდა გვერდით. მიყურებდნენ, იცინოდნენ, უკვირდათ, რომ ნამდვილად მელას ლეკვი ვიყავი, თავებს იქნევდნენ კმაყოფილებით, მიყრიდნენ ხან რას, ხან რას. ცოტა ხანში იმდენი და იმდენნაირი საჭმელი დამიგროვდა, აღარ ვიცოდი, თავი საით მიმებრუნებინა. ყველაფერი მეზიზღებოდა.

„აღბათ გამზრდიან, გამასუქებენ და მერე მომიღებენ ბოლოს“, – ვფიქრობდი როგორღაც გულს გარეთ. ჰო, არ მინდოკიდე კარგი, ყუთში დიდხანს არ ვმჯდარვარ. რომ დაღამდა, იმ დამრგვალებულმა კაცმა ფრთხილად ამომიყვანა, კალათაში გადამსვა და ზემოდან რაღაც ძონძი გადამაჭიმა. კალათიდან უკვე ყველაფერს ვხედავდი, რაც გარეთ ხდებოდა. დამრგვალებულ კაცს თეთრი წინსაფარი აღარ ეკეთა, ხელებიც სუფთა ჰქონდა, მაგრამ ქონის სუნი მაინც ასდიოდა. მაგიდებთან აღარავინ იჯდა. მათი გაშეშებული ფეხების ქვეშ ერთი ბალანმოთელილი ჭრელი კატა დადიოდა. ჩემი იქ ყოფნა არც კი გაუგია, ძვალი იპოვა და იმას მიუცუცქდა.

დამრგვალებულმა კაცმა სინათლე ჩააქრო, კალათიანად ამიყვანა, კარი გამოიხურა, დერეფანში მდგარ სხვა კაცს რაღაც ჩაუჩურჩულა და გზის აყოლებაზე წავიდა.

ჩვენ ხომ ღამითაც მშვენივრად ვხედავთ, მით უფრო, მთვარიან ღამეს. გზაზე აღარავინ იყო, მარტო ნიავი მოდიოდა ჩვენს შესახვედრად. შევყურებდი გორაზე გადმომდგარ დიდ, გაბრ-

დღვიალებულ მთვარეს და გული მენურებოდა; ამ მთვარეს ხომ დედაჩემიც უყურებს-მეთქი. მომენატრა დედის თბილ ფერდზე თავის მიდება, ჩემს და-ძმებთან ღლაბუცი, მწვანთან ველში სირბილი. ამიჩვილდა გული და ამოვინკმუტუნე შენუხებულმა, ამოვინკმუტუნე ჩემთვის, ჩუმად, მაგრამ ესეც საკმარისი აღმოჩნდა, ძაღლები აღავლავებულიყვნენ. სადღაც შეშფოთებით დაიცივლა მამალმაც, ამოიყროყინა ვირმაც. ვიღაც კაცმა სახლის კარი გააღო და გადმოიძახა:

– ქსი! ქსი! მიდით, არ გაუშვათ!

ამან ხომ უფრო გააგულიანა ის ძაღლები. ჩვენკენ გადმოემწვენ, მაგრამ დამრგვალებული კაცი არც იმ ძაღლების ღავლავს აქცევდა ყურადღებას და არც აივანზე გადმომდგარ კაცს. მიდიოდა აღმართ-აღმართ და მილილინებდა. ისეთი დაბალი ხმა ჰქონდა, ვერაფრით ავხსენი, რა იყო, რომ ყველას ამ ხმით აშინებდა.

ვთარეთ ასე, სულ აღმართ-აღმართ და ერთ ხეებით შემობურულ სახლს მივადექით. დამრგვალებულმა კაცმა რაღაც პატარა კარი გააღო და მერე შიგჩამდგარმა დაიძახა:

– ექიმო!

ამ დაძახებაზე ახლა აქ აღავლავდა ძაღლი (ეეჰ, ქვეყნად ჩვენ სულ ვცოტავდებით, ძაღლები კი მრავლდებიან და მრავლდებიან). დაიკრიახეს ხეზე მსხდარმა ქათმებმაც. სახლიდან კი კაცი გამოვიდა და იკითხა:

– რომელი ხარ?

– მელქო ვარ, ექიმო.

– რა გაგჭირვებია, მელქო.

– არაფერი, შენი ჭირიმე, ერთი რამე მოგგვარეთ.

– რა მომგვარე, კაცო?!

– პატარა მელა.

– რას მელაპარაკები!

– მააშ, ფშაველისაგან ვიყიდე დღეს.

ძაღლს ხმა ჩაანყვეტინეს, კიბე ამატარეს და ელექტრონით გაჩახჩახებულ ოთახში შემიყვანეს.

დამრგვალებული კაცი ჩამომიცუცქდა, თან სულ ლაპარაკობდა:

– ერთხელ ბრძანებდით, ეგეთი რამე მინდაო. დამამახსოვრდა და, აი, მოგიყვანეთ.

კალათას თავსაფარი გადახსნა, ორივე ხელი მომდო ფერდებში და ამომიყვანა, ექიმმა უკან დაიხია და ღიმილით გაებადრა სახე. მე ცოტა კი გავაქან-გამოვაქანე ფეხები, ავაკაპუნე კბილებიც, მაგრამ ისევ მალე გავჩუმდი. რა აზრი ჰქონდა ფაფხურსა და წკმუტუნს! სჯობდა ბედს მივნდობოდი, – რაც მოსახდენი იყო, მაინც ის მოხდებოდა ბოლოს.

– ნამდვილი მელაა, კაცო? – უკვირდა ექიმს.

– აბა, როგორ, ექიმო!

– დახედე შენ ამას!

დამრგვალებული კაცი ხან ასე შემატრიალებდა, ხან ისე. ჩემს მუცელს უჩვენებდა ექიმს.

– მერე, ხვადია, უყურეთ!

– მართლა, ხომ იცი.

– ძალიან ყოჩაღია, სულ იღრინება.

მუცელზე მიმიხუტა და ცხვირზე ხელი დამკრა. მე მართლა შევუღრინე.

– ხომ ხედავ?

– რწყილები არ ეყოლება?

– როგორ გეკადრებათ, ბატონო. ძალიან სუფთა მელაა. აი, ნახეთ! – მუცელზე დამიწყო ბერვა.

– ჩასვი, ჩასვი, ისევ კალათაში ჩასვი, კარგი ამხანაგისთვის მინდა მე ეგ.

კალათაშივე ჩამსვეს და ძონძიც ისევ გადამაფარეს ზემოდან. ვიჯექი და ყურს ვუგდებდი კაცების ლაპარაკს.

– რამდენი უნდა მოგცე, მელქო, ახლა მე შენ.

– რასა ბრძანებთ, ექიმო. მე მაგაში ფულს როგორ გამოგართმევთ. რაც თქვენ ჩემზე სიკეთე გაქვთ განეული, რასა ბრძანებთ.

– ისე არ მივიღებ, მელქო.

– რა ბრძანებაა, ექიმოჯან, ირემმა ირემს ბალახი გაუწოდა, არც შენ გაკლია, არც მეო.

– ჰო, ეგეც მართალია. მაინც ჩემზე იყოს.

– არაფერი. რა ბრძანებაა!

დამრგვალებულმა კაცმა ხელები შარვლის უკანა უბეზე შეინმინდა და კარისკენ წავიდა.

– ღამე მშვიდობისა და კეთილად მოგახმაროთ ეგ მელა.

„მოგახმაროთ?“ – მე ყურები ვცქვიტე, – რას ნიშნავს ეს „მოგახმაროთ?“ მაგრამ ამის შემდეგ ისეთი აღარაფერი უთქვამთ, ამ სიტყვის მნიშვნელობა გამეგო.

– დიდი მადლობელი, მელქო. ჰო, მართლა, რა უნდა ვაჭამოთ, კაცო.

– ყველაფერს გეახლებათ, ექიმო, ხორცს, რძეს, კარაქს, ყველს. ყველაფერს გეახლებათ.

– ჩემზე იყოს, მელქო, ჩემზე.

– რასა ბრძანებთ, ღამე მშვიდობისა, კარგად ბრძანდებოდეთ.

დამრგვალებული კაცი ოთახიდან გავიდა, მაგრამ ისევ შემობრუნდა.

– როგორ დამავიწყდა. მოდით, იცით, რა? კალათიდან ამოვიყვანოთ და ყუთში ჩავსვათ. ეს გადასაფარებელი არ დახიოს და არ გაიპაროს. გეძნებათ ყუთი რამე, სახურავიანი?

– მაქვს, როგორ არა მაქვს.

ექიმი სადღაც წავიდა და ყუთი მოიტანა. კალათიდან ამომიყვანეს და იმ ყუთში ჩამსვეს. ისეთი პატარა იყო, ძლივს ვახერხებდი მიბრუნ-მობრუნებას. თანაც დამპალ ძირხვენასავით ცუდი სუნი ჰქონდა. მთელი ღამე მოუსვენრად მეძინა. მაგრამ მეორე დღესაც იქ ვიჯექი, თანაც მშვიერი. გათენებისას ვიღაცები მოვიდნენ და ექიმი სადღაც წაიყვანეს. მე კი ვიდექი და ხან ერთ კუთხეს მივაჭერდი ცხვირს, ხან მეორეს. კუთხეებიდან სინათლის ვიწრო ზოლები შემოდოდა, გარეთ რაღაც-რაღაცეებსაც ვარჩევდი: მაგიდის ფეხებს, ცარიელ ქილებს, ვედროს, ცოცხს, ექიმის ჩექმებს. სულდგმული კი მთელ დღეს არ გაჭაჭანებულა ოთახში, ბუზებს თუ არ ჩავთვლით, რა თქმა უნდა, რომელთა ბზუილი ხან საიდან ისმოდა, ხან საიდან.

ექიმი საღამოს ძლივს დაბრუნდა. შემოაღო თუ არა კარი, მაშინვე ავიშვიმდა:

– რა დამემართა ეს, ცუგრუმელავ, რა დამემართა, როგორ დაგტოვე აქამდე უსმელ-უჭმელი!

ხან იქით გარბოდა, ხან იქიდან აქეთ გამო-
რბოდა. რალაცეებს აჩხარუნებდა. ბოლოს
ყუთის სახურავი ცოტაზე გადასწია და ჯამით
რძე ჩამომიდგა. ერთხელ კიდევ ამეკვიატა
ფიქრი, მოდი, სულ აღარაფერს ვახლებ პირს,
შიმშილით მოვიკლავ თავს და მოვისვენებ-მეთქი.

მაგრამ იმ საძაგელი სუნით გაჟღენთილ ყუთში რძის
სუნმა რომ დამკრა, ველარ მოვითმინე და ენა ამოვუქნიე.
ექიმმა მოფერებით გადამისვა ხელი ზურგზე, მე კბილები
გავუნკაპუნე. ამაზე იმას გაეცინა და ისევ სადღაც გაიქცა.
ახლა ხორცი მომირბენინა, დიდი ქათმის მთელი ფრთა, მო-
ხარშული. უკეთესი იქნებოდა, ის ფრთა უმი რომ ყოფილიყო,
მაგრამ სულ უარარაობას მაინც ეს სჯობდა.

ჩაეუცუცქდი და ნელ-ნელა დავინყე ღრღნა, ძვლების ტკევე-
რვა.

ექიმი კი სულ დარბოდა, ღიღინებდა. ტანსაცმელს იხდიდა,
სხვებს იცვამდა. ცოტა ხანში ისევ ჩემთან მოვიდა, ყუთის
სახურავი გადასწია, ჩამომხედა და მკითხა:

– დალიე რძე?

მე არ ვუპასუხე, მაშინ ისევ იმან მკითხა:

– ხორცი ხომ მოგეწონა?

ჩემი პასუხისთვის აღარ დაუცდია, ჩამოყო ხელი, რძიანი
ჯამი ამაცალა და მითხრა:

– ახლა ჩვენ ავტობუსში ჩავსხდებით და ქალაქში წავალთ.
ხომ არ გეშინია ავტობუსისა? ნურაფრისა შეგეშინდება. ჩვენ
იმ ავტობუსს... ავიღებთ ბილეთს და ხმას ვერავინ გაგვცემს.
როცა ბილეთი გაქვს, სმენაზე უნდა დაგიდგეს ყველა.

ყუთს სახურავი დაახურა, ზემოდან რაღაც გადააკრა, ილიაში ამოგვიდო, კარი გამოიხურა და შორეულ გზას გაგვიყენა ის ყუთიცა და მეც.

ავტობუსში რამდენიმე კაცი და ქალი დაგვხვდა. რომ გაიგეს, ყუთში მე ვიჯექი, ერთი ამბავი ატეხეს. შემოეხვივნენ ექიმს და დაუწყეს ხვეწნა: სახურავი ცოტაზე გადასწიე და გვაჩვენეო. ექიმი უარობდა, მაშინ კიდევ ერთმა ქალმა სთხოვა წყნარი, სასიამოვნო ხმით. ექიმმა ამ ქალს კი ველარ უთხრა უარი. ყუთიდან ამომიყვანა და ხან ერთის ცხვირწინ გამაჩერა ფეხებგაფარჩხული, ხან მეორის ცხვირწინ.

კაცებიც და ქალებიც ძალიან გახარებულები იყვნენ.

მერე ამას ის მოჰყვა, რომ ვიღაცამ ერთმანეთზე გადამბული ქათმები ამოიყვანა და ზედ ცხვირთან დამინყო. მხოლოდ თხელი, ძალიან თხელი ფიცარილა გვყოფდა მე და იმ ქათმებს. მიხვდნენ ადამიანებიც ამ ამბავს და ატეხეს ხარხარი:

– ვანო! ვანო! მოდი, ყუთში ჩაუსვი ერთი ქათამი! – იძახდა ვიღაცა უკანიდან.

– ჩავუსვამ, რატომაც არ ჩავუსვამ, – თანახმა იყო ვანო. მაგრამ ექიმმა არ დაანება. ეს კი არადა, ყუთიც მოარიდა ყველას, ფეხებქვეშ ამოიდგა.

აღმუვლდა მანქანა და დაიძრა. მიუხედავად იმისა, რომ

წინააღმდეგ კეთილმა ცხენმა დამარიგა, ავტომობილები არავის ერჩიანო, მაინც შიშმა ამიტანა. თავგზააბნეული მივაწყდი ყუთის კედლებს. მერე და მერე კი, ისეთი რომ არაფერი

მოხდა, დავმშვიდდი. მივდიოდით. მივქანაობდით. კაცები ისევ ჩემზე ლაპარაკობდნენ. ჩემზე და სხვა მელებზე. აი, რა მიაბო ერთმა არხეინად, სიტყვების დაგემოვნებით:

– შარშანწინ, შემოდგომაზე, კუკუნის ღელეში მივდიოდი და რასა ვხედავ: მორბის დაფეთებული კურდღელი და უკან ერთი ხვადი მელა მოსდევს. მორბის, მოხუხუნებს, კუდი მთელ სიგრძეზე აქვს გაჭიმული. თოფი მაქვს. გადმოვიღე. ბეცი კურდღელი ვერა მხედავს, მოდის პირდაპირ ჩემკენ. მელამ კი იმწამსვე დამინახა და, ხომ იცით მელას ხასიათი, მაშინვე მიწას გაეკრა. ეგონა, ვერ დავინახე. ჩამიარა კურდღელმა გვერდზე, არ ვესროლე. მინდა, მელას გავუწილო ეშმაკობა, გავუშვირე და – ბაც! – იქვე, მიწაზე დავაკარი დალურსმულივით. ტყავი ჰქონდა, აი, ბალანი, ოთხი თითს დადება. დედაკაცს ქათიბი უნდა გაეკეთებინა, მაგრამ ერთ ღამეს მოაჯირზე დარჩენოდა, გადაეთრიათ ძაღლებს და დაეგლიჯათ.

მოდი და გულმედგრად იყავი ამგვარი ლაპარაკის შემდეგ. გულისრევასავით რაღაც ვიგრძენი. მოვიკუნტე, კუდი ცხვირზე დავიფარე, ყურებიც ჩამოვლურსე, რაც შეიძლება ნაკლები ხმები რომ გამეგონა, და ასე ვიყავი ქალაქამდე.

ქალაქი დიდი სახლებისა და სინათლეების ტყეა. ასეთი ხმა აქვს, თითქოს მდინარე ადიდებულიყოს. მოთქრიალებს, მომურმურებს, მოდგანდგარებს.

ალარ მშველოდა ცხვირის კუდქვეშ დამალვა და ყურების ჩამოლურსვა. მთელი სხეული დამიბუჟდა მღელვარებისაგან. თანაც ავტობუსმა მალ-მალე დაიწყო გაჩერება, მე – ფიცრის კედელზე მიხლა-მოხლა. რამდენჯერაც გაჩერდა, იმდენი ვიღაც ჩავიდა. ბოლოს ექიმმაც ამიყვანა, ჩვენც ჩამოვედით

მინაზე. ცოტა ხანს ასე მატარა, მერე სხვა მანქანაში ჩამსვა. იქ მარტო ერთი კაცი იჯდა. შევედით თუ არა, იმ კაცმა მაშინვე ეს ნამოიძახა:

- ნადირი რამე ხომ არ მოგყავთ მაგ ყუთით?
- არ გადამრიოთ! – გაოცდა ექიმი, – როგორ მიხვდით?
- ნადირია?
- მელას ლეკვი. როგორ მიხვდი, კაცო!
- სუნით! სუნით! უჰ, რა სასიამოვნო სუნი დააყენა.
- ვაჰ! – კიდევ უფრო გაუკვირდა ექიმს.

მანქანა ჯერ წავიდა, მერე ისევ გაჩერდა და იმ კაცმა ხვეწნა დაიწყო:

– ერთი შემახედეთ, რა! შემახედეთ, თქვენ გენაცვალეთ. მაგათ რომ ვხედავ, ხუთი წლის სიცოცხლე მემატება.

– შენ ოღონდ ერთი წლის სიცოცხლე მაინც მოგემატოს და... – გაეცინა ექიმს. ყუთს სახურავი გადახადა. კაცმა ჯერ გაბრწყინებული თვალებით ჩამოიხედა, მერე ხელები ჩამოყო, კანკალით, დიდი სიფრთხილით მომკიდა ფერდებზე, მაღლა ამწია და ზედ ცხვირზე მაკოცა.

– შენ გენაცვალე, რა! ვახ, ხვადო, გულგოროზო!

ამ კაცის საქციელმა ხომ სულ გამაბრუა. აღარ ვიცოდი, რა ხდებოდა ჩემს ირგვლივ. ჩვენ, ნადირთ, ყველას ასე გვჯერა, დიდსაც და პატარასაც, ადამიანზე დიდი მტერი არავინა გვყავს ქვეყანაზე. მაშ რაღას ნიშნავს ამდენი ალერსი და აღტაცება?!

იქნებ ეს იმის აღტაცებაა... ჰო, მალ-მალე ნამომიტივტივდე-ბოდა ხოლმე ეს აზრიც, – იქნებ ეს იმის აღტაცებაა, ხელში რომ ჩაუვუარდი და წინასწარ ზეიმობდნენ ჩემი მოსპობის დღეს? ამ აზრმა გული შემიჩქროლა და ამოვიჩქნავლე, გავიბრძოლე.

- არა, არა, გენაცვალე, არ გაბრაზდე!
- კაცმა ისევ ფრთხილად ჩამსვა ყუთში.
- ზოოპარკში მიგყავთ? – ჰკითხა ექიმს.
- არა, ამხანაგს უნდა მივუყვანო.
- ხომ... ხომ არ გაყიდით?
- როგორ გეკადრებათ!
- ვაჰ, შენ გენაცვალე.

მანქანა დაიძრა და წავედით. ვიარეთ, ვიარეთ და ისევ გავ-ჩერდით, ექიმმა ძირს ჩამომიყვანა. მანქანაში მჯდარი კაცი მაინც მე მეძახდა:

- ცქვიტო! ეშმაკო! შენ გენაცვალე, შენ!

ექიმმა სახლში შემიყვანა. რაღაცეებმა გაიჩხაკუნა და გავფრინდით მალლა. გავჩერდით, იმ ოთახიდან გამოვედით და დიდ კარს მივაღექით. იქ გაგრძელებული წკრიალი გაისმა.

ცოტა ხანში ხმაურით გაიღო კარი.

- ოო! – ამოიძახა კარიდან გამოსულმა.
- მოვედი და დამხვდი! – შეაგება ექიმმა.

ერთმანეთთან ახლოს მივიდნენ და გადაეხვივნენ. მერე შიგნით შევიდნენ. მეც შემიყვანეს.

- რა არის ეგ, კაცო? – იკითხა მასპინძელმა.
- აბა, რა იქნება, თუ მიხვდები.
- ინდაური?
- აჰ!
- ბატი?
- კაი, კაცო! რაზე მელაპარაკებოდი ამას წინათ?
- როდის?
- ჩემთან რომ იყავი, სოფელში.

– არ გადამრიო! ლეკვია რამე?

– მელასი.

– გადამრევ შენ, ნამდვილად.

– ა, ბატონო!

ექიმა ყუთს სახურავი ახადა და მასპინძელმა კიდეც ერთხელ გადაკოცნა.

– რომ იცოდე, რა ბიჭი ხარ! ნავედით ახლავე.

– სად, კაცო.

– ჩემს დასთან.

მასპინძელი დაფაცურდა. რალაც ჩაიცვა, ყუთი იმან ამოიღო ილღიაში და ისევ გარეთ გამომიყვანეს. აქაც მანქანაში ჩამსვეს. მატარეს ცოტა ხანს. ჩამომსვეს. ისევ გავფრინდით მაღლა-მაღლა, კარს მივაღექით. აწკრიალდა ზარი. გაგვიღეს, გამოვიდა კაცი, გაიხარა.

– ოო, მობრძანდით, მობრძანდითო.

– ნუკრი სად არის? – იკითხა ექიმის ამხანაგმა.

– ნუკრი, ნუკრი! – იძახდა ხან ერთი, ხან მეორე.

მოირბინა პატარა ბიჭმა.

– ხომ ჭამ ვაჟუკაცურად, – ჰკითხა ექიმის ამხანაგმა.

– ვჭამ, – მიუგო ბიჭმა.

– ხომ აღარ აბრაზებ დედას?

– აღარ ვაბრაზებ.

– ვაჟუკაცის სიტყვას ამბობ?

– ვაჟუკაცის სიტყვას.

– მაშ, აი, ამ ყუთს სახურავი ახადე.

ყუთი ძირს დადეს. ნელ-ნელა აიხადა სახურავი. ბიჭმა ამოიკივლა:

– ვაი!

კაცებმა ხარხარი ატეხეს. ბიჭმა კი გაუბედავად წამოიღო ხელები ჩემკენ. უცებ დამწვდა, ამიყვანა, პატარა მანძილზე გაიქცა, კედელთან შედგა, მკერდიდან მომიცილა დამკითხა: – გეშინია?

კაცები იდგნენ და იცინოდნენ.

მე აქეთ-იქით ვიხედებოდი.

არ ვიცოდი, მეშინოდა თუ არა.

კედელზე გალია ეკიდა და შიგ ქივჭავი იჯდა. პირველად ასე მომეჩვენა, რომ ეძინა, მაგრამ უცებ თვალები დააჭყიტა და ერთი ამბავი ატეხა:

– თქვენ მაგას არ იცნობთ. ეგ მელაა, მე ბებერი ქივჭავი ვარ და არაფერი მესწავლება. ეგ მელაა, ეგ ყველას შეგვჭამს.

ფრთებს აფართხუნებდა, ერთი ქანდარიდან მეორეზე ხტებოდა, იმდენი ივიშვიშა და იქოთქოთა, ყველას ყურადღება მიიქცია.

ექიმმა თქვა:

– უყურე ერთი, ჩიტს როგორ გაუხარდა.

მეორე კაცმა, ბიჭის მამამ, თავი დაუქნია და იმანაც ღიმილით დაუდასტურა:

– რა თქმა უნდა. ეგეც ტყის შვილია და, რა თქმა უნდა, გაუხარდება. ტყუილად კი არ არის ნათქვამი: თხას თხა ურჩევნია ას სულ ცხვარსაო.

პატარა ბიჭმა კი ჯერ კაცებს შეხედა, მერე ჭივჭავს მიუბრუნდა:

- ნუ გეშინია, ფანცქალ, ეს არავის შეჭამს.
- ახლა არა, მაგრამ გაიზრდება და მერე შეგეჭამს.
- დანყნარდი, დანყნარდი. არც მაშინ შეჭამს არავის.
- მე ბებერი ჭივჭავი ვარ. მე არაფერი მესწავლება.
- ვიცი, ვიცი, მაგრამ მაინც დანყნარდი.

ჭივჭავი ქოთქოთს განაგრძობდა და ერთი ქანდარიდან მეორეზე ხტოდა. მაშინ ბიჭმა გალიას ფარდა გადააფარა. ჭივჭავმა ცოტა ხანსაც იჯუჯულუნა და გაჩუმდა.

მე, ვგონებ, უკვე გითხარით, მომბეზრდა ხელიდან ხელში გადასვლა, გულგრილად ვხვდებოდი ყველაფერს, მაგრამ ჭივჭავისა და ბიჭის ლაპარაკი რომ მოვისმინე, ძალიან გამიკვირდა და ბიჭს ვკითხე:

– ჩვენი ენა გესმის?

ბიჭს გაელიმა, თითქოს შერცხვა კიდეც.

– ცოტა.

– სხვა ადამიანებს რომ სულ არ ესმით?

– ზოგს ესმის. ვინც ისწავლის, გაიგებს კიდეცაც.

– შენ როგორ ისწავლე?

– ეგ გრძელი ამბავია. თანაც, იცი... – ბიჭს სახე დაუნალვლიანდა და უფროსებს შეხედა.

უფროსები იდგნენ და სულ ჩვენ გვიყურებდნენ.

– აი, ასეა, – თქვა ბიჭის მამამ, – ასე ელაპარაკებოდა ხოლმე ლექვსაც. თითქოს მაგათი ენა და ნაფიქრალი ესმოდეს.

– ბავშვია, ბატონო, – თქვა ექიმმა, – ბავშვებს კი, მოგეხსენებათ, უზარმაზარი ფანტაზიის უნარი აქვთ.

ამ ლაპარაკის დროს ოთახში ქალი შემოვიდა. ის ჯერ კაცებს მიესალმა. ექიმის ამხანაგს აკოცა კიდეც. მერე ბიჭისაკენ მობრუნდა და სახტად დარჩა.

ბიჭი იატაკზე იყო ჩამომჯდარი და მე მეფერებოდა.

– ეს რა არის! – წამოიძახა ქალმა, – შენი ამბავია ეს, არა, სანდრო? რა გინდა, უნდა დაგვიღუპო ბავშვი? ამას კი ველარ აიტანს ზეინაბი.

ექიმის ამხანაგმა გადაიხარხარა.

– პასუხისმგებლები ვართ ორივენი. მეცა და ნუკრიც. ჩვენ ვიცით ჩვენი საქმისა.

ქალმა მაინც თავისი განაგრძო: ცოფიანი რომ იყოსო? თურმე ნუ იტყვით, ოდესღაც, სადღაც, მინდვრიდან შინ-მიმავალ ქალებს სწორედ ჩემოდენა მელას ლეკვი უნახავთ. ერთს დაჭერა მოუნდომებია, ლეკვს ოდნავ გაუკანრავს, ქალი გაცოფებულია და მომკვდარა.

ამაზე ექიმმა მიუგო, რომ ცოფს წყლის შიშსაც ეძახიან, თუ ცხოველი წყალს სვამს და საჭმელსაც აუღელვებლად მიირთმევს, არავითარი ცოფი არ არის საეჭვო. მაშინ ქალმა დაიჩემა, რწყილები მაინც ეყოლებათ. ექიმმა ამაზედაც გამოიღო თავი, რასა ბრძანებთ, ქალბატონო, ძალიან სუფთა ლეკვიაო. მაგრამ აქ კი ამაო გამოდგა მისი თავგამოდება. წამიყვანეს და თბილი წყლით მაბანავეს. კიდეც კარგი, რომ ბიჭი თავზე მედგა და მამხნევებდა:

– ცოტა მოითმინე, სულ ცოტა მოითმინე და მორჩა! მე ყოველდღე ვბანაობ ასე! შენც ცოტა მოითმინე. ეგ კარგია.

მასხეს და მასხეს წყალი. მფხანეს და მფხანეს სავარცხლით. ყურს არ უგდებდნენ ჩემს წკმუტუნსა და ცხიკინს. როდის-

როდის ამომიყვანეს წყლიდან, ძონძებით გამამშრალეს, მერე სხვა ძონძში გამახვიეს და ბიჭთან დამტოვეს. ბიჭს მკერდზე ვყავდი მიხუტებული, ძონძებიდან მარტო ცხვირი მიჩანდა, დამატარებდა აქეთ-იქით და მელაპარაკებოდა:

– აბა, ხომ არაფერი დაგიშავდა. რა იყო, რა ამბავში იყავი! ნახავ, როგორ მსუბუქად იგრძნობ თავს, ჩვენ ახლა... ჩვენ ახლა შენთვის სახელი უნდა მოვიგონოთ.

მე ვუთხარი, რომ სახელი უკვე მერქვა.

– აი, ჩემი სახელი ბჰაჰ-ბჰაიჰ-ბიჰ!

– მაგას ჩვენ მეტი ვერავინ გამოთქვამს. მე დაგარქმევ... დაწყნარდი, თორემ კანკალას დაგარქმევ. აბა, რატომ კანკალებ? ხომ ხედავ, ცუდს არავინ გიპირებს. პირიქით, დიდებული ცხოვრება მოგელის.

– არავითარი დიდებული ცხოვრება არ მინდა. მე დედასთან და ჩემს და-ძმებთან მირჩევნია.

– დედას და და-ძმებსაც ნახავ.

– როდის?

– ჯერ იყავი ჩემთან და, თუ არ მოგეწონება, მერე დედაშენთან და შენს და-ძმებთან დაგაბრუნებ.

ისე სანდოდ მელაპარაკებოდა, ველარაფერი ვთქვი, ძონძიანად დამსვა ძირს და თბილი რძე დამიდგა. ის რძე დავლიე, მერე ყველის მოზრდილი ნაჭერიც შევჭამე და ფეხის გასაშლელად ცოტა გავიარ-გამოვიარე.

– ცხოვრებაში მთავარია მშიშარა არ იყო, – მეუბნებოდა ბიჭი, – თუ მშიშარა იქნები, ყველაფერი დამახინჯებულად მოგეჩვენება, ვერასოდეს ვერ იგრძნობ, როგორი ლამაზია ტყე, როგორი ლამაზია მდინარე, როგორი ლამაზია ვარსკვლავებიანი ზეცა. შენ უშიშარი უნდა გაიზარდო. ამიტომ უშიშას დაგარქმევ. უშიშ! უშიშაე! უშიშ!

მომეწონა ეს სახელი, მაგრამ მაინც არ მიგრძნობინებია, რომ კმაყოფილი დავრჩი. ვითომდა მხოლოდ კედლის ძირების სუნვითა და თვალიერებით ვიყავი გართული.

– მაშ, ასე, დღეიდან შენ უშიშა გერქმევა. მე, ხომ გაიგე, რასაც მეძახიან – ნუკრი. ფიჰ! არ მომწონს ჩემი სახელი, მაგრამ დედას და დეიდას მოსწონთ... დედას და დეიდას კი ყველაფერში უნდა დავემორჩილოთ.

ხსენებაზე ბიჭის დეიდა შემოვიდა და მკაცრად უთხრა:

– დაგავინყდა, მუსიკა რომ გაქვს სამეცადინო?

– ახლავე, დეიდა, – დაიძახა ბიჭმა, – ყუთში ძონძი ჩამიგო, შიგ ჩამსვა, – დაიძინეო, – მითხრა მოფერებით, ყუთს სახურავი დააფარა და ოთახიდან გავიდა.

ცოტა ხანს ვიდექი, მერე დავწექი, მოვიკუნტე, კუდი ცხვირთან მივიტანე და საძილედ გავემზადე. ის იყო ჩამთვლიმა კიდეც, რომ სასიამოვნო ხმები მომესმა – თითქოს გახარებული

ჩიტები ჭიკჭიკებდნენ შზიან წვიმაში: თითქოს დავრბოდი ჩემს და-ძმებთან ერთად მაღალ ბალახებში. გამახსენდა საყუნჭია გორა, თელები, წყარო, ჩხიკვი, ყრუ ტკივილმა დამიარა მთელ სხეულში. გამგუდა, გამაშეშა ამ ტკივილმა, ჩამეძინა.

არ ვიცი, დიდხანს მეძინა თუ ცოტა ხანს. როცა გამელევიდა, ვხედავ, ბიჭს ყუთში ხელები ჩამოუყვია და გვერდებზე მკიდებს. მომკიდა რბილად, მოხერხებულად, ამომიყვანა, მიმიხუტა თეთრ, თხელ ხალათზე და მიმარბენინა თავის ლოგინთან.

მისი ლოგინი ფანჯარასთან იდგა. ფანჯარაში მთვარე იყურებოდა, ჩვენი მთვარე, საყუნჭია გორის მთვარე. მომინდა დედა, ჩვენი მყუდრო სორო, ამიჩვილდა გული, ამოვინკმუტუნე რამდენჯერმე.

– შენ ნურაფრისა გეშინია. თუ გეძინება, მშვიდად დაიძინე.

მე ცოტა ხანს ვიქნები ასე და მერე მაინც დავიძინებ. ამ დროს ყოველთვის მეღვიძება ხოლმე, მერე ვწევარ და ვწვალობ. იცი, უშიშავ, მე ერთი კარგი ძალღი მყავდა.

გავოცდი და ვკითხე:

– განა შეიძლება ძალღი კარგი იყოს?

– როგორ არ შეიძლება, სულელო! ყოველ სულდგმულთა შორის არიან კარგებიც და ცუდებიც. მეტსაც გეტყვი: კარგები უფრო მეტნი არიან, ვიდრე ცუდები, მით უმეტეს – ძაღლები.

– არა, მაგას ვერ დავიჯერებ, – დავიჟინე მე.

– კეთილი, ნუ დაიჯერებ. ვთქვათ, მარტო ჩემთვის იყო ის ძალღი კარგი. ხომ შეიძლება ასე?

მე აღარაფერი ვთქვი.

– სულ ერთად ვიყავით მე და ის ძალღი, – განაგრძობდა ბიჭი, – სულ ერთად დავდიოდით. იმან მასწავლა ცხოველებთან ლაპარაკი. მერე ერთ დღეს, ერთ საზიზღარ დღეს... მანქანა დაეჯახა. ჩემკენ რომ გამორბოდა, მაშინ დაეჯახა. ო, რომ იცოდე, როგორ საშინლად დაიკივლა – მიშველეო. მივვარდი, მაგრამ ველარაფერი ვუშველე. რამდენიმე ნაბიჯი წვალებით, ფეხების თრევით გამოიარა, მოდიოდა და გატანჯული, ცრემლიანი თვალებით მიყურებდა. მერე, რომ ნახა, ღონე აღარ შესწევდა, მიბრუნდა და ისევ ქუჩა-ქუჩა წავიდა. და იქ... ველარ მოვასწარი. ახლა სხვა მანქანა დაეჯახა. სულ ვხედავდი, როგორ წავიდა წითელი სისხლი კლაკნით, როგორ დააღო პირი ხმის ამოსაღებად და ასევე დარჩა, ველარ დაკუმა.

არ ვიცი, ძალღი შემეცოდა თუ ბიჭი – მეც ძალიან შევწუხდი, ბიჭს ხელები ავულოკე.

მაშინ მან სიმღერასავით რაღაც წამოიწყო:

ჭირიან ირმები,
ჭირიან შვლები,
ჭირიან მეღვები,
ჭირიან მგლები,
ჭირიან ცყეები,
ჭირიან მთები,
მზევ, მოდი, მოგვხედე...

კარი სწრაფად გაიღო და ოთახში ქალი შემოვიდა. ეს უკვე ბიჭის დედა იყო. კართანვე გაჩერდა და შეწუხებულმა დაიძახა:

– ისიდორ! ისიდორ!

ჩქარი ნაბიჯით წამოვიდა ბიჭის საწოლისაკენ, საწოლამდე ველარ მოაღწია, ხელები თავზე შემოიწყო და თითქმის ტირილით თქვა:

– მკლავთ მე თქვენ, მკლავთ და არავის ვეცოდები.

ბიჭმა მიმიხუტა, ლოგინიდან წამოხტა, ყუთთან მიირბინა და შიგ ჩამსვა. შემოვიდა კაციც.

– აილეთ, დამარტყით რაზე და ისე მომკალით, ან მამამ, ან შვილმა, რატომ მანვალეხთ?

– რა იყო, რა მოხდა? – იკითხა კაცმა.

– ჭირი ჩემი თავისთვის. ლოგინში ეწვა ის ბინძური ცხოველი. მომაშორეთ, მოაშორეთ აქაურობას, თორემ არ ვიცი, რას ვიზამ!

– მართლა ლოგინში გეწვა, ბიჭო? – ისევ იკითხა კაცმა.

– ხომ გაბანებულია, გასუფთავებული, – გაუბედავად თქვა ბიჭმა.

– გასუფთავებული ჭირი დაგეძგეროს შენ! მაგის ბენვებილა

აკლია შენს ღვიძლს? მომაშორეთ, მოაშორეთ აქაურობას, თორემ აღარ მინდა სიცოცხლე უკვე.

კაცმა ყუთიანად ამიყვანა.

ბიჭი ლოგინიდან ამოხტა.

– მამა! მამა! ხომ იცი, როგორ მჭირდება...

– გამაგიჟებენ! გამაგიჟებენ! – იძახდა ქალი.

კაცმა კარი გამოიხურა და სადღაც ბნელ კუთხეში მიმიყვანა. ცოტა ხანს კიდევ მესმოდა გაუგებარი ხმები, ბიჭისა თუ ქალის ტირილი, ხანაც ორივე ერთად. მერე სიჩუმე ჩამოვარდა.

გარეთაც ჩაყურებული იყო ყველაფერი.

„რა ხდება, რა ამბავია ჩემს თავს?“ – ვფიქრობდი, ვფიქრობდი და ამ ფიქრში ჩამეძინა.

როცა გამელვობა, ყუთი ძალიან ქანაობდა. მეგონა, აიხდებოდა სახურავი და ბიჭს დავინახავდი. მაგრამ უკვე ქუჩაში მიყვავდი. მაშინ მივხვდი, რომ ბიჭს მართლა მაშორებდნენ. ავტებზე ხტუნვა, ფხაჭუნი, ნკმუტუნი, ტირილი, მე ხომ უამრავი რამე დამრჩა საკითხავი. მე ხომ მხოლოდ მისგან შემეძლო გაგება, რატომაა, რომ ადამიანები გვხოცავენ. მე კი... რა ამბავია ჩემს თავს, რა მომელის, რა უნდა ვქნა, როგორ უნდა მოვიქცე...

მაგრამ ჩემი ნკმუტუნ-ტირილისათვის ყურადღება არავის მიუქცევია.

სადღაც მიმიყვანეს. ვილაცები ალაპარაკდნენ. ვილაცამ ყუთზედაც მოაკაკუნა. ბოლოს სახურავიც გადამხადეს, დავინახე მთლად უცხო, ცხვირნითელა, სათვალისანი კაცი. ეს კაცი არც ილიმებოდა, არც იღრუბლებოდა. დამტერებული დამყურებდა სათვალისით და მარტო ეს თქვა:

– გასაგებია.

– რა არის გასაგები? მითხარით, მეც გამაგებინეთ! –წამოვიძახე შეშინებულმა.

სათვალთანმა კაცმა ყუთს სახურავი დააფარა და სხვაგან წავიდა.

გარედან ქალაქის გმინვა და დგანდგარი შემოდისოდა.

უცებ საოცრად აშკარად დავინახე საკუთარი თავი – ძალიან პატარა – დიდ, ადონდგოლებულ ქვეყანაში, თანაც მთლად მარტო.

და ისევ ავტებზე წკმუტუნი და ტირილი.

აქ წყდება ბოლომობეული ხელნაწერი, რომელიც ქალაქის განაპირას, ხევში ჩაყრილ ნაგავში ვიპოვე ზამთრის სუსხიან დილას, როცა მე და ჩემი მეგობარი, ჩვენს ორ მეძებარ ძაღლთან ერთად, გამგელებულები მივდევედით ვილაცის მიერ ფეხებში დაჭრილ, ბალანჩამოძენილ კურდღელს.

